

insancıl Aylık Kültür Sanat Dergisi

Sayı 368 - Mart 2021

Salgın (Kovid-19 virüs) nedeniyle dergimiz dijital ortamda hazırlanmıştır.

İnsancıl
Aylık Kültür Sanat
Dergisi

Sayı: 368

Mart 2021

ISSN 1300-4158

Sahibi ve Yazı
İşleri Sorumlusu
Berrin TAŞ

Genel Yayın Yönetmeni
Sayıl Cengiz GÜNDOĞDU

Teknik Hazırlık
Tasarım
Hüray KILIÇ

Düzeltili
Özden ÖZÜTEMİZ

İletişim

(0212) 249 80 19

e-posta

insancildergisi@hotmail.com

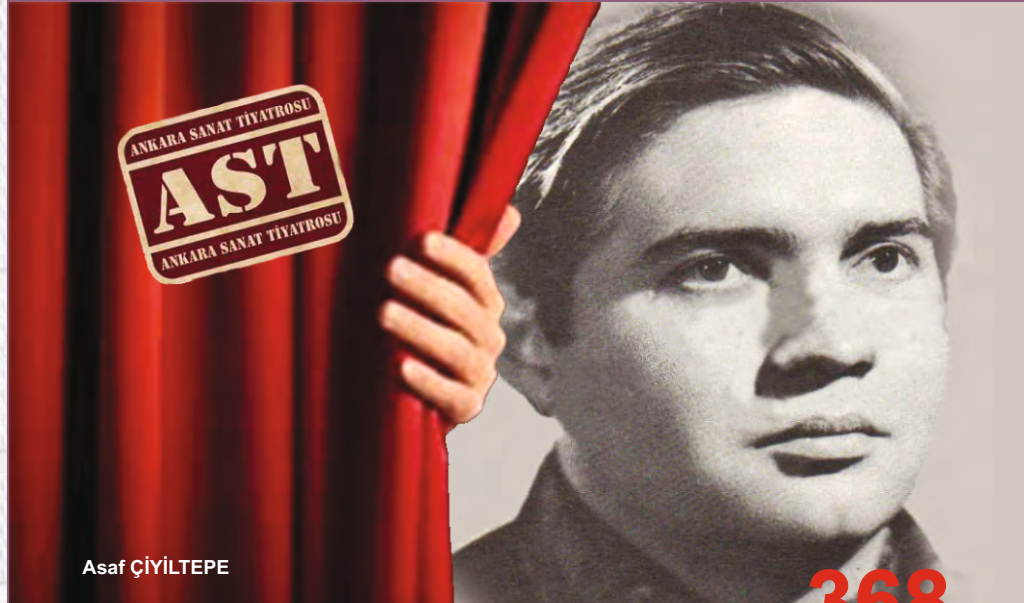
www.insancil.com

Kumrulu Yokuşu Sk.
Yıldırımakın Apt. No:8
Da.:11 Cihangir-Beyoğlu
İstanbul

İnsancıl
hakemli bir dergidir.

AYLIK KÜLTÜR SANAT DERGİSİ *insancıl*

ISSN 1300-4158 • YIL: 31 • Mart 2021 • 20 TL (KDV DAHİL)

Asaf ÇIYLTEPE

SAYI 368

• 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Kutlu Olsun •

- Felsefenin Gör Dediği: Felsefe Tarihi: Antropontolojik Okuma 57
- Bedia Akarsu'yu Hatırlamak
- Dağlardan Meclise Bir Çocuk Gelin
- Sanal Sokak (1)
- Aile İçi Şiddet, Kadın Cinayetleri
- Kendine Dönme Zamanı (1)
- Dergiler Arasında İnsancıl
- Hep Yolda

YILDIZ GÜNCESESİ'nde

- Nazım Hikmet vatan haini
- Hüsrev Gerede'nin Anıları
- Jön Türkler
- Filozof Betül Çotuksöken
- Berrin Taş'ı biri ihbar etmiş
- Ayfer Tunç'un romanı Osman
- Post truth çağı

Sayı1 Cengiz Gündoğdu	Aşk Olsun (Öykü)	1
Betül ÇOTUKSÖKEN	Felsefenin Gör Dediği: Felsefe Tarihi: Antropontolojik Okuma 57	2
Çetin ÖRGEN	Uğur Mumcu'nun Acısı (Şiir)	7
Mustafa GÜNAY	Doğumunun 100. yılında Bedia Akarsu'yu Hatırlamak	8
Berrin TAŞ	Hep Yolda	11
Nurbanu KABLAN	İsyân (Şiir)	13
Yusuf ÇOTUKSÖKEN	Özsözler Günlüğü (15)	14
Seçkin ZENGİN	Sanal Sokak	16
Hayrettin GEÇKİN	Düşçe (Şiir)	18
S. ÖZBUDUN-T. DEMİRER	Başını Kaldıran Şair İnsanlığımızdır	19
Zeynep ALPASLAN	İşte Bu (Şiir)	22
Hüray KILIÇ	Dağlardan Meclise Bir Çocuk Gelin	23
Nurşen AYDOĞAN	Aile İçi Şiddet, Kadın Cinayetleri	26
Sevda TOPALOĞLU	Kendimize Dönme Zamanı (1)	30
	İnsancıl'a Mektup	33
Nurduman DUMAN	Dergiler Arasında İnsancıl... Berrin Taş	34
Hüseyin KANDİL	Yere Bakmayanlara (Şiir)	37
	İnsancıl Arşiv	38
Ali TAŞ Adn.	Binbir Renk Binbir Çiçek Yaşar Kemalli Anılar (3)	41
Hayrettin GEÇKİN	Kemal Özer Buluşması (2)	46
Ömer Burçin ÖZKİŞİ	Kar Mevsimi Çocukları (Şiir)	52
	Türkiye PEN Merkezi, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar	
	Derneği Öykü Günü Bildirisi	53
Sayı1 Cengiz GÜNDOĞDU	Yıldız Güncesi	55

Asaf Çiyiltepe (1934 - 1967)

Türkiye'de İlerici Tiyatronun Öncülerinden

Türk Tiyatro yönetmeni *Asaf Çiyiltepe* 1934 yılında Ankara'da doğar. Tiyatro çalışmalarına Galatasaray Lisesinde okurken başlar. Sanat yaşamında edebiyatın da ayrı bir yeri vardı.

Çiyiltepe, Ankara'da yayınlanan *Özdemir Nutku*'nun *Mavi* dergisine şiirler yazar. 23 yaşında Yunus Nadi Edebiyat Ödülünde şiir dalında birinci olur. Lisedeyken basketbol takımı kaptanıdır. Liseyi bitirdiği sırada bacaklarını zayıf düşüren, nedeni belirsiz bir hastalık ortaya çıkar. Hastanede uzunca bir süre tedavi olduktan sonra iyileşme dönemini Kadıköy'de, bir otelde geçirir. Bu onun aynı zamanda Beyoğlu'nda Baylan Pastanesi döneminin başlamasına neden olur. Özellikle Ankara'dan gelen genç yazar ve şairlerden oluşan "Baylancılar" arasına arkadaşı *Güner Sümer*'le katılır.

Çiyiltepe, kuşağının kültür ve yaşam merkezi olarak düşlediği Paris'e ilk gidenlerdendir. *Jean Vilar*'ın Fransız Tiyatrosunu kökten değiştiren çalışmalar yaptığı Teatre National Populaire'de (Ulusal Halk Tiyatrosu) *Vilar*'la çalışma fırsatı buldu. İstanbul'a da düşsel olmayan, hakiki sosyalist düşüncelerle döner. İkinci Paris yolculuğunda *Jean Vilar*'la daha uzun çalışır. Eşi *Pirkko*'yla yurda döndüğünde de kafasında sadece tiyatro kurmak fikri vardır. 1960 yılında İstanbul Şehir Tiyatrosunda ve Dormen Tiyatrosunda oynar. Ama tiyatro kurma fikrini Sıraselviler Caddesinde bulunduğu üst kattaki bir salonda, daha sonraları kurulacak olan AST'ın öncülü olan Arena Tiyatrosuyla başarır. Oyuncular arasında *Mehmet Güleriyüz*, *Tunca Yönder*, *Ege Ernarı*, *Umur Bugay* vb. gibi birçok tiyatrocü bulunur. Bu tiyatronun yepyeni bir tiyatro coşkusu yaratmasında, başta tiyatro konusunda çok inançlı olan, ilkelerinden hiç ödün vermeyen *Çiyiltepe*'nin liderliği gibi, bu genç insanların ona uyan yaratıcı yetenekleriyle seçilen oyunların (*Kral Übü*, *Kayıp Mektup* vb.) içeriklerinin de büyük katkısı vardır. Bu oyunlar yılların köhnemiş devlet yönetimleriyle alay eden, saçma otoriteyi tiye alan oyunlardır.

Asaf Çiyiltepe tiyatro olmaya uygun olmayan bu çatı katını onca zorluk ve yokluklara rağmen adam edecek ve tiyatroyu finanse edecek birilerini arar. Daha sonraları buldukları kişinin asıl amacının kendi amatör oyununu sahneletmek olduğunu öğrenince *Çiyiltepe*'de bir tiyatronun kendi yağıyla kavrulması görüşü pekişir. Yapı tiyatroya aykırıdır, olanaklar aykırıdır. Ama bütün bunların içinde dayanışma duygusuyla ve tutkuyla çalışmalar sürer. İlk oyun *Alfred Jarry*'den çevirdiği 'Kral Übü' , İkinci oyun *Atilla Tokatlı*'nın *Marcel Ayme*'den çevirdiği 'Başkalarının Kellesi' olur. *Selahattin Hilav*'ın *Ion Luca Caragiale*'den çevirdiği 'Kayıp Mektup' adlı Rumen oyununda seyirci sayısında bir kıpırdanma olur, ama yine de durum pek umut verici değildir. *Çiyiltepe*, soğukkanlılığını korur. Daha sonraları koltuğunun altında 'Aslan Asker Şvayk'la *Genco Erkal* gelir Arena Tiyatrosuna. Bu oyun Piscator tarzı politik tiyatronun Türkiye'deki ilk örneği olmanın yanında AST'ın temelini oluşturacak olan oyundur. Artık Arena Tiyatrosunun olumsuz koşullarına aldırmayan seyirciler asansörsüz yedi kat çıkmayı göze alır olmuşlardır. O dönem ilk kez Anadolu'ya turneye çıkarlar. Tiyatronun sahibiyle anlaşmazlık çıkınca *Çiyiltepe*'de tiyatroyu Ankara'ya taşıma fikri pekişir.

Asaf Çiyiltepe, *Güner Sümer*'le birlikte 1963-1964 yılında Ankara Sanat Tiyatrosunu kurar. Tiyatronun sanat yönetmenliği yapan *Çiyiltepe*, durağan ve kalıplaşmış tiyatro anlayışını araştırmacı, toplumcu uygulamalarla yıkmaya önem verir. AST'nda sahneye koyduğu oyunlar arasında *Samuel Beckett* 'Godotu Beklerken', 'Ölü Canlar', 'Sultan Gelin', 'Arturo Ui'nin Yükselişi', *Orhan Kemal*'in '72. Koşuş' bulunmaktadır. '72. Koşuş' üç sezon boyunca 140.000 seyirciye ulaşır. *Çiyiltepe*'nin rejisi çok önemli övgüler alır. *Asaf Çiyiltepe* 7 Haziran 1967 tarihinde bir turne sırasında geçirdiği trafik kazası sonunda hayata veda eder.

Öykü

Aşk Olsun

Sayı Cengiz GÜNDOĞDU

Sizi düşünüyorum. Sizi hiç görmedim. Ağabeyim, sizin için,
- Devrim kadar güzel bir kadındı demişti... Devrimi ne ağabeyim ne de siz göremediniz. Ama devrim için yaşadınız... o yolda öldünüz. Benim de devrimi göreceğim kuşkulu.

Ölelim ya da yaşayalım ama devrim bizim için çok güzeldi.

Ağabeyim bir gün şöyle demişti,

- Devrim kadar güzel bir kadın. Ona kavuşmak için önce devrim yapmak gerekir.

Ağabeyim sizden sonra öldü... Ama hem devrimi hem sizi düşünerek yaşadı.

Bir gün karlı bir gündü... ağabeyim seksen yaşındaydı. İşte o karlı gün, gazetede kiralık ev ilanını gördü.

- Beni buraya götür dedi...

Hava hem karlıydı hem soğuktu.

- Hava soğuk, üşürsünüz. Başka bir güne bırakalım dedim.

Gözleri çakmak çakmak oldu...

- Hemen şimdi... dedi.

Ağabeyim apartmanı görünce,

- Yanılmamışım burası dedi.

Kiralık daire, beş katlı apartmanın üçüncü katındaydı. Yöneticiden anahtarı aldık, o daireye girdik. Ağabeyim kutsal bir yeri gezirmiş gibi daireyi gezdi.

Dairede bir salon iki oda vardı. İki oda da arka bahçeye bakıyordu. Ağabeyim odalardan birinde durdu.

- Bizi dedi, burada sakladı.

Sonra şu olayı anlattı.

12 Eylül'den bir hafta önce. Ben arkadaşım ile sosyalizmin ancak ihtilalle olacağını savunuyoruz. O ise bize katılmıyor, demokratik sosyalizmi savunuyor.

Burda durdu... Tipiye çevrilmiş havaya bakar gibi konuştu.

- Zorlu bir tartışmaydı... Dargın ayrıldık. Devrim kaçkınının deyince çok sinirlendi, bizi evinden kovdu...

Bir hafta sonra faşist darbe oldu. Türkiye'de 12 Eylül... Biz arananların arasındaydık... Bizi kim, nerde saklayabilirdi...

Burda sustu... Gözleri buğulandı.

- Kime gittik biliyor musun... İkimiz o güzel kadının kapısını çaldık. Hiçbir şey söylemedi. Bizi buraya getirdi. Bizi burda sakladı. Bir ay baktı bize.

Dışarı çıktık. Karlı fırtınanın uğultusunda şu sözlerini işittim.

- Ne kadını... güzeldi, özveriliydi, yiğitti...

Yine ağabeyimin anlatısına bakılırsa bu kadın, hemşire kılığına girip, bir devrimciyi sayrılarevinden kaçırmış.

Ağabeyim bunu gülerek anlatırdı.

- Biz o zaman yurt dışındaydık. Bu olayı duyunca aşk olsun bu kadına dedik.

Sonra ne oldu... Bu kadın öldürüldü. Suçlular yakalanamadı. Bugün gazetelerde okudum. Ölümünün onuncu yılında mezarı başında anılacakmış...

Devrim nasıl ölmediyse, devrim kadar güzel o kadında ölmedi... Belki bir gün böyle karlı bir günde karlarla birlikte kavuşuruz.

Felsefenin Gör Dediği:

Felsefe Tarihi: Antropontolojik Okuma 57

İçimin Sesi Işığında Nermi Uygur ve Dil Felsefesi¹

Betül ÇOTUKSÖKEN*

“Dil yaşamın besinidir; beni diri tutan ekmeğimdir dil; bir kırıntı’sının bile ayaklar altına alınmasına gözyumamam.”²

Nermi Uygur, tüm yapıtında dile dokunur. *Dilin Gücü*’nden *İçimin Sesi*’ne, *Felsefenin Çağrısı*’ndan, *Dil Yönünden Fizik Felsefesi*’ne, *İnsan Açısından Edebiyat*’tan, *Kuram-Eylem Bağlamı*’na, *Denemeli Denemesiz*’e kadar, kısacası tüm kitaplarında dile yönelir, dili anlamaya çalışır. Bu anlama ediminde aslında asıl amaç insanı anlamaktır. *Nermi Uygur* temelde insan felsefesini, felsefi antropolojiyi felsefi söyleminin ana disiplini, bilme biçimi yapar; hatta *Nermi Uygur*’u bu bağlamda antropontolojinin bir temsilcisi olarak değerlendirebiliriz. Çünkü onun dışdünya-düşünme-dil ilişkisini kurmasında kalkış noktası tümüyle insandır.³

Dil/söz dünyasını “içinin sesi” olarak nitelendiren *Nermi Uygur* için “iç”-“dış” temel kavramlardır. O her şeye içi dışıyla, tüm kuşatımıyla bakar; fenomenolojik tutum, bu iki terimle/kavramla ilgili olarak *Nermi Uygur*’un tüm yapıtına yayılır. Ona göre, kültür bölgeleri, insanlar, varolan her şey içi dışıyla anlaşılmalı üzere öznel dünyanın içinde, öznel dünya açısından anlaşılmayı beklerler ya da onları sürekli olarak içi-dışıyla anlamak gerekir.

İnsanın konuşan varlık olması, diğer canlılardan daha ustalıkla bir biçimde ses çıkarıyor olması, sesin “söz” haline gelmesi insan-dünya-bilgi ilişkisinin de zembereğini, asıl itici gücünü oluşturur. Söz, ilkin ses olarak, *Ferdinand de Saussure*’ün deyimiyle, işitme imgesi olarak, ardından da yazı olarak varlığa uzanır; varlığın şimdi ve burada olan yanını aşar, zamanın gelecek boyutuna yönelir. İnsanı tüm diğer varlıklardan ayıran da onun yazı yazmasıdır; imleri yazıya dökmesi ve bu yolla varılmasıdır. Bu noktada artık yazmak, varolmak demektir.

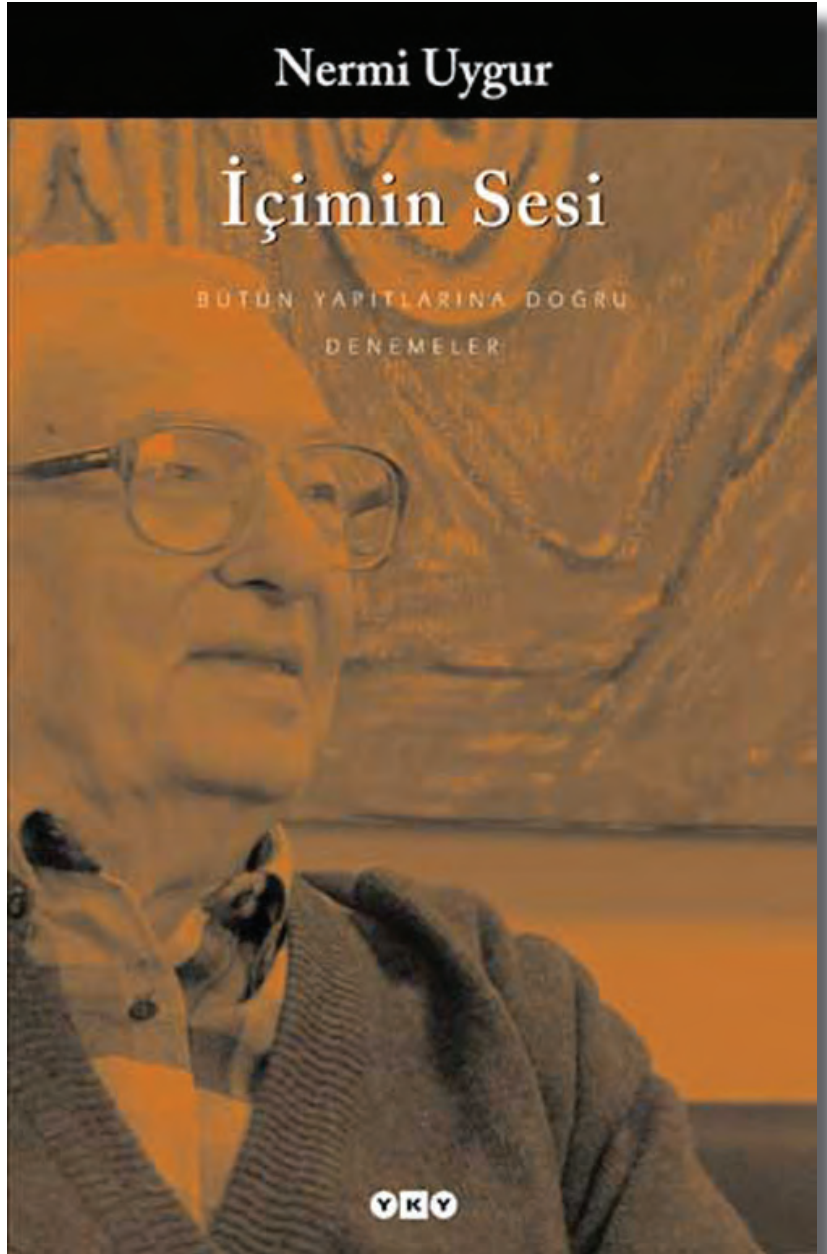
Nermi Uygur-dil felsefesi ilişkisi, bu ana tutamlardan yola çıkılarak ve her kitabında, yazma denemesinde biraz olsun duraklayarak, konaklayarak ortaya konulabileceği gibi, kitaplarından yalnızca biri ağırlıklı olarak dikkate alınarak da sergilenebilir.⁴ Bu kez, 2001’de yayımlanan *İçimin Sesi* başlıklı kitabı çerçevesinde *Nermi Uygur*’un dile dokunuşu gösterilmeye çalışılacaktır. *Nermi Uygur*; dile, eğitime, kültüre yönelirken, tüm bu kavramları söze, sese ve yazıya dökerken, her zaman olduğu gibi, kendi kendisiyle hesaplaşır; kendi kendisiyle konuşur. Yazıyı yazı yapan, sözdür; insan bir söz varlığı olarak, konuşan-yazan olarak kendine ve kendisi gibi olanlara (insan), insan dışındaki her

şeye (dünya), öteki yazı biçimlerine, olanaklarına (bilgi) yönelir. Bir filozof olarak *Nermi Uygur* için, dışdünya-düşünme-dil ilişkisinde ağırlık noktası diledir; dilin somutlaşması olarak sözcüktedir, sözdedir, söz düzenlerindedir.

İnsan dille kendisine ve başkalarına yönelen, uzanan bir varlıktır. Sözcüklerle bir iletişim ilişkisine, yine yazı yoluyla, hatta mektup yoluyla girmeyi deneyen *Nermi Uygur*'a göre sözcükler yoksa insan da yoktur. “*Siz olmasaydınız ben de yoktum; tek ben mi, tüm türdeşlerim yoktu, -hiçbirimiz yoktuk: dönüp dolaşıp sözcüklere dayanır yazarlık. Herkes yazar değil ama. Düpedüz insan-olmak da sözcüklerin damgasını taşımaktır. İnsan varlığının en önemli kurucu-ögesidir sözcükler. Neysem, sözcüklerle oyum; ne olacaksam, sözcüklerle olurum.*

Gerçekliğim de olanağım da sözcükler. (...) Sınırlarımı çizen sizsiniz. Sizlere başvurmadan hiçbir aydınlığa erişemem: Nesne sizinle nesne, süreç sizinle süreç, gerçeklik sizinle gerçek, güven sizinle güven. Doğru'nun, güzel'in, iyi'nin hertürlüsünde çokça sizin payınız var.”⁵

Nermi Uygur'a göre tüm kuşatıcılığıyla ilişkiler bağlamının öğelerini “sözcük-gerçeklik-insan ilişkileri”⁶ adı altında özetlemek

olanaklıdır. Sözcük “algı-çevresi”nin⁷ asıl harcıdır. Sözcük insan dünyasını kuran temel ögedir. Sözcüklerin dünyayı nasıl kurduğuna ilişkin şöyle bir betimleme yapar *Nermi Uygur*: “Sözcükleri sözcüklere pek çok yönden yaraşır biçimde çatmak başlıbaşına bir iş, -hem de nasıl. Herşeyden önce nesnenin yapısını iskalamayacaksın; ayrıca, düşünsel-duygusal içeriğiyle hiçbir ögeyi çarpıtmayacaksın. Bunu yaparken de sözhantalıklarına düşmeyeceksin zor mu zor bütün

bu serüvenler. Sözcükleri uygun ivedilik ve hafiflikle anlaşılır bir oylumda bir araya getirmek öyle çok çaba ve rastlantı gerektirir ki."⁸ Buradaki anlatım, nesnesini gözden kaçırmayan, onu dikkate alan bir dili/söylemi imler. Dünyayı kuran, düşünmeyi yansıtan tümüyle dildir, sözcüklerdir. "Sözcüklerden yoksun bir dünya düşünmeye kalkışmamı -of, kimbilir ne boş bir dünyadır bu. Sözcük- uğraşı, dolayısıyla da sözcük-tadı olmayan böylesi bir dünyada yaşanmaz."⁹

Ona göre insan dilden, dil insandan sorumludur; ancak insanı dile, dili insana indirgemek doğru bir tutum değildir. Bu da *Nermi Uygur*'un insan-düşünme-dil bağlantısını indirgemeci bir anlayışla değil, karşılıklı bağlantı, ilişkisel bağlılık çerçevesinde kurduğunu bize göstermektedir. Çünkü indirgemeci tavır, insanı ve onun tüm ilişkilerini güdükleştirir. İnsan-dünya-bilgi/dil ilişkisi, insan-sözcük ilişkisinde somutlaşır; insan yaşamını sözcüklerle sürdürür. "Canalıcı anlamıyla: insan sözcükleri yaratmışsa, sözcükler de insanı yaratmıştır. Biri yoksa öteki de yok. Hiçbiri öbürüne karşı öncelik savı güdemez. İççe kaynaşmışızdır biz. Sözcükler insanlarla, insanlar sözcüklerle insan."¹⁰

Düşünme özeni ya da özenli düşünme, dil bakımı ya da özenli dil kullanımı, üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biridir. *İçimin Sesi*'nde *Nermi Uygur*'un dikkatimizi çektiği noktalardan biri de budur; dil bakımımıdır. Bu konuda, dil özeni, dil bakımı konusunda, dil/söz bilinci konusunda şöyle bir belirleme yapar *Nermi Uygur*: "Dilde kıvam bulan, dil-bilinçli bir yaşam benimki. Başka türlü nasıl olabilirim; bunu düşlemek bile diken diken batar her yanıma. Size dokundurmak için demiyorsam da diyeyim, çevremdeki en küçük sözcük pütürleri bile öyle bir canımı yakar ki anlatamam."¹¹ Dile

bakım gösterilmesinin gerekliliğini, düz anlatımların yanı sıra, eğretilmeli anlatımlarla da ortaya koymaya çalışan *Nermi Uygur*, dil bakımını, "çivi" eğretilmesine başvurarak anlamlı kılmaya, anlaşılır kılmaya çalışır. Böyle bir tutumun arkasında, gerçeklik-kavram-sözcük (dışdünya/içdünya-düşünme-dil/söylem) uygunluğunu, örtüşmesini sağlama çabası vardır. "Çivi gözüyle bakarım sözcüklere. Hangi çiviye nereye, nasıl çakacaksam, her fırsatta, titizce oraya odaklarım kendimi. Eğrilip bükülmelere, yalamalıklara katlanamam. Sevgi, duygu, bilgi, deneyim, -ne gerekiyorsa ona sarılıp çiviye en yakışan yere sağlamca saplamaya çalışırım. Peki, ondan sonrası? Ondan sonrası sözcük-yaşam birlikteliğinin biçeceği yazgıda: sözcük vardır, capcanlı düşünce esinlerimi, kaşla göz arasında, karaya oturtur; sözcük vardır, hantallaşmış mavnaları püfür püfür sularda götürür."¹²

Sözcüklerle kurduğu bağı, dil bakımı, dil özeni belirlemesiyle dile getiren *Nermi Uygur*, dil kullanımındaki özgürlüğe vurgu yapar; ama öte yandan, dil kullanımındaki başıboşluğu olumsuzlar. Ona göre "Ne efendisiyiz sözcüklerin ne de kölesi. Kasınlığa gerek yok: yeri gelince, kılıkırkyaralım; yeri gelince, boş verelim kural gibi şeylere. Yaşam bu, sözcük bu."¹³ *Nermi Uygur*, dille, sözle, sözcüklerle gezintiye çıkar hep. Ona göre dil insanın, simgeleri yaratan ve kullanan insanın yine simgesel nitelikli bir başarısıdır.¹⁴ İnsanın böyle bir varlık olması, onun dünyadaki yerini de özel bir duruma getirir. Bu özel yer ona aynı zamanda, sorumluluk da yükler. İnsanın sorumluluğunun dayanak noktası düşünme ve dil edimlerinin birlikteliğidir. İnsan bu bağlamda her şeyden önce dile karşı sorumludur. "Tüm öbür sorumluluklar dönüp dolaşıp hep bu temele daya-

nır.”¹⁵ Dil içerdiği kurallılığa karşın, zaman zaman anlaşılması hiç de kolay olmayan simgeler ağı oluşturur. Bu nedenle de dilleri belli bir sıradüzenine sokmak olanaksızdır. Bu en iyi biçimde “doğal dil”, “yapay dil” ayrımında kendini gösterir. “‘Yapay’ bir ‘dil’ olan matematik ile, birdeyime, ‘doğal’ bir dil olan dili, yani anadilleri aynı düzleme koyamayız.”¹⁶ Anadilinin bağlayıcılığını *Dilin Gücü*’nde de temel bir izlek olarak değerlendiren *Nermi Uygur*, bu bağlamda şu görüşü ileri sürer: “Unutmayalım ki, elimizden çıkan olumsuzluklar kadar güzellikler de kendi ürünümüzdür. İşte bu güzelliklerden pek çoğunun, büyük ölçüde, dille kotarıldığı yadsınmaz bir gerçektir. Dile gelince, dönüp dolaşıp anadilimizdir özkaynak. Anadil deyince de: her birey için, her toplum için son derece önemli bazı işlevleri, özellikle de anlama, çözümleme, açıklama, eyleme, değerlendirme temeli sağlayan anadilimizi, -herkesin kendi anadilini göz önüne almak gerekir.”¹⁷

Dil öylesine farklı, çeşitli biçimlerde kullanılır ki bu farklılık, çeşitlilik düşüneni şu sonuca vardırı: “Hiçbir yazı, hiçbir ‘konu’ tek bir söyleyiş doğrultusuna kapatılamaz. Dilin yapısı gereği böyledir; çok-yönlü, çok-katlı, çok-ögel, çok-içli, çok-biçimli binbir görünümle ortaya çıkar dil. Kıpır kıpır, devingen düzeyli, heryöne akışlı, salına salına bir gidişi vardır dilin. Konuşmak da, yazmak da böylesi bir gel-gitsiz tasarlanamaz. Dil kalıplaşmaya zorlandığındaysa, birtakım çarpıklıklara dolanıp kalır insan.”¹⁸ İnsan dili sözlü ve yazılı olarak kullanan, yazı yazan tek varlık olarak; başka bir deyişle, imler, simgeler dizgesini kullanan tek varlık olarak sorumlu olduğu dilin pek çok katmanını geliştirmek zorundadır: “Dil herkesin. Senin gibi benim de hakkım var dilde; benim gibi senin de hakkın var dilde. Ben de yazdım gitti öyleyse. Olmaz öyle şey, olur da olmaz ama.”¹⁹

Felsefede en önemli ayırımlardan biri, varolan-nesne ayrımıdır. Bunu ilkin düşünme ve hemen ona eşlik eden dil dolayımında gerçekleştirmek olanaklıdır. Düşünen, dile getiren, yazan “varolan”ı “konu”laştırır: “Yazar hazır bir konu’yu dil aracılığıyla işleyen bir kişi değildir. Nesnel, insanlı, doğal, olaylı şeyler başka, ‘konu’ başka. Nesnelerin şöyle ya da böyle varolduğu söylenebilir; ama ‘konu’lar’ yazarca işleyişin bir ürünüdür. Bu ‘konulaştırma’ işlemiyle yazarın ancak dile gerçekleşen yazısı.”²⁰ Yazar dili, varolanı özel olarak konulaştırırken söylem olarak da yeniden kurar. *Nermi Uygur*, bir dil/söz varlığı olduğunun ve bu durumun özne oluşuyla ne denli içten bağlantılı olduğunun altını çizerek sürekli olarak. Bu durumu, en ince anlam verme katmanlarını dikkate alarak somutlaştırır.

Nermi Uygur’a göre dil varolanı insana bağlar; dil olmadan insana bağlı, insanı insan yapan hiçbir şey yoktur: “Hep yineleyeceğim: dil olmadan ne toplum, ne din, ne hukuk, ne şiir var çünkü. Dil yoksa insan da yok. Günlük bayramlık insan yaşamının en demirbaş vazgeçilmez dil.”²¹ Gerçekten de bilim de felsefe de sanatın büyük bir kısmı da, dille yapılır, dilde varlık bulur. “Eğreti, göstermelik değilse, bilim: bilimin yapıldığı ülkeye özgü dil geleneklerindeki sözcüklerle donanmadıkça bir dikendir, acı acı batar içlere. Felsefe: öz dildeki örtük-açık dil-gömüleri ile akıllı bir duygudaşlıkla gel-git içinde değilse, n’etse içine sinmez o felsefe insanın.”²²

Her şey dilde varlık bulur, varolanın hatta tümüyle dünyanın, daha önce de belirttiğimiz gibi, sınırları dilde çizilir, varolan belirsizlikten dil sayesinde kurtulur. “Doğrularımız, yanıltılarımız, bilgilerimiz, inançlarımız, özelemlerimiz, anılarımız -herşey sözcükler-

le, sözcüklerde. Yaşam sözcüklerle birlikte yaşamaktır. Sözcüklere, ençok da anadilimizin sözcüklerine dayanmadan ayakta duramayız. Biz sözcüklerle biziz. Din, eğitim, yönetim, bilim, teknik, yazın, felsefe-toplumun, kültürün hangi alanında etkenlik gösterirsek gösterelim, tüm akıl, geçim ve beğenin odaklaştığı o alana özgü dili, önünde sonunda bir vatandaş olarak, kendi anadilimiz çerçevesinde özümsemek, kendi günübürlük dil-bağımıza yerleştirmek, bu bağlam içinde anlayıp değerlendirmek durumundayız. İnsanı insan yapan özbilincin koşuludur bu.”²³ Nermi Uygur, söylemini sergilediği birçok yapıtında öznel dünyayı öne çıkardığı gibi, dil karşısında felsefeye belirlediği tutumunda da, somut dili, bireysel dili öne çıkarmakta ve düşünme-dışdünya ilişkisini dil/söz üzerinden kurmaktadır. Doğal diller içinde de insana varlıkça yapışık olan anadildir. İnsan, özne olarak, varolanı konulaştırma olanağı olan bir varlık olarak anadilinde vardır, varılmaktadır ve anadile özen gösterme, ona iyi bakma, insanın varoluşunun asıl dayanağıdır. “İnsan-olmada, toplum-kültür yaşamında dilin eşsiz benzersiz payına beslediğim inançla, kendimi bildim bileli, tüm varlığımla dile sarılmış gidiyorum.”²⁴

Bir yandan anadilin bağlayıcılığını dikkate alan Nermi Uygur, bir yandan da dil bağınazlığından kaçınmayı gündemine alarak, bu iki ağırlık noktasını dengelemeye çalışır. Bu tutum, dil bakımının başka bir göstergesidir aynı zamanda. Böyle bir dil özeni, demokrasinin de yolunu açar ona göre.

Dil üzerinden, dille, dil aracılığıyla, aslında insanı anlamaya, kavramaya çabalayan ve dil varlığı olarak insanı ölçüt kılan Nermi Uygur’a, yukarıda da belirtmeye çalıştığımız gibi, insan felsefesinin, hatta antropolojinin ve böyle bir yaklaşımın anadilini

oluşturan hümanist metafiziğin bir temsilcisi olarak bakılabilir.

* Prof. Dr. Betül Çotuksöken, Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümü.

Dipnotlar

- 1- Felsefe Söyleşileri 11: Dil Felsefesi, Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümüyle İstanbul Marmara Eğitim Vakfı (İMEV) 28.05.2011.
- 2- Nermi Uygur, *İçimin Sesi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001, s. 138.
- 3- “Antropolojinin Bir Temsilcisi Olarak Nermi Uygur”, Nermi Uygur’u Anma Toplantısı, Marmara Üniversitesinde 21.02.2011 günü yapılan konuşma.
- 4- İnsancıl dergisinde böyle bir çalışma aylardan beri sürmektedir.
- 5- N. Uygur, *Agy.*, ss. 29-30.
- 6- N. Uygur, *Agy.*, s. 31.
- 7- N. Uygur, *Agy.*, s. 31.
- 8- N. Uygur, *Agy.*, s. 31.
- 9- N. Uygur, *Agy.*, s. 31.
- 10- N. Uygur, *Agy.*, ss. 94-95.
- 11- N. Uygur, *Agy.*, s. 30.
- 12- N. Uygur, *Agy.*, s. 95.
- 13- N. Uygur, *Agy.*, s. 96.
- 14- N. Uygur, *Agy.*, s. 205.
- 15- N. Uygur, *Agy.*, s. 206.
- 16- N. Uygur, *Agy.*, s. 276.
- 17- N. Uygur, *Agy.*, s. 276.
- 18- N. Uygur, *Agy.*, ss. 210-211.
- 19- N. Uygur, *Agy.*, s. 212.
- 20- N. Uygur, *Agy.*, s. 213.
- 21- N. Uygur, *Agy.*, s. 273.
- 22- N. Uygur, *Agy.*, s. 273.
- 23- N. Uygur, *Agy.*, s. 273.
- 24- N. Uygur, *Agy.*, s. 272.

UĞUR MUMCU'NUN ACISI

hani kolum kanadım kırıldı derler ya
işte öyle
uzanıversem şuraya ve uyusam diyorum

hani seksensekizinci basamağından bir merdivenin
düşer ya insan
bir un çuvalı gibi
işte öyle
yatsam yere ve hiç kıpırdamasam diyorum

bu gözkapakları benimse eğer
kapatmak istiyorum.
bu baş
ne denli ağır
benimse eğer
ki bal gibi biliyorum
benim
ne denli ağır
taşıyamıyorum.

ya bu yürek sıkışıp duran
ne denli ağır
taşıyamıyorum.

paylaşın benimle dostlar
bu ağırlığı paylaşın
taşıyamıyorum
Uğur Mumcu'nun acısı çok büyük
taşıyamıyorum

yüz binlerin o görkemli yürüyüşü bir düş değildi deyin
yüz binlerin tek bir yürek oluşu bir düş değildi

Doğumunun 100. yılında Bedia Akarsu'yu Hatırlamak

Mustafa GÜNAY

Bedia Akarsu, uzun yıllar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde çalışmış ve birçok eser üretmiş olan bir felsefecimizdir. Özellikle aydınlanmacı dünya görüşüne dayanan çalışmalarıyla tanınmaktadır.

27 Ocak 1921 tarihinde doğan *Bedia Akarsu*, 1943 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdi. *Ernst von Aster*'in yanında başladığı "Wilhelm von Humboldt'ta Dil-Kültür Bağlamı" adlı doktora çalışmasını hocanın ölümü üzerine yeni bir yaklaşımla *J. Ritter*'in yanında tamamladı. (1953) Bu çalışması, daha sonraki çalışmalarının, özellikle dil felsefesi ve kültür felsefesiyle ilgili araştırmalarının da temelini oluşturdu. 1956-58 yılları arasında ise, Heidelberg Üniversitesinde *Hans Georg Gadamer*'in yanında çalıştı. 1960'da "Max Scheler'de Kişilik Problemi" adlı çalışmasıyla doçent oldu. 1968 yılında profesör olan *Akarsu*, özellikle ahlak felsefesi, kültür felsefesi, dil ve tarih felsefesi konularında dersler verdi. 1984 yılında Felsefe Bölümü başkanı olduğu sırada kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Eski Türk Dil Kurumunun

üyyesi olan *Akarsu*, 20 yıl boyunca (1963-83) bu kurumun yönetim kurulunda görev aldı. *Akarsu*, *Kamuran Birand*'dan sonra ikinci kadın felsefe profesörümüzdür. Emekli olduktan bir süre sonra Çukurova Üniversitesinde Felsefe Grubu Eğitimi Bölümünün kuruluş çalışmalarına katılmış ve ders programını hazırlamıştır. *Akarsu*'nun felsefeyle ilgili çevrileri, gazete ve dergilerde yayınlanmış yazıları bulunmaktadır. Başlıca eserleri şunlardır: *Wilhelm von Humboldt'ta Dil-Kültür Bağlantısı*, *Max Scheler'de Kişilik Problemi*, *Modern Toplumda Kadın*, *Atatürk Devrimi ve Yorumları*, *Ahlak Öğretile-ri*, *Çağdaş Felsefe*, *Felsefe Terimleri Sözlüğü*.

Aydınlanma felsefesi geleneğini devam ettiren, bu yanını yaptıklarında hem de eserlerinde ortaya koyan *Akarsu*'yu 26 Şubat 2016 tarihinde kaybetmiştik. Kendisi için 2000 yılında *Doğan Özlem* ve *Betül Çotuksöken*'in editörlüğünde, ***Bedia Akarsu'ya Armağan*** adlı bir kitap yayımlanmıştı. Söz konusu kitapta, *Oktay Akbal* şöyle yazmıştır: "*Bedia Akarsu içtenliktir, her türlü yapmacıktan uzaktır. Düşünce açıklığı, dürüstlüğü, çevresine bilginin ışığı*

ğını yaymaktaki alçakgönüllülüğüyle saygı toplar.” Adnan Binyazar ise Akarsu'nun bir bilim insanı olarak nitelikleri hakkında şunları vurgulamıştır: “Akarsu, yazılarında, bilimsel çalışmalarında, bireysel sorumluluk yüklendiği tüm alanlarda, bir ağacın, kendi kökündeki beslenme kaynaklarını ararcasına, bilginin temeline inme eğilimi gösterir.”

Akarsu'nun Felsefeye Bakışı

Felsefe tarihine ve geçmişteki filozoflara sırt çevrilerek, felsefe yapılamayacağını ve felsefenin yalnızca mantığa indirgenemeyeceğini belirten Akarsu'ya göre, “henüz çözülmemiş sorunlar üzerinde düşünmedir felsefe. Bu sorunları çözecek olan da bilimdir sonunda. Felsefe bilimlerin sonuçlarına, verilerine toptan bir bakıştır aynı zamanda. Bilim tavır almaz, yalnızca araştırır. Oysa felsefe araştırılanların sonuçlarını da düşünür; bilimler arası bağlantılar kurar; onları değerlendirir.”

Felsefenin bütünü içinde ahlak felsefesinin, bilgi felsefesi ile aynı ağırlıkta olduğunu

belirten Akarsu'ya göre, “felsefe, her şeyin nedenini, niçinini sormakla başlamış. Sordukları içinde doğa kadar insan da yer almakta.(...) Felsefe sözcüğünün kökeninde ahlakla ilgili öge var: philosophia, sophia düz bir bilgi değil, bilgelik anlamında, bilgelik de erdeme götüren bir bilgiden başka bir şey değil. Felsefenin görevi de yalnız bilgi değil, erdeme götüren yolu da bulmadır.”

Kendisini en çok Kant ve Scheler'in ahlak felsefelerinin etkilediğini belirten Akarsu, bunun gerekçesini şöyle açıklar: “Kant insana saygıyı, Scheler sevgiyi öğrettiği için. Saygı ve sevgi ahlak felsefesinin temel kavramları olduğu gibi, insan olmanın da temel nitelikleri”dir.

Felsefe-Dil İlişisine ve Türkiye'de Felsefenin Durumuna Bakışı

Türkçenin zengin ve olanakları geniş bir dil olduğunu belirten Akarsu'ya göre, “Türkçe ontolojiden, varlık felsefesinden çok, oluş felsefesi olmaya elverişli bir dil”dir. Oluş sözcüğü ve kavramı evrendeki evrime de

uygundur. Bilim de artık evrendeki varlıktan değil, evrimden söz etmektedir. Türkiye’deki felsefe çalışmalarının durumu ve geleceği konusunda iyimser olan Akarsu, Cumhuriyet döneminde nitelikli bir birikim oluştuğunu ve Türkçenin bir kültür dili olarak geliştiğini söyler. “Günümüzde felsefe sorunları Türk dili içinde rahatlıkla ele alınıp geliştirilebiliyor. Birtakım sorunların Türkçede dile getirilemeyeceğini öne sürenler bunu kendi dil yetilerinin yetersizliğinde ya da kendi düşünme tembelliklerinde arasınlar.”

Akarsu, gelecek konusunda da karamsar değildir: “Genelde, Türkiye’nin gidişi bakımından, her alanda olduğu gibi felsefe alanında da hiçbir zaman kötümser olmadım, yozlaşmaları da görmeme karşın.”

Aydınlanma Mirasına ve Çağdaş Dünyaya Bakışı

Akarsu, Rönesans ile ortaya çıkan ve Aydınlanma ile yayılan Batı düşüncesinin temelinde “akıl”ın bulunduğunu belirtir: “akıl derken her türlü otoriteden bağımsızlaşarak, özellikle de din otoritesinden bağımsızlaşarak, insanın kendi aklını kullanması var. Bilimsel düşünüşün temelinde de yatan budur. Sorup soruşturarak, araştırarak, sorgulayarak doğrulara varmak.”

Özellikle günümüzde Avrupa’nın “aydınlanma mirası”na sahip çıkıp çıkmadığı sorusu üzerinde duran ve bazı eleştiriler yönelten Akarsu, Avrupa ülkelerinin çoğunun politikalarının, başka ulusların uyanmasını engellemek doğrultusunda olduğunu belirtir. Bunun nedeni ise Avrupa’nın kendini ayırmak istemesi, kendi üstünlüğünü kimseyle paylaşmaya yanaşmamasıdır. Atatürk’ün 1920’lerde “Bu dünya yeni baştan düzenlenmeli ve her ulus eşit haklarla bu yeni evrensel dünya üzerinde yer almalıdır” dediğini hatırlatan Akarsu’ya göre, “bir devletin ya da bir devletler topluluğunun dünya egemenliğini kurması başka şeydir; bütün devletlerin eşit haklarla evrensel bir dünya içinde yer

alması ve yine çeşitli kültürlerin evrensel bir kültür içinde yer alarak ona katkıda bulunması başka şey”dir. Akarsu’ya göre, Atatürk Devrimi bir ulusal egemenlik devrimi olması yanında bütün “mazlum” uluslara seslendiği için aynı zamanda bir insanlık devrimi olmuştur.

Akarsu, özellikle “küreselleşme/globalleşme” kavramı ve bu konuyla ilgili sorunlara da eleştirel bir yaklaşımla yönelir: “Günümüze gelince en önemli sorunlar Aydınlanma ve laiklik karşıtı hareketlerin meydana getirdiği sorunlardır. Bunlar yalnız bizim değil, bütün insanlığın sorunları aslında. Oysa Avrupa bu konumdaki tarihsel görevini unutmuş durumda.”

Akarsu, küreselleşen bir dünyada, bu küreselleşmenin nasıl olması gerektiğini soru konusu yapar: ekonomik bir küreselleşme mi, yoksa daha insancıl bir küreselleşme mi? Ekonomik gelişmeyle sınırlı bir küreselleşme anlayışının, yeni sömürü politikalarına hizmet ettiği açıktır. Bu nedenle Akarsu’nun “insancıl küreselleşme” kavramını gündeme getirmesi önemlidir. Felsefi açıdan da, bu kavramdan ve anlayıştan hareketle aydınlanmacılığın kendine yeni yollar açması, yorumlar ve eleştiriler getirmesi mümkün olabilir.

Akıl ve aydınlanma düşmanlığının yol açtığı gelişmeler karşısında Akarsu’nun Avrupa’ya eleştirel bakışıyla birlikte bilim, felsefe ve insanlık adına vazgeçilmez değerlere sahip çıkan tavrının da günümüzün sorunlarına çözüm arayışımızda yol gösterici olduğu söylenebilir. Onun felsefi çalışmalarının temelinde Cumhuriyetin kurucu değerlerine bağlılık ve devrimci bir ruh yer alır. Aydınlanma mirasının felsefi yorumu ve değerlendirmesi yönünde Akarsu’nun yaklaşımı önemini korumaktadır. Hayatını felsefeye, Türkçenin gelişimine, Cumhuriyet değerlerine adanmış bir felsefeci olarak Akarsu’yu, saygıyla anıyorum.

Hep Yolda

Berrin TAŞ

18 Şubat 2021

Suç duyurusu...

1 3 Şubat günü öğle saatlerinde güvenlik şubeden geldiler. Bir hafta içinde Vatan caddesi emniyetine gitmem gerekiyormuş. Tebliğ edilen küçük kağıtta hiç bilgi yok. Kapıya gelen de bilmiyorum dedi.

Avukat arkadaşlarımızla konuştuk. *Dilek Yılmaz Özmen* emniyeti aradı. Yine öğrenemedik neden emniyete çağrıldığımı. Neyse Salı günü *Dilek Yılmaz Özmen* ve *Ferit Sarı*'yla birlikte gittik güvenlik şubeye. 16 Şubat'ta saat 11'de ifade verdim. Orda öğrendim neler olduğunu.

Biri -kim olduğunu bilmiyorum- beni CİMER'e şikayet etmiş. CİMER ne dersiniz söyleyeyim. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi.

İfademi polise verdim. İfademi savcı da görecekti. Bu soruşturma için dava açılır mı açılmaz mı bilmiyorum. Bu nedenle ben yorum yapmadan olan biteni yazmak istiyorum.

Suç duyurusu şöyle.

"SAYIN ADALET BAKANLIĞI VE SAVCILARA BU BİR SUÇ DUYURUSUDUR. TELE1 TV İSİMLİ TELEVİZYONUN İNTERNET SİTESİNDE

Berrin taş isimli sözde yazar ideolojik islam ve müslüman düşmanlığını halkın %99 müslüman olduğu ülkede basın özgürlüğü maskesiyle hayatını İslam'a göre yaşama-ya çalışan müslümanlara ve eşlerine şimdi uzantısını vereceğim yazıda

[https:// tele1.com.tr/tesettürlü kadın-ve-direnmenin ışığı-97012/](https://tele1.com.tr/tesettürlü-kadın-ve-direnmenin-ışığı-97012/)

tüm müslümanlara ve eşlerine üstenci bakışla alay edip AŞAĞLAYIP ağır hakaret ve iftirada bulunup şeref ve haysiyetlerine ağır saldırıda bulunmuştur toplumdaki farklı inanç ve düşüncedeki insanların bir arada yaşayıp devletimizin ve milletimizin birliği ve beraberliği için böyle kin nefret kusan inanan insanlara iftira edip ağır hakaretlerde bulunan bu şahıs için kanunumuzun ilgili maddelerinde en ağır şekilde cezalandırılmasını vicdanlı bir agnostist inanan olarak gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Suç duyurusunun yazım yanlışlarına dokunmadım. Olduğu gibi yazdım.

Benim kimseye hakaret etmeyeceğimi edemeyeceğimi okurlar bilir. Bugüne dek şirirlerimi yazılarımı okuyanlar bu konuda bir fikir edinmişlerdir. Yalnızca ben sizlere bu suç duyurusuyla kendi uğradığım hakareti yazmak istiyorum.

1. sözde yazar
2. islam ve müslüman düşmanlığı
3. basın özgürlüğü maskesiyle üstenci bakışla alay edip aşağılamak
4. şeref ve haysiyetlerine ağır saldırı
5. devletimizin ve milletimizin birliği ve beraberliği için kin ve nefret kusmak
6. İnanan insanlara iftira atmak

Bu suç duyurusuyla beni suçlayarak hakaret ediyor.

Elimde değil. Ben bu suçların hiçbirini işleyemem.

Dünyaya insana bakışıma uymaz.

Sanırım burda şaşırtıcı olan şu. Kim olduğunu bilmediğimiz biri ispiyonlama hakkını kendinde görüyor. Bu ciddiye alınıyor. Görünüşe göre canı sıkılan, sevmediği birini, birilerini CİMER'e şikayet edebilir. Kendi kişisel çıkarları ya da kavrayamadığı kimi sorunlar nedeniyle hıncını ispiyonlamakla çıkarabilir.

Yazık bu ülkeye. İfade tutanağında yazıldığı biçimiyle söylersem...

"Olay adı: HALKI KİN VE DÜŞMANLIĞA TAHRİK VEYA AŞAĞILAMA"

Şair *Berrin Taş'a* kaldıysa gerçekten halkı kin ve düşmanlığa yönlendirenlere ne gelecek.

Yazıma ilişkin yorum yapmıyorum. Dileyen Tele1'in internet sitesinde okuyabilir.

19 Şubat 2021

Tesettürlü olmak ya da olmamak... Ülkemde kadın olmak...

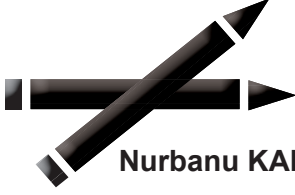
Suç duyurusunun nedeni *Nihal Bengisu Karaca'nın* bir yazısından alıntıladi-

ğim bölüm. *Habertürk*'ün internet sitesinde 12.8.2019 tarihli yazı. Yazının başlığı *Muhafazarlığı korumanın kısa hikayesi: Bazen aile, bazen sermaye.*

Nihal Bengisu Karaca tesettürlü kadınların sorunlarını dile getirmişti. Örtünen kadınların tatile gitmesi, dinlenmesi sorun oluyor. Onların kalabileceği oteller çok pahalıydı. Kadınların girebileceği havuzlarla yeterince ilgilenilmiyordu. Mayoların kumaşları sağlıklarına uygun olmayabiliyordu. Örtünen kadınların sorunlarını okuyunca onların yaşamının örtünmeyenlerin yaşamından daha zor olduğuna karar verdim demiştim. Sözü uzatmak istemiyorum. Burdan yola çıkılarak suçlandığım şeylere bakın. Kendi kendime ülkemde kadın olmanın zorluğunu bir kez daha anladım. Örtün ya da örtünme fark etmiyor. Örtünen bir yazar, bir kadın örtünen kadınlara sunulan olanakların yetersizliğini dile getiriyor. Örtünmeyen bir yazar -ben- bu kadınların yaşamının hiç kolay olmadığını söylüyorum. Kim olduğunu bilmediğim biri "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama" şikayetiyle savcılara suç duyurusunda bulunuyor. Sonra da soruyorlar. Türkiye'de kadın cinayetleri neden arttı diye. İşte bu nedenle arttı. Bırakın konuşalım. Bırakın görüşlerimizi dile getirelim. Burdan kin, aşağılama, düşmanlık çıkmaz.

İfade verirken bir kişi müdahil olabilir dediler. Avukatlardan hangisi müdahil olacak diye sordular. Ben *Dilek Yılmaz Özmen*'in olmasını istedim. Beni bir kadın savunsun. Kadın konusunda yazdığım bir yazı sorun çıkardığına göre bir avukat kadın savunsun.

Şimdilik ayrıntılı yazmadım. Bakalım neler olacak.

Nurbanu KABLAN

İSYAN

Çürüyen çağların dişlerinde
ısırlmış etimin kanı kurudu
ortaçağ cadılarının boyunlarına asıldı kimliğim
dipleri bataklık lanetlenmiş saçlarımın

Havva'nın kırmızı elmasıydım sunuldu
aldatandım, yerim yoktu cennette kovuldu
gözlerimin sürmesinden aktı katran tarihim
ne vakit yazıldı kara talihim

Artemis'tim kırk mememden sulandı tarlası insanlığın
İnanna'ydım Sümer'in ay yüzlü güzeli, çivi ile yazdıran aşkı
adım Kibele Anadolu'unun anası, tenimde Frigya bereketi
Athena'yım ruhumda esin perisi
bakireliğimden aktı barışın nehri

Eyy kıskanç gök tanrı yere düşürdün yüzümü
bereketimle yeniden yarattım yeryüzünü
kutsal kitaplardan silsen de ismimi
yazacağım yıldızlarla karanlığa isyanımı

Yok olmadan doğurduğum ateşin küllerinde
doğacağım anka kuşu gibi yeniden
anlatacağım efsanesini gelecek çağların
çekilin yoldan, geliyorum tarih öncesinden

Özsözler Günlüğü (15) Aralık 2020

Yusuf ÇOTUKSÖKEN

1 Aralık

“Bir konuyu, durumu, sorunu yanlış bileceğine, hiç bilme daha iyi... Yanlışta yanlış eklemesin hiç olmazsa...”

2 Aralık

“Düşlerin (hayal) büyüğü küçüğü olmaz; düş düştür; hiçbir güç, olanaksızlık kişinin düş kurmasına engel olamaz.”

3 Aralık

“Her başarısızlık akıllı insanlara güç, güven ve cesaret verir; bunlarla yollarına devam ederler.”

4 Aralık

“En tehlikeli insan tipi; akıllı, ruhu ve vicdanı felç olmuş siyasetçidir.”

5 Aralık

“Birbirinizde hata bulmak yerine, birbirinizin sorunlarına birlikte çözüm arasanız, daha iyi olmaz mı?”

6 Aralık

“En büyük öğretmenimiz; yaşamda başarısızlık, yoksulluk, çaresizlik vb yüzünden çektiğimiz acılardır.”

7 Aralık

“Değişimler, zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olarak gerçekleşir; bu, hiç durmayan, sürekli işleyen bir çevrimdir; o kadar ki kendini bile sürekli değiştirir.”

8 Aralık

“Ne aradığınızı bilmiyorsanız, ne/neler bulacağınızı sanıyorsunuz?”

9 Aralık

“Yalın, sade yaşamının sunduğu varsılıktan haberi olmayanlar kendi derin yalnızlığını yaşarlar.”

10 Aralık

“İnsan haklarını bir süs olarak gören siyasal anlayışlar, tarihin çöptenekesine atılmaya yargılıdır.”

11 Aralık

“İnanç buyurur, bilim gösterip kanıtlar.”

12 Aralık

“İnsan önce bilgisizliğiyle, sonra da dogmalara ve boşinançlara bağlanmasıyla kendini zindanında boğmuş olur.”

13 Aralık

“Okumak, dinlemek, gözlemek bireyin yetişme evresi, yazmaksa olgunlaşma evresidir.”

14 Aralık

“Yaşamda değişikliğe sürekli özlem duymak, çekici gelecekte yok olmak isteğinden kaynaklanmaktadır.”

15 Aralık

“Bir kimsenin özyapısı (karakteri), yaşamının çizgi ve renklerini de belirler.”

16 Aralık

“Yaşamı doğru okuyanlar ancak özgürleşebilir ve özgürleştirebilir.”

17 Aralık

“Siyasetbilim diyor ki: ‘Sağduyusunu, insancıl değerlerini yitiren, vicdanı felç olmuş bir siyasetçinin bu alandan çekilme vakti gelmiş de geçiyor bile...’”

18 Aralık

“Gerçek bir söyleşide belirleyici olan; akıl, zekâ, yargılama gücü, nükte, neşe ve dile egemenliktir.”

19 Aralık

“Tarih diyor ki: “Boşınançlar, dogmalar, yaşamsal değerli olmayan bilgiler aileyi de, toplumu da, devletleri de ateşe atar, yakıp yok eder.”

20 Aralık

“Düşünürler, dünyayı (yaşadığı sorunları) yorumlayarak akıl ve adalet ilkelerine uygun biçimde değiştirmenin yollarını ve araçlarını gösterirler.”

21 Aralık

“Her yeni bilgi sizi yeni şeyler öğrenmeye, yaşamınızda birtakım değişiklikler yapmaya yöneltmiyorsa, ya sizde, ya da öğrendiğiniz bilgide bir sorun var demektir.”

22 Aralık

“En acı sözleri, yumuşak ve sevecen bir dille söyleyebiliyorsanız, siz bilge sayılırsınız.”

23 Aralık

“Ötekileştirme, ayrımcılığın evlilikdışı (gayrimeşru) çocuğudur.”

24 Aralık

“Eğitim; süreci yaşayanların yaratıcı niteliklerinin geliştirilmesine, yaşamın hemen bütün sorunlarına yaratıcı ve gerçekçi çözümler üretmesine olanaklar sağlamakla görevli olmalıdır.”

25 Aralık

“Şiiri az, şairi çok olan bir ülkeyiz...”

26 Aralık

“Görmesini bilenler, çıplak gerçeği de görürler... Bakmasını ve görmesini bilmek gerekir. Bu da bilgi, bilinç ve sevgiyle olur.”

27 Aralık

“Sanatsevmezliğini siyasal tükenmişliği-ne meze yapan sözde milletvekillerine uğurlar olsun...”

28 Aralık

“Sanata ilgisiz kalan, yan bakan, sanat yapıtlarıyla alay eden bir kimse; görünüşte değilse bile, özünde kördür, hem de hiç iyileşmeyecek türünden... Sanatsal körlük bulaşıcıdır... Böylelerinden uzak durmak gerekir...”

29 Aralık

“Sansür uygulamak, düşüncenin, sanatsal yaratmanın önüne engeller koymak; bir siyasal iktidarın, sonucu seçim sandığında alınacak olan demokrasi sınavıdır...”

30 Aralık

“Kötü siyasetçilerin ülkeye üç büyük zararları dokunur: Birincisi, topluma zaman kaybettirirler; ikincisi, halkın yaşama sevincini törpülerler; üçüncüsü ülkenin geleceğe ilişkin umutlarını söndürürler...”

31 Aralık

“Aşırı duyarlık gösterip, her fırsatta mağduriyetleri oynamak, insana haklılık kazandırmaz.”

Sanal Sokak (1)

Hazırlayan: Seçkin ZENGİN

Soru: Cengiz Gündoğdu'nun eleştirisi anlayışını, nasıl tanımlarsınız?

Mustafa Tabak: İnsani gerçekçilik...

Seçkin Zengin: Gündoğdu'nun eleştirisi alanına getirdiği yenilik nedir?... Nurullah Ataç'tan etkilendiği açık bir şekilde görülmektedir. Bunun yanına Asım Bezirci'nin yöntemini eklemekle beraber, bu iki yönteminde yeterli olmadığı noktada devreye "İnsani Gerçekçilik" kavramını sokmuştur... İnsani birikimi bir bütün olarak görmektedir... Balzac'ın eserlerini değerlendirirken hangi yöntem kullanılacaktır... Ancak "İnsani Gerçekçilik" kavramı ile değerlendirmek mümkündür.. Gündoğdu'nun başka eleştirmenlerde görmediğimiz sosyolojik bir bakış açısı var... Bence her eleştirmede olması gereken şartlardan biridir...

Mehmet Aslan: Merhaba dostlar.

Ne güzel, Cengiz Gündoğdu'nun eleştirisi anlayışını, eleştiriye katkısını yazacağız...

Seçkin'in sorusundan ilerlersek şunu söyleyebilirim... Evet, Ataç'tan da, Bezirci'den de etkilenmiştir Gündoğdu... Ama, bana kalırsa, onları aşmış, eleştiriye boyut kazandırmıştır...

Ataç, daha çok öznel eleştiriden yanaydı... Gündoğdu'ya göre, öznel eleştiride kişi, bir yapıya temellendirmeye gerek duymadan "güzel" veya "çirkin" diyebilir. Kişinin bu

yargısı eleştirilemez... Nesnel eleştiride ise, kişi bir yapıya "güzel" veya "çirkin" derse, bu yargıyı temellendirmeli... Temellendirilen bu yargı eleştirilebilir... Cengiz Gündoğdu, nesnel eleştiriden yana tavır alır bundan ötürü...

Seçkin Zengin: Nesnel eleştirinin kaynağı, sosyalist gerçekçilik mi?

Mehmet Aslan: Nesnel eleştirisi, Marks'ın diyalektik materyalizmine dayanır... Marks'ın Kapital'deki kapitalizm eleştirisi, nesnel eleştirinin en güzel örneklerindedir...

Seçkin Zengin: Marksist eleştirmen mi?

Mehmet Aslan: Hayır, tabiki... Ama nesnel eleştirinin olmazsa olmazı yapıya diyalektik bir bakışla bakmaktır... Marks'ın diyalektik materyalizmi dememin nedeni, örneğin Hegel'in diyalektik anlayışından veya diğer materyalist bakışlardan farkını ortaya koymak içindir.

Seçkin Zengin: Bir söyleşisinde, Marksist eleştirisi yaptığını söylemişti...

Mehmet Aslan: Doğrudur... Cengiz Gündoğdu'nun eleştirisi anlayışında Marks ile Lenin bir kutup yıldızıdır...

Bezirci, yazınımızda nesnel eleştirinin ilk savunucusudur... Bir yapıyı eleştirirken, o yapıyla ilgili yargılarını somut alıntılarla temellendirmiştir... Bezirci'yle Gündoğdu arasında nesnel eleştiriye ilişkin ince bir ayırım

var yine de... Bezirci'ye göre Ataç, eleştiriye sanatla, yani yazınla bir tutmaktadır... Oysa eleştirinin görevi güzellik yaratmak değil, yaratılmış güzelliği yargılamak, okura tanıtmaktır... Yazınla eleştiri arasında amaç ve nitelik ayrılığı vardır. Bu ayrılık, eleştiriye sa-nattan çok felsefeye ve bilime yaklaştırır...

Gündoğdu'ya göre ise eleştiri, bilimsel ölçütlere göre değil, estetik ölçütlere göre yapılmalıdır... Eleştiride bilimsellik iddiası, eleştirinin önünü tıkar ona göre... Eleştir-men çıkıp, ben yapıtı bilimsel ölçütlere göre değerlendirdim derse, eleştirinin önünü ka-patır... Gündoğdu, eleştirinin her zaman önünün açık olmasından yana... Cengiz Gündoğdu, bir sanat yapıtını estetik ölçütler ışığında inceler... Bu anlamda, en başta Lu-kacs'tan yararlanır... Lukacs'ın açtığı yolda ilerler... Bunun yanında, başta Aristoteles, Marks, Lenin vd. pek çok düşünürün yaşa-ma, insana bakışını kendi bakış açısının, eleştiri anlayışının oluşumunda bir temel olarak görür... Bu durum, Cengiz Gündoğ-du'nun eleştiri anlayışına, Araç'ta, Bezirci'de olmayan felsefî bir derinlik kazandırmıştır...

Seçkin Zengin: Siyaset ve eleştiri ara-sındaki ilişkiyi nasıl kuruyor?

Mehmet Aslan: Cengiz Gündoğdu'nun bütün çabası, insanın estetik bilincini geliştirmektir... Estetik anlayışı bu temele dayanır. Çünkü ona göre, esenlikli bir yaşamı, ancak estetik bilince erişmiş insanlar kura-caktır... Bu nedenle, siyasetçinin, öncelikle kültürel bir mücadeleyle işe başlaması ge-rektiğine inanır... Estetik bilinci dumura uğ-ramış insanla esenlikli bir yaşam kurulamaz, Gündoğdu'ya göre... Cengiz Gündoğdu'nun eleştiri anlayışı, egemen burjuva uygarlığı-nın estetik anlayışına taban tabana zıttır... Kapitalist burjuva uygarlığında, yöntemli iş-bölümü gereği estetikçilere sınırlı bir iş yük-lenmiştir... Bu işte onların görevi sanat yapı-tında güzel olanı belirlemektir.

Cengiz Gündoğdu'ya göre, estetiğe yük-lenen bu tanım, estetiğin insandan kopa-rılmasıdır. Estetik, hiç kuşku yok ki sanat yapıtıyla ilgileneyecektir ancak, işbölümünün zincirine bağlı kalarak, yalnızca sanat yapı-tıyla ilgilenmeyecektir... Politikadan evimizin içine kadar, insanın el attığı her işi kapsamı-na alacaktır, almalıdır... Çünkü estetik, insan soyunun yaşadığı dünyayı güzel kılmanın yolunu yordamını gösterir...

Seçkin Zengin: İşbölümü, yabancılaş-manın temel kaynaklarından biridir... Bu yüzden mi karşı çıkmakta.

Mehmet Aslan: Cengiz Gündoğdu'nun eleştiri dünyamıza getirdiği en büyük katkı, yazınımızın ekonomi politikasını ortaya koydu-ğu Sanatta Star Sistemidir...

Hasan Çapık: 'Soru' kitabı bizim düşünce tarihinde bir devrimdir aslında. Bu kitap bile Cengiz Gündoğdu'nun niteliğini ve ne yap-maya çalıştığını gösterir. Cengiz Gündoğdu aslında düşüncenin milimetrik mücadelesini veriyor. Bunu salt sanatla sınırlamıyor; bilim, felsefe, etik ve sınıfsal analizler ekseninde yürütüyor. İnsan ve yaşamın kendisi de çok yönlü değil midir? Öyleyse çok yönlü olan bir şeye tek yönlü ve bağnazca yaklaşmak akıl fukaralığı değil midir? Tek yönlü insanın güdük ve tırl olduğunu, en küçük sıkıntıda dağılacağını çok iyi görmüş Gündoğdu. Bu, onun sloganist ve dogmacı yapılarla müca-delesini de zorunlu kılıyor. İnsan türüne du-yulan güven ve insan merkezli bir mücadele ile insanın düştüğü karanlıktan çıkarılması kavgası... Cengiz Gündoğdu bu yönüyle bir Sokrates ve elbetteki Prometheus!

Mehmet Aslan: Sanatta Star Sistemi'n-de sanat yapıtı meta olarak görülür... Sanat-çı ise, pazara göre yapıt üreten, patronuna, yayınevine para kazandırmaya çalışan üret-ken emekçi konumundadır...

(Sürecek)

Hayrettin GEÇKİN

DÜŞÇE

Uzak durma benden
yüzünü çevirme
Düş düşe, baş başa vermeliyiz
bu kısıtılmışlığı
bu kuşatılmışlığı yarmak için
Sonsuz ve gelecek aslında bizim ellerimizde
Başka da bir yolu yok çünkü
İşe kendimizden başlamalı sevgili
İlk etapta bilgimiz kadar
bilincimiz kadar yol alırız
Çok sürmez ışıkları vurur alnımıza karşı kıyının
Dağ çiçekleri açar yolumuzun üstünde
Sonra başkaları başkaları
Başka seslerle buluşunca ne güzel olur insan ağzı
Bakmışsın bir karnaval
Bir şenlik yeri
Al sana işte devrim
Bizimle başlayan, bizden başlayan
Şimdi sarıl bana
bu şiir kadar sarıl
açabildiğinden daha fazla aç kollarını

Başını Kaldıran Şiir İnsanlığımızdır

Sibel ÖZBUDUN-Temel DEMİRER

“Şiir kanayan yaraya seslenir.”¹

Neri(*man*) “karla, borayla, fırtınayla sınanmış” bir kadındır; ateşi de, ihaneti de görmüştür; her şeye karşın, hâlâ dik durup, diklenen yürekliliğiyle, bilinciyle “Kaldır Başını” diyenlerdendir.

Onu, çok eskilerden; demir parmaklıkların ardından tanırız; onur duyduğumuz yoldaşımızdır *Neri(man)*.

Ama hayır; ona dair bilinenleri anlatmak değil amacımız; onu en iyi anlatan dizelerinden söz edeceğiz; becerebildiğimiz kadarıyla...

Neri(man) aşka, hayata, mücadeleye dokunan dizelerinde kadın(ların) hâlinde, kurtuluşuna ya da Kürt illerindeki büyük acılardan, yok edilmek kastına uğratılan insan(lık) a dek uzanan tablo karşısında, “Kaldır Başını”² der.

* * * * *

Friedrich Hölderlin’in, “Çöküş zamanlarında gerekli mi şairler?”³ sorusuna “Elbette evet, kuşkusuz,” yanıtını verenlerdeniz; tam da bu sorumlulukla süzerek ya da *Hilmi Yavuz*’un deyimiyle “Kazarak” okuduk dizelerini *Neri(man)*’in. Süzmekten, kazıdan sonrası yazılmıydı...

Friedrich Hegel’in, “Güzel sanatların en üstünü ve en zor olanı şiir sanatıdır,” notunu düşüğü insanî etkinliğin en iyi tarifi, “Bir şiir tanesi, bir asırlık mevsim için yeterlidir,” saptamasıyla *José Martí*’ye aittir ki, “bir asır-

lık mevsim için yeterli” olanı da *Neri(man)*’ın dizelerinde bulmak mümkündür.

Çünkü tarihsel gelenekleriyle biriktirdiği, yaşanmışlıkların -gelecek kaygısıyla taçlandırılmış- toplamıdır. Onun “Aşk İsyandır” (s. 71), “Aşk Yarası” (s. 72), “Aşğım Sana” (s. 79), “Aşk Bitmez” (s. 80), “Sarıl Bana” (s. 92) dizeleri: “Eşitlikçi özgürlük için göğे bakmalı, şarkı söylemeli, mücadele etmeli, aşık olmalı, acı çekmeli, şiir yazmalı,” dedirtir bizlere!

Neri(man)’ı okurken; “Bir İnsan Soluğu” (s. 97), “Sardunya’yla Dertleşme” (s. 98) vb’lerin dizelerinde Onu bulursunuz; “Ömrümüz ayrılıklar toplamıdır,/ Yarım kalan bir şiir belki de,” diyen *Ahmet Telli* gibi...

Ama bununla, bu kadarla sınırlı değil; O, “Bugünün İnsanı” (s. 3), “Bir Gazeteci Kadının Çelmesi” (s. 81), “Kokuyor Dünya” (s. 20) vd’lerinde yerkürenin, insan(lık)ın hâl(-ler)ini anlatır; *Georges Braque*’ın, “Gerçeklik ancak bir şiir ışınıyla aydınlatıldığında kendini gösterir,” ifadesindeki üzere...

* * * * *

Şairin şiiri, onun kişiliğidir; bütün hayatıdır. Bu anlamda şiirsel yapının, neredeyse organik bir şey olduğundan söz edebiliriz. Yaşayan, kıvıldaayan, soluk alıp veren canlı bir organizmadır şiir, şairinden mülhem...

Evet şiir yazmak herkesin harcı değildir. Duygu ve yaşamın hakkını vermek işidir o. Duygu yoğunluğu, güçlü bir dil, kocaman yürek ve kafa gerektirir...

daki (s. 86) dizeleriyle *Neri(man)*'ı okuyup da *Gabriel García Márquez*'in, "Ben sizden de değilim, diğerlerinden de. Ben, ölüme dair yemin etmeyenlerden, tehdit savurmayanlardan, dinini ve ırkını aklının yerine koymayanlardanım. Ben hâlâ şiir okuyanlardanım. Ben ölürken vatanını yahut dinini değil, 'sevgiliyi' düşünecek olanlardanım"...⁴

Ya da *Aziz Nesin*'in, "Göremeyeceğimiz günler için dövüştük Kavgamızın şiir olması bundan"...

Veya *İlhan Berk*'in, "Ustalık kazanılır; ama çocuk olmak yitirilirse, şiirin büyük damarlarından biri yok olur," deyişlerini anımsamak mümkün mü?

* * * * *

"Gerçekçiliğin estetik boyutlarda yeniden yaratılması"⁵ olarak *Neri(man)*'in "Hapis-

haneden Notlar I-II-III-IV-V-VI-VII-VIII-IX" (s. 5-6-7-8-9-10-11-12-13-14)...

"Taybet Ana" (s. 19), "Ekin Wan Anısına" (s. 32), "Heval" (s. 58), "Şengalli Kadınlara" (s. 51), "Hacı Lokman Birlik Anısına" (s. 33)

"Ben Gülistan Doku" (s. 47), "Kadın I-II-III-IV" (s. 43-44-45-46)...

"Ankara Garı" (s. 15), "Bilmiyorsun Acıyı" (s. 99), "İki Yaralı Kor" (s. 100) dizeleri *Andrey Tarkovski*'nin, "Şiir benim açımdan bir

Şiir yazmak hayatı bilmekle; "Ben kendi payıma bir iki iyice şiir yazdımsa, bunların tümünün içeriğini önceden iyice pişirdim," diyen *Nâzım Hikmet*'ce hakkını vererek yaşamakla eşdeğerdir.

Tam da bunun için *Saint Augustine*, "Şiir şeytanın şarabıdır"; *Robert Burton*, "Tüm şairler delidir" dermiş...

Bunlar böyleyken; "Sarıl Bana" (s. 92), "Sensiz" (s. 93.), "Bırak Beni" (s. 94.), "Unutur muyum?" (s. 96), "Yıldızların Altında Yeniden Başlamak" (s. 89), "Beni Güzel Hatırla"-

dünya görüşü, gerçekte olan ilişkimin özel bir biçimidir. Bu açıdan bakıldığında, şiir, insanlara hayatı boyunca eşlik eden bir felsefedir,” saptamasını doğrular...

Bu kadar da değil!

Erica Jong'un, “Her şiir, insanın bedeninin sınırlarını genişletmek için giriştiği bir çabadır”; *Cemal Süreya*'nın, “Şiir, anayasa-ya aykırıdır; doğanın ahlâkı kovduğu yerdedir; yasadışıdır”; *Alphonse de Lamartine*'in, “Şiir, büyük zekâların rüyalarıdır”; *Max Jacop*'un, “Şair olmak için ilkin insan, sonra da şair-insan olmak gerekir”;⁶ ifadeleriyle müsemma *Neri(man)*'in dizeleri, çok önemli bir gerçeğin daha altını çizer:

“Şiirler -eğer yaşama yetileri varsa- yaşamak konusunda çok dayanıklı, çok yeteneklidirler, en derinlere işleyen işlemleri atlatabilirler.”⁷

“Şiir bilgidir, kurtuluştur, güç ve terk edışı- tir. Dünyayı değiştirebilecek güçte bir eylemdir şiir. Doğası gereği devrimcidir. Ruhun eğitilmesi ve içsel özgürlüğün yoludur. Şiir bu dünyaya anlam kazandırır, onu yüceltir; bir başkasını yaratır. Şiir ayırır, birleştirir. Yolculuğa davet, yuvaya geri dönüştür. Esin, soluk alma, beden eğitilmesidir. Hiçliğe yakarış, yoklukla yapılan söyleşi: sıkıntı, acı ve ümitsizliktir onu besleyen. Dua, pişmanlık, tövbe, ilahî güce boyun eğiş, huzur bulmadır. Sihir, büyü, efsun. Yücelik, kabuleniş, bilinç dışının yoğunlaşması. Irkların, ulusların ve sınıfların tarihsel açıklamasıdır. Oyun, iş, çile. Görüntü, müzik, simgedir.”⁸

* * * * *

Evet *Neri(man)*'in dizleri “Şunu demek istedim,” biçiminde bir cümle kurmaz. Çünkü Onun şiiri açıklanmaya muhtaç değildir. Net- tir; durudur; beşerî hakikâti irdeler, yorumlar.

Hisseden, hissettiren hayal gücü, imge dünyasının ipucudur.

Zaten Onun şiirini nitelikli yapan da imge- lerin, yaşanmışlığının zenginliğidir.

Ve nihayet! “*Acıların bataklığına sapa- nan / Kanatlarım / Uçar mısınız mavi bulut- lara*” (s. 1)

“... Hiç birinin gücü yetmez / Umudun çığılığını susturmaya” (s. 2)

“... İnsanın yüreği sıcak / Sarıl sımsıkı yaşamaya sarıl” (s. 10)

“*Silkelen / Silkelen / Yaşamak direnmek- tir*” (s. 67)

“... Yılmadık, yılmayacağız / Mayalaya- cağız devrimi yumruklarımızda” (s. 53) vb'i dizeleriyle Onun şiiri dili, dili şiiri yaratır.

Onun dizeleri başkaldırı ve umuttur; bun- dan şüphemiz yok.

Dipnotlar

- 1- John Berger.
- 2- Neriman Çelik, *Kaldır Başını*, İnsancıl Yay., 2020, 100 sayfa.
- 3- Enis Batur, *Karanlık Oda Şarkıları*, Simurg Art Yay., 2020.
- 4- Gabriel García Márquez, *Anlatmak İçin Yaşamak*, çev: Pınar Savaş, Can Yay., 2005.
- 5- Asım Öztürk, “Gerçekçiliğin Estetik Boyutlar- da Yeniden Yaratılmasıdır Şiir”, *İnsancıl*, Yıl:31, No:365, Aralık 2020, s.22-24.
- 6- Max Jacop, *Genç Bir Şaire Öğütler*, çev: Sa- lah Birsal, Sel Yay., 2017.
- 7- Bertolt Brecht, “Şiir Akıldan Korkmamalıdır”, 1930'lar... <https://www.cafrande.org/sair-akildan-korkmamalidir-bertolt-brecht/>
- 8- Octavio Paz, “Şiir ve Şiirsel Eylem”, <https://www.izdiham.com/octavio-paz-siir-ve-siirsel-eylem/>

Zeynep ALPASLAN

İŞTE BU

Havanın
kasvetinde
uyandığında
kuşlar
havada uçuşurken
darıldın mı
gülüm bana
kimi de
hadi çık dışarı
yakar top oynayalım
dedikleri gündü
işte bu havanın
kasvetinde
insanlığı bir mous'a
tutsak eden
Dünya
Yakışır mıydı bu sana

Dağlardan Meclise Bir Çocuk Gelin

Hüray KILIÇ

Phoolan Devi Hindistan'ın Bundelkhand bölgesinde Ghur Ka Purva adında bir köyde 10 Ağustos 1963 de dünyaya gelir. Mallah kastına bağlı *Devi* ailesinin dördüncü ve en küçük çocuğudur. Bugün bile sanayinin gelişmediği, işsizliğin kol gezdiği bu bölge kurak ve tarıma elverişsiz topraklarla kaplıdır. Ailesinin 400 m² lik bir toprağı vardır ve içinde yaprakları şifa amaçlı kullanılan bir tek maun ağacı. Ailenin tek umudu bu ağaçtan gelecek gelirdir. *Phoolan* 11 yaşındayken babaannesi ve de-

desini yitirir. Amcası ve amca oğlu bir kabus gibi ailenin başına çöker. Kuzeni ailenin tek gelir kaynağı ağacı keserek arazinin üzerine konmaya çalışır. *Phoolan*'ın babası amcasından küçük olduğu için abisine karşı koyamaz.

Phoolan'ın haksızlıklara ve geleneklere karşı sıra dışı mücadelesi böylelikle başlamış olur. Ailesinin hakkını korumak için ablasıyla birlikte ağacın kesildiği yerde oturma eylemi yapar. O zamandan beri güce tapanların baş belası olacaktır. Tepkisini sürdüren

Phoolan'ı küçük yaşta kendisinden 20 yaş büyük ve köyünden çok uzakta yaşayan bir adamla zorla evlendirirler. Kocasını onu terbiye etmek adına her gün şiddet uygular. *Phoolan* da bir fırsatını buldukça, baba evine kaçar. Ancak tabulara karşı çıkamayan aile, her seferinde onu kocasına geri gönderir. Bu durum 16 yaşına kadar devam eder. Amcası ve kuzeni evlendirmekle uslandıramadıkları *Phoolan*'a bu sefer de iftira atıp hırsızlıkla suçlarlar. *Phoolan* üç gün boyunca polislerce kırbaçlanır ve tecavüz edilir. Cezaevinde geçirdiği üç gün boyunca haklarının yenmesine, yoksulluklarına isyan edip, başkaldırır üst kasttaki insanlara kafa tutar.

Phoolan'ı babası, amcası, kuzeni, kocası, polis devleti bir türlü yola getiremezler. O, hakkını aramaktan, direnmekten asla vazgeçmez.

1979 yılında bir haydut çetesine katılır. Katılma sebebi için *kaçırıldı* ya da *yaşamından kaçtı* gibi söylemler ortalıkta dolaşsa da otobiyografisinde kendisi “kader” olarak açıklamış.

Haydut çetesiyle birlikte kocasının köyünü basar. Kocasını yaralı bir durumda üzerine “Yaşlı adamlara küçük kızlarla evlenmemeleri için uyarıdır” yazılı bir notla yol kenarına bırakır. Bu durum Thakur kastındaki haydutları rahatsız eder. Onu kendi köyleri Behmai'ye götürüp, bir odaya kapatırlar. Genç kadın burada da şiddet ve işkence görür. Sonunda oradan da kaçıp kendi çetesini kurar. 1981 yılında da işkence gördüğü Behmai köyüne ilk baskını düzenler. Köy halkına kendisine kötülük edenleri vermezlerse herkesi öldüreceğini söyler. Köy halkı bir kadının bu işleri yapacağını hiç hesaba katmazlar. Bu kişiler ortaya çıkmayınca üst kasttan yirmi iki kişiyi

dere kenarına götürüp, kurşuna dizer. Üst kasttan zengin insanlarda tedirginlik artar. Polis iki yıl boyunca *Phoolan*'ı arar.

Phoolan ismi “çiçek gibi, çiçek tanrıçası” anlamına gelmektedir. İsmi efsaneleşir, dilden dile dolaşmaya başlar. Alt sınıftaki insanların ve kadınların kahramanı olur. Hindistan devleti başına ödül koymuştur ancak halk onu sevdiği için koruyup, saklamaktadır. Bu durum *Indira Gandhi* hükümetini de tehdit etmeye başlayınca barışçıl bir arayışa girilir. Bir yıl süren gizli görüşme ve pazarlıklar sonucunda anlaşmaya varılır.

Phoolan bazı şartlar öne sürer. Kendisi ve arkadaşları asılmayacak, hiçbirine kelepçe takılmayacak ve sekiz yıldan uzun hapis yatılmayacak ve ailesinin hakkı olan topraklar geri verilecektir. Şartları kabul edilir. Ailesinin, on bin insanın ve üç yüz polisin tanıklığıyla teslim olur.

Mahkemeye çıkarılmaz, otuzun üzerinde suçla tutuklanır. On bir yıl hapis yatar. Diğer çete üyeleri sekiz yılda serbest bırakılırlar. Bu sürede yirmili yaşlarında yumurtalık kisti tanısıyla hastaneye kaldırılır. Gerekemediği halde rahmini de alırlar. Ameliyatı yapan doktorun “*Phoolan Devi*'nin daha fazla *Phoolan Devi* doğurmasını istemiyoruz” açıklaması kayıtlara geçer.

1994 yılında hakkındaki suçlamalar düşürülür ve cezaevinden çıkar. İki yıl sonra ülkenin önemli bir sol partisi olan Sosyalist Samajwadi Partisinden parlamentoya girer.

Otobiyografisindeki anlatısında cezaevindeyken adaletin nasıl işlediğini gördüğünü, yoksulluk ve rüşvetle mücadele için parlamentoya girdiğini söyler. Onu destekleyen halk *Phoolan*'ın en büyük suçunun haydutluğu filan değil, Hindistan'ın kast sistemine, ezilenlerin, yoksulların yanında olmasına bağlarlar.

Phoolan Devi'yi vurdular

Hindistan'ın efsanevi Haydutlar Kraliçesi Phoolan Devi, 26 Temmuz günü, Parlamento'dan bir kilometre uzaklıktaki evine giderken, maskeli üç soldirgan tarafından vurularak can verdi. Bilerce yoksul kraliçeleri için gözyaşı döktü. Devi'nin cenazesi ise bir protesto gösterisine dönüştü. Hindistan patriyarkasının korkulu rüyasıydı o. Yaşamadılar...

1974'te Hindistan'ın kuzeybatı Bihar eyaletinde doğan Phoolan Devi, kendi ve kardeşleriyle birlikte yoksullukla mücadele etti. Ailesi her gün sadece bir öğün yemek yerdi. Yoksulluğu protesto eden bir kadın olarak tanındı. 1982'de bir adamla evlendi. Ancak bu evlilik de onun için bir kurtuluş değildi. 1984'te kocasını öldürdü. Bu olayın ardından 1985'te bir adamla evlendi. Ancak bu evlilik de onun için bir kurtuluş değildi. 1985'te kocasını öldürdü. Bu olayın ardından 1985'te bir adamla evlendi. Ancak bu evlilik de onun için bir kurtuluş değildi.

1985'te Hindistan'ın kuzeybatı Bihar eyaletinde doğan Phoolan Devi, kendi ve kardeşleriyle birlikte yoksullukla mücadele etti. Ailesi her gün sadece bir öğün yemek yerdi. Yoksulluğu protesto eden bir kadın olarak tanındı. 1982'de bir adamla evlendi. Ancak bu evlilik de onun için bir kurtuluş değildi. 1984'te bir adamla evlendi. Ancak bu evlilik de onun için bir kurtuluş değildi. 1985'te kocasını öldürdü. Bu olayın ardından 1985'te bir adamla evlendi. Ancak bu evlilik de onun için bir kurtuluş değildi.

Arkasına aldığı halkın gücü ve üst kasta karşı verdiği mücadeleyle 1999'da ikinci kez aynı partiden aday olur ve yine kazanır. Bu durum düşmanlarının sayısını da çoğaltır. Ölüm tehditleri almaya başlar.

Otobiyografisinde *“Doğduğumda bir köpekten daha değersizdim, şimdi bir kraliçeyim. Çoktan ölmüş olmalıydım, ama hala canlıyım. Tanıklığım, benimki gibi bir yaşamın bir daha asla yinelenmemesi için yeryüzündeki tüm yoksullara ve ezilmişlere uzanan bir el olsun... Yeryüzünün ırmak ucunda bittiğini ve güneşin su içinde boğulduğunu sanan korkmuş küçük çocuk değilim artık... Birçok kez yardım isteği ile elimi uzattım ama kimseye ulaşamadım. Bana pislik, cani dediler. Hiçbir zaman kendimi iyi bir insan olarak görmedim ama bir canı değilim. Tek yaptığım bana çektidiklerinin aynısını onlara iade etmektir.*

Vahşi ormanlarda hayatta kaldım. Şimdi de benim çektiğimizi çeken insanlara yardım etmek amacıyla hayatta kalabilmek için Tanrı'ya dua ediyorum.”

Otobiyografisindeki son söz bölümünde, *“sadece saygı görmek istedim, Phoolan Devi bir insandır demelerini istedim”* der...

2001 yılında parlamentodan dönerken maskeli kişilerce bir otomobilden yayılım ateşine tutulur. Vücuduna isabet eden beş kurşunla hastaneye götürülürken yaşamını yitirir. Teslim olan bir kişi vardır o da Behmai köyünde üst kastlardan öldürülen yirmi iki kişinin intikamını almak için öldürdüğünü söyler. Tanıklarsa birden daha fazla kişinin ateş ettiğini söylerler. Ancak gerçek hiçbir zaman ortaya çıkarılmaz.

Kaynaklar:

gazetekarınca.com/2016/11/sirada...
evrensel.net

Aile İçi Şiddet, Kadın Cinayetleri

Nurşen AYDOĞAN

Görüntülü olarak, Çinli şarkıcı kadın *Tan Weiwei*'i dinliyorum. Şarkısı *Xiaojuan (Küçük Juan)*, 2020'de bestelenmiş. Çince şarkısının sözlerini araştırınca, Çin'deki aile içi şiddeti anlattığını anlıyorum. Kadına şiddete karşı yazılmış *Küçük Juan*.

Küçük Juan, Çin'deki şiddetin kadın kurbanlarının simgesi, kimliği belirsiz kadın cesetlerinin adıdır. *Küçük Juan* dövülür, diri diri yakılır, saçları erkek gibi sıfıra vurulur, hapse atılır, öldürülür. Şarkısını “*Adımı bilin, adımı hatırlayın, bu trajedi ne zaman bitecek*” diye sürdürüyor *Tan Weiwei*.

Aylin Aslım da Türkiye'den *Güldünya* şarkısıyla haykırıyor, “(...) *Kim farkında, kimin umrunda / Yandı bir dünya / Seni gönderene söyle / Köydeki büyük meclise / Söyle daha çocuk yaşta / Üstüme çıkan herife / Eğer böyle ölürsem / İki elim yakanızda / (...)*”

Güldünya adına “*İki elim yakanızda*” diyor şarkıcı kadın *Aylin Aslım*. *Güldünya* katledileli 15 yıl olacak. Aile meclisi kararıyla, abilerinin öldürdüğü *Güldünya*...

25 Kasım 2019'da *Şili*'de, feminist kadınlar “*Las Tesis*” danslı protesto eylemini başlattı. Amaçları kadın cinayetlerine, kadına şiddete, cinsel saldırıya, istismara karşı tüm dünyada farkındalık yaratmaktır.

Şili'deki “*Las Tesis*” danslı protesto eylemi, *Şili Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet*

Eşitliği Bakanlığı önünde yapılmıştı. Ülkemizde de Ankara'da, İstanbul'da, kadınlar her türlü polis engellemelerine karşın bu danslı protesto eylemlerine katıldı.

Kadınlar dünyanın her yerinde şiddete karşı mücadele ediyorlar.

İstanbul Sözleşmesi, 6284 nolu Yasa

Kadına şiddete karşı direnen kadınlarımız, kadın derneklerimiz, kadın örgütlerimiz var. Baroların kadın hakları merkezleri var. Siyasi partilerin, sendikaların kadın kolları var. Kadınlarımız hakları için diş diş mücadele ediyorlar.

Bu mücadelelerin sonucunda; ülkemizde, *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*, 11 Mayıs 2011'de *İstanbul*'da imzalandı. *Avrupa Konseyi*'nin desteklediği, taraf devletleri bağlayan *İstanbul Sözleşmesi*'ni ilk imzalayan ülkeyiz.

Yine kadın örgütlerimizin yıllarca süren mücadeleleri sonucunda *Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine İlişkin 6284 nolu kanun*; 28239 sayı, 20 Mart 2012 tarihli *Resmi Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Bu kanun şiddet uygulayanlara uzaklaştırma, yakın koruma gibi birçok tedbiri düzenleyen; kadınları maddi olarak güçlendirmekten kimlik bilgilerinin değiştirilmesine kadar birçok hak tanımaktadır.

Ülkemizde kadının adı Bakanlıktan siliniyor.

11 Mayıs 2011'de İstanbul'da, *İstanbul Sözleşmesi*'ni ilk olarak imzalayan ülkemizde, bir ay sonra 8 Haziran 2011'de *Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı* kaldırılarak yerine *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı* kuruldu.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü de Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak değiştirildi.

Bir yandan *İstanbul Sözleşmesi*'ni ilk imzalayan, 6284 nolu yasayı çıkarırlar, öte yandan kadının adını da, sorunlarını da resmen kaldırıyorlar.

Kadın yok, aile var diyorlar.

Peki, kadınlara güvenlik alanı olarak sunulan aile, evin içi, kadınlar için ne kadar güvenli?

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun kendi internet sayfalarında yayınladıkları 2019 ve 2020 yılı raporlarına göre kadınların yüzde 60'ı evlerinde öldürüldü. Kadınları öldürenler de çoğunlukla ailenin erkekleri; eş, eski eş, birlikte yaşadığı erkek, baba, oğul...

Raporlarda erkeklerin kadınları öldürme nedenleri; ekonomik nedenler, kadının boşanmak istemesi, kadının barışmayı reddetmesi, kadının evlenmeyi reddetmesi, kadının arkadaşlık isteğini reddetmesi gibi, kadının kendi yaşamıyla ilgili kararları...

2020'de Covid-19 salgını da ekonomik bunalımı artırdı.

Türkiye *Covid-19* öncesinde de ekonomik bunalımdaydı. *Covid-19* sürecinde iyice derinleşti. Bu derin ekonomik bunalım öncelikle kadın işsizliğini artırdı. Kadının işgücü yaşamından çekilişi de hızlandı.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Araştırma Merkezi (DİSK-AR), 20 Haziran 2020'de kamuoyuna sunduğu "Covid-19 Döneminde Kadın İşgücünün Görünümü Raporu"na göre, salgın döneminde neredeyse her iki kadından biri işsiz kaldı, işbaşında olmayan kadınların sayısı da bir yılda 5'e katlandı.

Halk Sağlığı uzmanı doktorları, Covid-19 sürecinin başında, yurttaşların maddi açıdan desteklenerek belli bir süreliğine (4 ya da 6 hafta) evlerinde tutulmasını önerdi hükümete. Ancak önerileri kabul edilmedi. Salgın yalnızca hafta sonları etkinmiş gibi hafta içi günlerde çalışanlar işlerine gitti, hafta sonları herkes evine kapatıldı.

Salgın nedeniyle iş yapamayan birçok işyeri, esnaf, elektriğini, suyunu, kirasını ödeyemediğinden işyerlerini kapatmak zorunda kaldı. *Kısa çalışma ödeneği* adı altında; çalışanlar, asgari ücretin yüzde altmışıyla

yaşamaya zorlandı. Kısa çalışma ödeneği sürüyor hala...

İşçisiyle, işsiziyle, esnafıyla, emeklisiyle insanımız derin bir ekonomik bunalımda...

Salgınla birlikte eğitimlerini uzaktan-evden sürdüren çocukların bakımı, evdeki yaşlıların bakımı kadınlara ek işler olarak yüklendi.

2021'de de bu durum sürmekte. Bunalım günden güne derinleşiyor. Sonuçta, salgın, aile içi şiddeti daha da arttırdı. Şiddet aklımıza gelebilecek vahşete varıyor.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu da uyarıyor. "(...) Bir süredir raporlarımızda da açıkladığımız gibi intihar veya doğal ölüm gibi sunulan şüpheli kadın ölümleri ve şüpheli bir şekilde ölü bulunan kadın sayısında pandemi süreciyle birlikte çok ciddi bir artış yaşanmaktadır. Şüpheli kadın ölümleri, maalesef kadın cinayetlerinden daha da zorlu olabilmektedir. Kadınların öldürülüp

öldürülmediği, gerçekten kaza ile mi öldükleri, kadınların toplumsal cinsiyet temelli öldürülüp öldürülmediği (kadın cinayeti olup olmadığı), intihar edip etmedikleri veya intihara sürüklenip sürüklenmediklerinin açığa çıkarılması gerekmektedir.”

6284 nolu yasa ve İstanbul Sözleşmesi olmasına karşın, ülkemizdeki kadınlar neden şiddetten korunamıyorlar?

Bu yasayla şiddet uygulayanlara uzaklaştırma, yakın koruma gibi birçok önlem alınıp kadınlar maddi olarak güçlendirilerek kimlik bilgilerinin değiştirilmesine kadar birçok hak tanınmaktadır.

Yasaya karşın, 2020’de öldürülen kadınların 263’ünün koruma kararı olup olmadığı bilinmiyor. Yalnızca 23 kadının uzaklaştırma ya da koruma kararı var. 45 kadının polis şikayeti, boşanma aşamasında olduğu biliniyor deniyor raporda.

2020’nin Aralık ayında ayrılmak istediği erkekçe dövülen, ölüme tehdit edilen T.E. darp raporu da alır, ancak şiddet uygulayan erkek serbest bırakılır. Şikayetlerin sonunda, üçüncü kez ifadeye çağırıldıktan sonra saldırgan gözaltına alınır.

27 Ağustos 2019 tarihli *Yeniçağ* gazetesinde, CHP Tekirdağ milletvekili *Candan Yüceer*’in TBMM Başkanlığına, kadın cinayetleri ile ilgili verdiği yasa teklifinde; “*Kadın cinayetlerinde failerin yüzde 45’inin tahrik ve iyi hal indirimlerinden faydalandığı*” açıklanır.

2020 yılındaki 171 kadının, 2019 yılındaki 115 kadının ölümü şüpheli...

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu uyarıyor. “ (...) 2020 yılında öğren-

diğimiz 171 kadının şüpheli ölümleri bir an önce açığa çıkarılmalıdır. Yapılacak şey bellidir; 6284 sayılı koruma kanunu ve İstanbul Sözleşmesi tüm kurum ve kuruluşlarla beraber etkin ve bütünlüklü uygulanmalıdır. Şüpheli kadın ölümlerinin soruşturmaları dikkatli bir şekilde incelenmeli ve hızlıca sonuçlandırılmalıdır.”

13 Haziran 2020’de *Çorlu Haber*’de, CHP Tekirdağ milletvekili TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) Başkanvekili Dr. *Candan Yüceer*, kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik eksikliklere dikkat çeker. “*Kadınlar tehdit altındaki yaşamlarını korumak için gittikleri karakoldan, adliyeden daha güçsüz olarak ayrılıyor. Şiddete karşı yasalarımızı uygulayamayan sorumsuzlar, kadınları ölüme terk ediyor. Aleyna Çakır*’ın ölümünde olduğu gibi, kendisini defalarca bayıltana kadar döven, hiç çekinmeden sosyal medyada canlı yayınlayan failer birbir serbest bırakılıyor. Türkiye’de kadın cinayetleri ‘normalleştirilmek’ isteniyor” demektedir.

Her ne kadar gerici-siyasiler, kendi siyasi gelecekleri için İstanbul Sözleşmesi’nin kaldırılması için çalışsalar da kadınlarımız kazandıkları haklarının sonuna kadar savunucusudur.

6284 sayılı koruma kanunu ve İstanbul Sözleşmesi tüm kurum ve kuruluşlarla beraber etkin ve bütünlüklü uygulanıncaya kadar kadınlar mücadelelerini sürdürecektir.

Yasa uygulayıcıları görevlerini yerine getirinceye kadar, şüpheli kadın cinayetlerini aydınlatıncaya kadar kadınların, kadın örgütlerinin mücadelesi sürecektir.

Türkiye’de kadın cinayetlerini ‘normalleştirmek’ isteyenlere karşı kadınlar, kadın örgütleri sonuna kadar mücadele edecektir.

Kendine Dönme Zamanı (1)

Sevda TOPALOĞLU

Tanrı, kadını neden yarattı? Erkeğe hizmet etsin diye mi? Erkek, kadını akli olmayan et yığını bir cinsel nesne olarak görsün, kışkansın, sakınsın, saklasın diye mi? Kadının en büyük tılsımı görülen doğurganlıkla, kadın, üremeyi, neslin devamını sağlasın diye mi? Kadın, bunca acıya katlansın ve hep ikincil olsun diye mi? Erkeği adam etsin diye mi? Neden yarattı?!

Peki tanrı insanı nasıl yarattı? Topraktan mı? İnsanı topraktan yarattıysa kadını neden erkeğin omurgasından tamamladı? Yeterince toprak yok muydu? İnsan topraktan yaratıldıysa ve kadın, erkeğin omurga-

sından tamamlandı ya da yaratıldıysa, insan değil mi? Noksan mı? Yoksa erkekle bütün ya da bir mi?

Bir de insanoğlu, yasak elmayı kadın yüzünden yedi diye cennetten kovuldu, dünyaya gönderilerek cezalandırıldı masalı var. Neden insan' oğlu, neden adem' oğlu? Neden insan değil? Neden kadın yüzünden? İnsan' oğlunun kavrayışı, iradesi yok mu ki seçimlerinin sorumluluğundan kaçıyor, kendi seçimlerinin sonuçlarını dışsallaştırma yapıp kadına yüklüyor?

Bir de eril ihtiyaçlara karşılık gelen, ruha değil maddi dünyaya hitap eden bir cennet

masalı var. Huriler, şarap akan ırmaklar... Peki neden cennette bile huriler -ki ruhun, maddi unsurlara ihtiyacı yoktur!- vaat ediliyor erkeklere? Kadınların cenneti nerede? Yok mu?

Çelişiklik, esriklik bunca apaçıkken, bu masallara dayandırılarak söylenen, tanrının kadını noksan yarattığı bilgisi bir safsatadan ya da hurafeden ibaret olmuyor mu? Ya da sözü edilen tanrı, ataerkil zihniyetin ta kendisinden başka nedir!

Bu sorularım yanıtmasın! “Yaşadığımız toplumda dile getirilen düşünceleri, aktarılan sözleri veya yazılı ifadeleri” sorgulamak, “inancı” sorgulamak değildir! Sorgulanan belki baskın eril zihniyetin oluşturduğu, belki aktarılırken zaman içinde kendiliğinden değişen, belki kasıtlı olarak kısacık bir zaman diliminde değiştirilen, çıkarılara göre çarpıtılarak kadının noksan olduğunu ispata çalışan unsurlardır.

Nitekim eşitsizliği, çarpıklığı, çelişkileri, ruha hitap etmeyen, ödül ceza sistemi üzerine oturtulmuş maddi unsurları gözleyen birçok insan da çelişkileri sezinliyor ve bu masalları sorguluyor. Çelişkiler, sorgulanması yasaklanan yerlerde kökleşirken; cesareti olan insanın okumasının, düşünmesinin, sorgulamasının önüne geçilmesi mümkün mü? Değil. O zaman sorgulamaya devam edelim.

Şayet kadın erkeğin kaburgasından yaratıldıysa, bu nedenle erkekten zayıf ya da noksansa... Anaerkil dönemde yaşayan, ok ve yayın yanı sıra iki ağızlı baltayı silah olarak kullanan, at üstünde savaşıyor, erkekleri yanlarında köle olarak bulandıran, destanlara, efsanelere, filmlere konu olan Amazonlar, kadın değil mi? Anaerkil dönemde yaşayan kadınlarla, ataerkil dönemde yaşayan kadınlar birbirlerinden farklı yaratılışlılar mı? Yoksa mevcut düzen, onlarla ilgili

keyfince hükümlere varıyor, kendi istediği kalıba göre zorla şekillendiriyor mu? Cevap açık değil mi?

Tinsel açıdan, tanrı bile kadını ikincil yarattı deniliyor, noksan olduğu kadına aşılanıyor. Bunlar yaratılışla temellendiriliyor. Oysaki dünya üzerinde; Maniheizm, Budizm, Zerdüştlük, Şintoizm, Caynizm, Hinduizm, Sihizm vb. gibi sayılarının yaklaşık 6000 olduğu söylenen inanış vardır. Bu inanışların her birinde, insanın yaratılış şekli, yaratıldığı ortam ve zaman, özellikleri, insanın konumu kendilerine göre açıklanır. Bu açıklamalar benzerlik ya da farklılık taşır. Dinler, mitolojiler, felsefi düşünce sistemleri üzerinden düşününce insan önemli bir yerdedir ancak kadın hepsinde ikincil planda ya da tamamen yok sayılmış değildir. Hatta bazılarında kadın birincildir.

O zaman kadının noksan olduğunu sabit, gerçek bir temeli olmayan bilgilerle, daha doğrusu yanlış bilgilenmişliklerin ürünü hurafelerle izaha çalışmak; yalanlarla kirletilmiş bir dikiz aynasına saplanıp kalarak dünyaya bakmaktan, yolunu kaybetmekten başka nedir?! Hiç. Söyleyin ataerkil zihniyete: Adem’in kaburgasından yaratıldık masalına, kadınlar artık inanmıyor. Kadın, yoldayken yolunu ve kendini yaratıyor. Sistemin devamı için kurgulanmış rüyadan sorgulayarak uyanıyor.

Kadının noksan olduğu, tinsellik yerine bilimselliğe yaslanıyormuş gibi görünerek de ispata çalışılıyor bazen. Kadınla erkek arasında elbette anatomik farklılıklar vardır. Misal; kadının limbik sistemi daha erken gelişir erkekten, kadında östrojen hormonu vardır, erkekte testesteron, kadında xx kromozomu vardır, erkekte xy... Biyolojik denge, hormon dağılımı, iç işleyiş vs. birbirinden farklı. Fakat bu farklılıklar kadının insan olduğu gerçeğini değiştiriyor mu?

Bizim farklılıklarımız, bizim zenginliğimiz! Kıyaslamak neden!? Bilime yaslanırmış gibi görünüp ötekileştirmek, ikincilleştirmek, yok saymak neden! Ne erkek üstün kadından, ne kadın erkekten. Kadın da erkek de insan değil mi? İnsanlar; eşsizdir ve birbirleriyle kıyaslanamazlar. Yani kadınla erkek de kıyaslanamaz. Sen sensin, ben ise ben. Ben kendi varlığımı keşfetmeliyim ve sen de kendi varlığını keşfetmek zorundasın. Ben kendi potansiyelimi katmalıyım hayata, sen de kendi potansiyelini katmalısın. Bir benzetmeyle ifade edecek olursam...

Herkesin kendine özgü bir rengi var hayatta. Tanınmak, anlaşılacak, var olduğunu hissettirip yaşamak için. Hayatın akışında renkler birbirine karışabilir ya da birbirlerini tamamlayabilirler fakat renkleri kıyaslamak farklılıkların zenginliğine, onların güzelliğine ihanet olur! Bırakın herkes kendi rengini yaşasın! Ama bırakırlar mı? Ataerkillik, sömürü üzerine kurulu sistem nasıl devam eder sonra?

Tinsellikle, bilime yaslanırmış gibi görünerek kadının noksan olduğunun aşılmasına çalışılması yetmiyor. Kadının noksan olduğu, nasıl davranması gerektiği, konumu, kadına şiddetin yasallaştırılması; medya araçlarıyla da veriliyor. Bu konuda, başı, her evde olan televizyon çekiyor. İzlediğiniz dizilerin, programların, reklamların verdiği mesajlar yaşantılara sızıyor. Ailece izlediğiniz çoğu diziye, programa vs. dikkat edin! Çarpık ilişkiler, aldatma normalleştiriliyor. Aptal aşık olmak, emeğin, çabanın yerine geçiyor. Şiddet uygulayan erkeği alttan alan, anlamaya çalışan bir kadın profili çiziliyor. Dış görünüş, fiziksel güzellik, zekanın, çabanın önünde tutuluyor. Evlendirme ya da yemek programı adı altındaki programlarda iletişim çalışmaları, sen dili, bencillik, kibir, ikiye bölme vs. zehir gibi enjekte ediliyor.

Bir düşünün, gelin evleri programlarında bir kitaplık olduğuna şahit oldunuz mu hiç? Bırakın onu bir kitap dahi var mı! O kadar şatafatlı(!) evlerde resim, müzik, çalışma, hobi odası vs. var mı? Peki ne var?! Kadının rolü, ailenin rolü, iletişimin rolü nasıl biçiliyor?! Gençlere yönelik kıyafet programlarında hangi değerler yüceltiliyor?! Çocuğunuzun izlemesine izin verdiğiniz şiddet içerikli çizgi filmlerin masum olduğunu mu düşünüyorsunuz? Ya da bazı markaların çocuklarla bağdaştırılmayacak tasarımları, bazı reklamlar masum mu sanıyorsunuz? Daha yazabileceğim öyle çok şey var ki... Tehlikenin farkında olarak, bu zehirlerin bize aşılmasını reddetmemiz gerekiyor.

Kadının noksanlığı kültürel/törel birikimlerin sonucu olarak dilimize yapışıp kalmış kavramlar aracılığıyla da veriliyor. Kadın binlerce yıl töre, ahlak, gelenek, namus gibi asla özünü yansıtmayan, çıkara göre şekillenen kılıflar uydurularak baskı altına alınmıştır. Noksan sayılmıştır.

Oysa asıl noksanlık kültürün baskıyla, zorbalıkla, zulümle oluşturulan yanında. Kültürün bu yönüyle yaratılan dilde. Bu nedenle kadın sorunu aynı zamanda bir dil sorunudur. Kadın sorununu çözmek için kadına şiddeti meşrulaştıran, kadını ikincil plana atan, kadını yok sayan, kadını değersizleştirilen, kadına hakaret eden, kadını suçlayan kanıksanmış ifadeleri dilden ayıklamak zorundayız! Çünkü yüzyıllarca:

"Anadolu'da kadın olmak

Aslan yürekli olup aslan olamamaktı asla

Karınca olamaktı mesela

Veyahut uçamayan bir kartal olamaktı

Sirtına fayton vurulmuş çaresiz at olamaktı...

Kadın olmak, hiç var olmamaktı."

Bunu değiştirebilmek için, en başta kadına yönelik nefreti, şiddeti, ayrımcılığı körükleyen çağdışı deyim, deyiş ve ata-

sözlerimizden kurtulmak zorundayız! “Kız doğdu.”, “Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün.”, “Kızın mı var, derdin var.”, “Beş kız bir oğlanın yerini tutar mı? / Oğlansız evde duman tüter mi?” gibi kadını değersizleştiren; “Kızını dövmeyen dizini döver.”, “Kocanın vurduğu yerde gül biter.”, “Kadının sırtından sopayı, karnından sapa-yı eksik etmeyeceksin.” gibi kadına şiddeti haklı ve gerekli gösteren; “Dişi köpek kuyruk sallamazsa, erkek köpek yanaşmaz.”, “Kadının yüzünün karası, erkeğin elinin kınası.”, “Kadın erkeğin şeytanıdır”, “Dişi yalanmazsa erkek dolanmaz.” gibi kadını her şeyin suçlusunu olarak gören; “Kızı (kendi) gönlüne bırakırsan ya davulcuya kaçır (varır) ya zurnacıya.”, “Dam damlamasından, karı vızırtısından durulmaz.”, “Elinin hamuruyla erkek işine karışma.”, “Erkeğin suyuna git.” gibi kadını kişiliksizleştiren, susturan; “Çocuk-suz kadın, meyvesiz ağaca benzer.” gibi

kadına üsteleneceği en büyük rolü doğurganlık olarak biçen; “Erkek sözü vermek.”, “Erkekçe dövmüşmek / konuşmak”, “Erkekliğe sığmamak.”, “Erkekliğine yedirememek.”, “Erkeklik öldü mü?”, “Erkeklik sende kalsın.” gibi erkekliği yüceltirken kadınlara hakaret eden; “Saçı uzun, aklı kısa”, “Eksik etek.”, “Karı gibi konuşma.”, “Karı gibi kırıtma.”, “Kadınlığını kullan.” gibi kadınlara hakaret eden, kadınları aşağılayan; “Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır.”, “Erkek vefakar, kadın cefakar.”, “Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer.” gibi kadına erkeğe hizmet dışında rol biçmeyen bu tabirler zulmeden, kör, karanlık zihniyetlerin kültürel olarak aktarılmasıyla dilimize yerleşerek kökleşmiştir. Bütün bu ifadeleri; kültürümüzden, yaşantımızdan, dilimizden atmak zorundayız!

(Sürecek)

İNSANCIL'A MEKTUP

Sevgili Berrin Hocam, Cengiz Hocam ve arkadaşlarım,

Annemin vefatı sonrasında gerek yazarak, gerek telefonla arayarak yanımda olduğunuz için çok çok teşekkür ederim. Güzel anneme dergide yer ayırdığınız için de çok sağolun. Anne kucağının sıcaklığına hiç doyulmuyor, sanırım pek çok insan için böyle. Anneleri hayatta olan arkadaşlarım, dilerim annelerinizin sevgisi, sıcaklığı, kucağı uzun yıllar sizlerle olsun.

Canan CİHAN

Dergiler Arasında İnsancıl... Berrin Taş*

Nurduran DUMAN

30. yılını kutlayan İnsancıl'ın sahibi ve yazı işleri sorumlusu Berrin Taş'la konuştuk. Ürünlerinizi insancildergisi@hotmail.com'a yollayabilirsiniz.

-1990'da birçok meseleyi üstlenip "İnsan İçin" diyerek yola çıkan derginin *insancıl* yolculuğundan başlayalım mı söze?

- *İnsancıl* 1990 yılının Kasım ayında yayımlanmaya başladı. 12 Eylül'ün ardından edebiyat alanında gerçekçilikten kaçışın başladığı bir dönemdi. Cengiz Gündoğdu'nun "Sanatta Star Sistemi" yazısı yayımlanmış, fırtınalar koparmıştı. Gençler, Cengiz Gündoğdu'nun yarattığı fırtınanın etkisiyle hararetle tartışıyorlardı. Kemal Özer ve Cengiz Gündoğdu'yla *Varlık* dergisine şiirlerimi götürdüğümde karşılaşmıştım. Kısa bir süre sonra *Varlık* dergisinden ayrılacaklarını öğrendim. Bu beni üzdü. Cengiz Gündoğdu gençlerle ilgileniyordu. Yazarlar şairler uğruyordu o küçük odaya. Bu arada dergi çıkarmak istediklerini duyuyordum. Sonunda toplantılar başladı. 6 ay boyunca haftada 2 gün toplandık. İstanbul Reklam Sitesi'ndeki çayevinde. Doğrusunu söylemem gerekir. O dönem Cengiz Gündoğdu'nun neden bu kadar uzattığını anlamamıştım. Bugün biliyorum. Çevresinde kimler var, kimler kalacak, onu anlamak istiyordu. Başlattığı mücadelenin başlamadan bitmesini istemiyordu.

Bense çalışma deneyimi olmayan, yalnızca bozuk giden bir evliliği bitirme cesareti göstermiş bir kadındım. Kendimi sorgulamış ve şiir adına yolculuğa çıkmıştım. Benim için İnsancıl'ı yaşatma mücadelesiyle kendimi var etme mücadelem içiçe geçmiş bir süreçtir. İkisini birarada götürmek için didindim durdum. Ben öğrenciliği bir yaşam biçimi olarak benimsemiş biriyim. Bu anlamda bile isteye Cengiz Gündoğdu'nun yarattığı fırtınanın ardına düştüm. Kendimi de bu ortam içinde var edebileceğime inandım.

- Derginin Türkiye'nin kültürel ortamına birçok alandan katkısı oldu. Meşaleyi geleceğe taşıyan gemi neleri yükledi, neleri limana ulaştırdı?

- *İnsancıl* bir kültür sanat dergisi olma saviyle ortaya çıktı. Temel felsefesinde insan olma bilinciyle eylemek vardır. Cengiz Gündoğdu dergimizin ilk sayısındaki "Taze Demlenmiş Çay Gibi" yazısında anlattı yayın politikamızı. Kısaca birkaç başlıkla anlatmak isterim.

Gerçekçilik geliştirilecek, gerçekçilikten kaçış önlenecek.

Felsefeye ilgi uyandırılacak. Felsefeden sanata doğru gelişen bir edebiyat oluşturulacak.

Okur-Yazar bütünleşmesi için çaba harcanacak.

Estetik bilinç oluşturma mücadelesi verilecek.

Milimetrik mücadele demişti Cengiz Gündoğdu. Milimetrik bir mücadele verdik. İnsancıl 30 yılda gerçekçi tutumundan iç sapmadı. Felsefeye ilgi uyandırabilmek için çabaladık. Ülkemizde edebiyatla felsefe içiçe düşünüleliyordu. Öyle ki İnsancıl'ın 100. sayısını kutlama etkinliğinde sevdiğimiz bir şair İnsancıl felsefe ağırlıklı bir dergidir demişti. Sonra bize sordu, "İnsancıl felsefe ağırlıklı bir dergidir dediğim için bana kırılmadınız değil mi." Cengiz Gündoğdu ne kırılması abi, bizim istediğimiz buydu, demişti. O dönem felsefeyle sanat içiçe birbirini besleyen bir alan olarak düşünüleliyordu. Okur-Yazar bütünleşmesinin uzantısı da İnsancıl Atölyesinin kurulmasıdır. İnsancıl'a 30 yıl, atölyeye 20 yıl oldu. İnsancıl'ın birincil mücadelesinin estetik bilinç oluşturma mü-

cadelesi olduğunu söylersem doğru olacak. İnsancıl estetik alanı yalnızca kuramsal bir bakışla ya da saf sanat anlayışıyla yorumlamadı. Estetik ete kemiğe bürünmüş olarak bütün yaşamımızda içermeliydi. Bu anlamda roman, öykü estetiğine, şiir estetiğine ilişkin çalışmalar, sunumlar yapıldı. Okuma tiyatrolarında ülkemiz edebiyatından, dünya edebiyatından seçilen bölümler okundu. Kısaca söylediğimizle eylediğimizin birbirini tamamlaması için çaba gösterdik.

Sizin sorunuza dönersem gemi limana ulaşmadı. Hiçbir zaman ulaşmayacak. Meşaleyi geleceğe ve insana taşımaya devam edecek.

- İnsancıl Atölyesinin birçok katılımcıya değiştiren dokunuşlar yaptığını biliyoruz. Bu süreçten söz edebilir misiniz?

- İnsancıl Atölyesi 1999 Ağustos ayında kuruldu. 100. sayıyı ardında bırakmıştı. Eylül sayısında -107.sayı- atölyenin kuruluş amacını açıklamıştık. "İnsancıl Atölyesi okurun buluşacağı felsefeden, kültür sanata her

konuda bilgi, görgü alışverişinin yapılacağı bir alan olacaktır. Bilgilenmenin yanısıra sainsal çalışmalar üretenlere de bir mekan yaratmaya çalışıyoruz.”

4 Ekim’de güz seminerleriyle atölye çalışmaları başladı. İlk duyurulan seminerler Felsefe, Edebiyat (Şiir, Öykü, Eser Çözümü, Birlikte Okuma) İdeoloji-Günlük Hayat, Müziksel Formasyonlar Semineriydi. Ayrıca Tiyatro (Sahne Çalışmaları, Tiyatro Tarihi, Oyunculuk Tekniği, Estetik), Müzik Atölyesi (Ses ve Nota Eğitimi, Koro Çalışmasıyla kültüre alana güçlü bir başlangıçla merhaba dedi atölyemiz.

İnsancıl Atölyesi 20 yıllık sürecinde 107. sayıda söylediklerini sürdürdü. “Atölyemiz sisteme muhalif bir çizgide bilim, sanat, felsefe üretmek isteyen herkese kapıları açık bir üretim alanıdır. Atölyemiz sistem tarafından ilişkileri koparılmış ve belli bir buluşma alanından yoksun düşünürlerin, sanat insanlarının buluşma mekanıdır” demiştik.

“Kıpır kıpır ayağa kalkmış bir okur kitleyle yeni bir yüz sayıya, yeni bir yüzyıla” diyerek anlattığımız atölyenin kuruluş amacına uygun davrandık. İlk yıllarda dinleyiciler geliyorlar, seminerleri dinleyip gidiyorlardı. Bu durum kişilerin kendini geliştirebilmesi için yeterli gelmiyordu. Daha sonra metin çalışması biçiminde çalışılmaya başlandı. Okunacak kitabı katılımcılar da alıyor. İçlerinden biri okuyor. Diğerleri de kitaplarından izliyorlar. Merak ettikleri, anlamadıkları bölümler oluyorsa soruyorlar. Hep birlikte anlamaya çalışıyoruz. Bu yöntem daha verimli oldu. Yine de bana sorarsanız ikisini birlikte sürdürülebilmek gerekir. Hem metin çalışması, hem seminer verilmesi anlamında. Bu kadar yoğun bir çalışmayı ister mi kişiler orası belli olmaz.

Atölye çalışmaları felsefede Hint’ten Çin’den, Antik Yunan’dan filozoflarla başladı. Sokrates, Platon diyalogları, Aristoteles’in Metafizik’i en az 5 kez okunmuştur atölyede. Mark-Engels üstüne okundu. Kapital uzun uzun irdelendi. Bugünlerde Hegel üstüne okunuyor. Lukacs üstüne okundu. Romanlar üstüne çalışılıp tartışıldı. Yazılar yazıldı. Sonunda Estetik Kalkışmalar yayınlandı.

Şiir çalışmaları da mitolojik anlatılarla başladı. Hint’ten Çin’den, Mısır’dan, Sümer’den, Yunan mitolojisinden örneklerle başladı. Edebiyat tarihimizden, dünya şiir birikiminden örnekler verildi. Şiirin teknik yönü, dili irdelendi. Şiir sanatı üstüne kitaplar okundu. Hesiodos, Homeros, Goethe, Shakespeare, Antik Yunan Tragedyaları, Komedyaları okundu.

Kültürde Kadın seminerleri verildi. Görev alanlar şiirde, felsefede, kadın çalışmalarında seçilen konuları anlattılar.

Bu çalışmalar sonucunda daha önce hiç yazı yazmayı düşünmemiş kişiler yazı yazdı. Şiiri sevmeyenler şiiri sevdi, şiir yoluna girdi, şiir yazdılar. Tiyatrodan anlamayanlar sahneye çıktı. Şiir okumaya çekenler seyerek şiir okumaya başladılar. İnsana eşitlikçi davranmanın ve insan olma bilinciyle eylemenin önemini gördük.

* Söyleşi sorularını 2019 Aralık ayında yanıtlayarak gönderdim. Bugüne dek yayımlanmadı. Ben de dergide yayımlamaya karar verdim.

Berrin Taş.

Hüseyin KANDİL

YERE BAKMAYANLARA!

Bütün renkleri kuşanmışlardı
Korku, korkuyordu korkusuzluklarından
Boğaziçi karanfil bahçesi ocakta
Ne toma taktılar, ne ters kelepçe, ne gaz
Kar yağarken kardelendiler sokaklarda

Bir kere yüzünü dönmüştü güneşe günebakanlar
Acemi birer nehirdiler yatağına sığmayan
“Bundan sonrası bizde” dedikleri direnişti
Arkadaşları tutsak düşerken sebepsiz
Tanımadılar buyrukları, itaat etmediler
Türkü söyler gibi direndiler yeni bir dilde

Nasıl güzelse dalında portakal
Nasıl güzelse ilkbaharda çiçekler
Nasıl güzelse bir bebeğin gülüşü
Öyle güzelsiniz çocuklar...
Öyle temiz, öyle iyi, öyle içten.

İnsancıl Arşiv

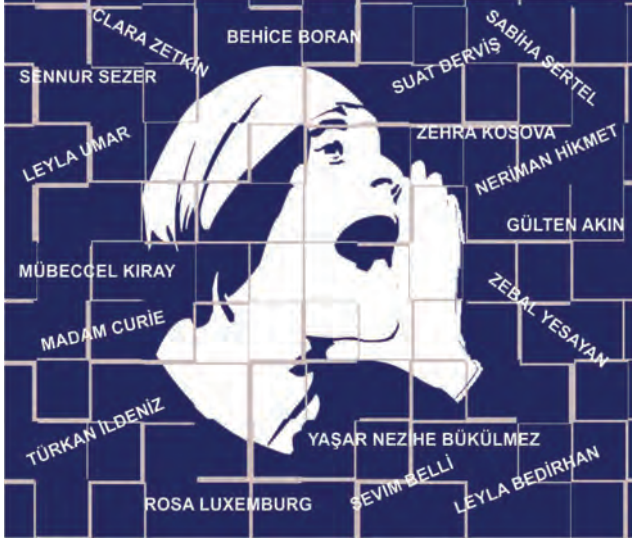
2014 Yılı İnsancıl Atölyesinde
8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlaması

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ KUTLU OLSUN !

" BİZ DÜNYAYI
DEĞİŞTİRECEĞİZ "

05 MART 2016 Cumartesi
Saat: 16:00 *İnsancıl* Atölyesi

Yazarlık seminerlerine katılmış arkadaşlarımızın yazdığı öykülerden okuma tiyatrosu yaptık.
2016 yılı öykü gününün atölyede kutladık.

2016 *İnsancıl* Atölyesinde
8 Mart Emekçi Kadınlar Günü
Kutlaması

İnsancıl

BİZİM ÖYKÜLERİMİZLE...

1 MAYIS - Güldane Bulut
HESAPLAŞMA - Hüray Kılıç
KAR ve KADIN - Deniz Saraç
SİPARİŞ - Fehim Yurdal
İŞ-EKMEK-İŞÇİLİK - Leyla Cival Aslan
FİLİKADA KUM TORBASI - Mürüvet Yılmaz

ÖYKÜ GÜNÜNÜZÜ
KUTLUYORUZ

Sinan Albayrak-Zeynep Alpaslan-Mehmet Aslan-Leyla Cival Aslan
Nurşen Aydoğan-Güldane Bulut-Canan Cihan-Sevinç Kırmızıgül
Güler Mirza-Ramazan Oktay-Deniz Saraç-Mürşide Uysal
Özden Yurdal - Yöneten: Hüray Kılıç

13 ŞUBAT 2016 Cumartesi
Saat: 19:00 - *İnsancıl* Atölyesi

HOŞ BİR ŞARKI

Gitarımın nağmeleriyle
Tamir edeceğim
Hayatın kırık melodisini
Hoş bir şarkıydı
Gökyüzünün
Zamanın kulaklarına
Bıraktığı uğultusu
Takvim yapraklarının
Arasına saklı
Saatini korumayı
Unuttuğumuz dünya.

Binbir Renk Binbir Çiçek

“Yaşar Kemalli Anılar” (3)

Ali TAŞ Adn.

Bir Anekdot

Paylaşmak istediğim güzel bir anekdot var sırada... *Egemen Bostancı'nın Şan* sinemasındaki ofisinde *Yaşar Kemal, Zülfü Livaneli ve Egemen Bostancı* oturmuş konuşuyorlar. “...*Girip çıkanlar daha çok müzisyenler olduğu için, Yaşar Abi de her tanıştırdığına ne çaldığını soruyor...*” *Arif Keskiner*'in arkadaşı olan THY'dan emekli olan *Uçal Dalgıç*'da “*Türk Hava Yolları'nda*” deyince hazırcevaplığı herkesi güldürüyor. (s. 45-46)

Alman Yeşiller Partisi

Onursal Başkanı Yaşar Kemal

Çevreci olan *Yaşar Kemal*'i bir gün Almanya'ya davet edip, Almanya Yeşiller Partisi'nin onursal başkanı yapmışlar. “Toplantıda onu oldukça güzel bir şekilde takdim ediyorlar; güzelden de öte. “*Anadolu'nun büyük epopecisi, yazar Yaşar Kemal'i, ülkemizde ağırlamaktan büyük onur duyuyoruz. Bu yüzden çok mutluyuz*” diye çok güzel bir sunum yaptıktan sonra ilk sözü ona vermişler. “*Bu söz üzerine Yaşar Abi duru mu, açıyor ağzını, yumuyor gözünü! Amazon ormanlarının katledilmesinden tutun erozyonlara, HES'lerle başlayan dere ve orman kıyımına, nükleer atıklardan nükleer santrallere, oradan kara deliklere, küresel ısınmalara, asitlerle toprağı mahvederek yapıla altın ve gümüş arayıcılığına kadar, insanoğlunun doğaya verdiği tüm zararları tek tek anlatı-*

yor. Alkıştan kıyamet kopuyor tabii.” (s. 47) *Cumhuriyet* gazetesinde çıkan “*Yanan Ormanlarda Elli Gün*” adlı röportajlar yapan, “*Tarla yapmak için köylülerin çıkardığı orman yangınlarını, ormancılar ile kaçakçılının savaşını, erozyonları*” bilen doğa dostu *Yaşar Kemal* “*Büyük Anadolu Yürüyüşü'ne destek için verdiği beyanatta, “Doğaya düşman olan bir ülke olduk çıktık” demiş, ardından Anadolu'yu talan edenlere seslenerek, “Anadolu'nun, insanları kolay bağışlamadığını” söylemişti. ‘Anadolu'yu vermeyeceğiz’ diyerek yürüyüşe katılanlara şu mesajı göndermişti:”*

“Bu dağlar bizim dağlarımızdı. Yaylalar çok güzeldi. Ormanlarda çiçeklerin kokusundan geçilmezdi. Bugünlere geldik. Bugünler o günler değil. Bu ağaçlar o ağaçlar değil. Bu çiçekler o çiçekler değil. Kokuları kalmadı. Kokmaz oldular. Yaylalara girildi. Ormanlar kesildi. Ağaçlar şehirlere taşındı, ceviz ağaçları da başka ülkelere.” (s. 47-48)

Adana Karacaoğlan Müzesi

“Bu olaydan bir ay kadar önce de, Kültür Bakanlığı ve Adana Belediyesinin ortaklaşa kuracakları kültür merkezine adının verilmesi konusunda bir teklif geldiğinde bakanlığa şöyle yanıt vermiş:

“Halkın kültürünü öğrenmeden sanat olmaz. Ayrıca hiçbir şey de yapılmaz. Karacaoğlan, Pir Sultan, Dadaloğlu, Nâzım olmasa ben yazar olamazdım. Karacaoğlan bir

simge. Doğanın, insanın ve aşkın en güzel şiiirlerini yazmış. Çukurova'nın bereketli topraklarının yetiştirdiği en büyük ozan. Karacaoğlan adı orda dururken, bizim adımın esamisi okunmaz. Ve de hiç yakışık almaz.” diyerek teklifi büyük bir alçakgönüllülükle geri çevirmiş. Bir konuşmamızda, “Karacaoğlan gibi bir halk ozanı dururken benim adımın konulmasını istemedim” demişti. Yaşar Kemal ile yaptığımız bir konuşmada da bundan söz etmiş ve teklifi geri çevirdiğini söylemişti. Yazar, Arif Keskiner ise bu konuşmanın sonunda yer vererek bölümü kapattığı yazısında yozlaşmadan, değer bilmezlikten dert yanarak; “Hırsın, açgözlülüğün, ihtirasın, paranın ve popülizmin öne çıktığı; dostluğun, vefanın, emeğin, sanatın ve sanatçının unutulup göz ardı edildiği; güzelim heykellerin ‘ucube’ diye parçalanarak yok edildiği günümüzde, Yaşar Kemal’in sanata, doğaya, ve insana karşı bu saygın duruşundan, insanoğlunun öğreneceği çok şey olduğunu düşünüyorum.” der. (s. 48)

Yaşar Kemal Oğlan Evlendiriyor

Yaşar Kemal’in baba olması boşuna değildir, bunun bedelini ödeyecektir!.. İki yıl flört ettiği Alis’le evlenecektir, parası yoktur. Bir gün İstiklâl Caddesinde rastladıkları Yaşar Kemal’le ayak üstü konuşurlar.

“Yahu siz daha evlenmediniz mi?”

“Sen ne diyorsun Yaşar Abi, bizim yüzük alacak paramız yok, sen evlenmekten bahsediyorsun”

Yaşar Kemal cebinden bir yüz lira çıkarıp Arif Keskiner’e uzatarak: “Bu parayla gidip kendinize birer yüzük alın. Sonra da bana haber verin. Yüzükleri ben takacağım haa...” der. Paraları yetişmese de, kuyumcu Yaşar Kemal adını duyunca razı olur ve o akşam Nevizade Sokaktaki Lefter’in meyhanesine gidip, sıkı bir pazarlıkla adam başı on liraya anlaştıktan sonra, üst kattaki 25 kişilik yerde, herkesin kendi hesabını ödeyeceği bir nişan töreni yaparlar. Otuz üç ki-

şinin katıldığı törene Yaşar Kemal de Thilda ile birlikte gelip, yüzüklerini takıp, sazlı sözlü gecede bir de türkü de söylemiş. Ayrılırken de, “Unutmayın, nikâh şahitliğini de ben yapacağım” demiş. (s. 48-49) Nişandan sonra evlilik var sırada... Bahçe içinde bir ev tutup, Beşiktaş Belediyesinden nikâh günü alırlar. Nikâhın yapılacağı gün Arif Abi Yaşar Kemal’in evine gider, Yaşar Kemal, annesi Nigâr Hanım ve Thilda ile birlikte kahvaltı yaparlar. Sonra hazırlanıp, tam bahçe kapısından çıkarken, postacı gelir. “Bu zarf size geldi Yaşar Bey” diyerek elindeki zarfı ona uzatır. Merkez Bankası Kambiyo şubesinden gelmektedir. Yaşar Kemal zarfı açtığı anda bin beş yüz sterlin yazısını görür. Şaşırır, zarfı Keskiner’e uzatarak, “Şuna bak hele nedir? Sen anlarsın” der. O da bin beş yüzü doğrulayınca, “Dur hele lan, şunu bir de Thilda’ya gösterelim bakalım doğru mu?” der. Mesele anlaşılır sonunda. Yaşar Kemal, İnce Memed’in yurt dışı baskısından aldığı ilk avanstır. Arif Keskiner’e dönüp sevinçle şöyle der: “Bugün tüm masraflar benden” Nikâhta da sorar: “Şeker aldın mı?” “Ne şeker abi, davetli iki şahitten başak kimse yok ki” deyince de, “Olur mu lan, al şu on lirayı, git iki kutu şeker al gel. Âdettendir, nikâh memuruna vermek lazım.” Nikâh kıyılırken gülmeye başlar Keskiner.

Sorar Yaşar Kemal:

“Ne var, neye gülüyorsun oğlum! Kendine gel! Bir şey mi oldu?”

“Yok be abi bir şey yok. Sadece kriz tuttu.”

Daha sonra Yaşar Kemal ayağına vurur sinirli sinirli:

“Kalksana ulan!”

Daha sonra Yaşar Kemal nikâh memuruna dönüp “Tamam beyim, tamam bitti artık. Siz devam edin” der. Nikâhta Yaşar Kemal, Keskiner’in şahidi olurken, Mualla Eyüboğlu’nun kocası Dr. Robert Anhegger de Alis’in nikâh şahidi olur. Nikâhtan sonra Robert Hanneger’in arabasıyla Çiçek Pasa-

ji'na gittiklerinde hesabı *Anhegger* ödemek isteyince, *Yaşar Kemal*'in onu bir dövmediği kalır. "*Bu yemek, benim oğlumun düğün yemeği. Burada benden başka kimse hesap ödeyemez*" deyince, *Anhegger* de, "*Benim de kızımın düğün yemeği, ben ödeyeceğim*" deyince, *Yaşar Kemal*, *Anhegger*'in elindeki hesap pusulasını zorla çekip alır ve öder hesabı. (s. 50-51)

Yaşar Kemal-Mualla Eyüboğlu

O gün yemek sonrasında *Yaşar Kemal*'le yürürlerken sorar *Arif Keskiner*:

"*Anhegger ile aranız açık galiba?*"

"*Evet uzun bir hikâye...*" (s. 51)

Adana'da 1943 yılında Halkevi Yayını olarak çıkardığı "Ağıtlar" adlı derlemesi *Yaşar Kemal*'i biraz tanıtmaya başlayınca, Ankara'ya gidip gelmelerinde *Orhan Veli*, *Sabahattin Eyüboğlu*, *Nurullah Ataç*, *Azra Erhat*, *Ahmed Arif*, *İlhan Başgözler* ve *Melih Cevdet Anday* gibi şair ve yazarlarla dostlukları oluyor. Bu sıralarda abisi *Sabahattin Eyüboğlu*'nun evinde kalan *Mualla Eyüboğlu* ile de tanışıyor. *Orhan Veli*, *Melih Cevdet* ve *Sabahattin Eyüboğlu* Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Tercüme" adlı dergisini birlikte çıkarıyorlar. *Sabahattin Eyüboğlu*'nun evine sanatçı ve aydınlar gidip geliyor. *Sabahattin Eyüboğlu Hasanoğlu* Köy Enstitüsünde kültür ve tarih dersleri verir, kardeşi *Mualla Eyüboğlu* da aynı yerde mimar olarak görev yapıyor. Daha sonra, İstanbul'da havagazı şirketinde çalışan *Yaşar Kemal*, *Bedri Rahmî*'nin evinde görüyor. Bu arada kız meselesinden dolayı kıskançlılar oluyor. "*Mualla Hanım*'ın, Nazi Almanyası'ndan kaçıp, İstanbul Üniversitesinde ders veren *Anhegger*'e fazla yüz verdiğini fark ediyorlar. Bunun üzerine *Kemal Sadık* ve *Melih Cevdet*, bir gün toplantıdan erken çıkıp, yolunu kesiyorlar *Anhegger*'in. Biraz hırpalıyorlar. O günden, benim o nikâh gününe kadar da *Yaşar Abi* hiç konuşmuyor onunla." (s. 52-53)

Gazeteci *Tüba Çandar*'ın, "*Hitit Güneşi Mualla Eyüboğlu Anhegger*" adlı kitapta (2003) yer alan söyleşi de *Yaşar Kemal* ile ilgili soruların şöyle yanıtıyor *Mualla Hanım*:

"...Yoksuldu ama vakarlıydı.. Endamlıydı... Yakışıklı çocuktu yani... İstanbul çevrelerinde onu biraz hor gördüler belki, anlamadılar ki onu. O hiç değişmedi; âdetine, geleneğine bağlı kaldı. Neyse oydu. Sağlam karakterliydi. Öyle, şehirli olacağım diye bir iddiası da yoktu. / Onun köylü olması benim hoşuma giden bir şeydi. Ona kendimi yakın hissetmemin nedeniydi. Ama yakınlık derken, yanlış anlama sakın. Hiçbir şey geçmedi aramızda. // *Yaşar Kemal*'i, *Hasanoğlu* dan Ankara'ya Sabahattin Ağabeyimi ziyarete gidip gelirken tanıdım. Ağabeyim tanıştırdı bizi. O zaman Göğceli derdi kendisine. Daha *Yaşar Kemal* olmamıştı. *Yaşar Kemal* adını kullanması İstanbul'da Cumhuriyet gazetesinde röportajlarının yayımlanması sırasındadır. Tertemiz yürekli, mütevazı bir gençti. O yıllar âşık oldu bana... Bizi bağlayan şey, Anadolu sevgisiydi. O yüzden çok yakın arkadaş olduk, herhalde o da o yüzden ilgi duydu bana. / Atatürk'le ilk mülakatı yapan bir Amerikalı vardı. Lawrence Moore adında bir gazeteci. Hafriyatta tanışmıştık. 90 yaşında filandı, evlenme teklif etti bana. Adam deli mi ne? İşte o sıra, *Yaşar*'a sığındım ben. Arkadaşlığımız daha da gelişti. Sonra da Robert çıktı işte. Kısmet değilmiş. // İşte o sıralar Adana'dan Ankara'ya gidip geliyor *Yaşar*. Adana'dayken tanıdığı ve kendisine çok sahip çıkmış olan *Arif* ve *Abidin Dino*'nun sürgün yılları bitmiş. Ankara'ya dönmüşler... *Karanfil Sokak*'ta *Sabahattin Ali*'yle komşu oturuyorlar. *Sabahattin Ağabeyimin Kızılay*'daki evi ile onların *Karanfil Sokak*'taki evi buluşma yeri, bütün yazar-çizer takımının. *Yaşar* folklor çalışmaları yapıyor, Anadolu ağıtları topluyor o zamanlar... //...Daha ilk tanıştığımızda evlenelim dedi bana. 'Selamünaleyküm' dediğimizde yani. Daha ben *Hasanoğlu* da çalışırken.

Evlenirsem Köy Enstitülerini bırakmam gerekecek tabii. Olacak şey değil evlenmemiz. Ama hayatımda başka birinin olmadığını biliyordu Yaşar... Pes etmedi... Dedim ya çok iyi dosttuk, her şeyimi paylaştım onunla. //...Bizi birbirimize bağlayan şey, Anadolu sevgisiydi zaten. Çok konuşurduk bu konuları. Dostluğumuzun temeli buydu. Karşılıklı türküler söylerdik birbirimize. Onun memleket sevgisini benden öğrenmeye ihtiyacı yoktu... Has bir memleket çocuğuydu o, hep de öyle kaldı.” (s. 53-54)

Kitapta, Yaşar Kemal’in Mualla Hanım’a yazdığı mektuplar da var. Diyarbakır’dan yazdığı bir mektupta; “Güle ser / Bülbül eser gül eser / Bağbancı hayranınım / Yâr yatağın güle ser. / Öperim-Göğceli-12 Mayıs 1951. Yine, 18 Mayıs 1951 tarihli mektubunda; “... Ananın ellerinden çok çok öperim. Babanın da. Sabahattin’e selam söyle. (...) Gönderdiğim hikâyeyi beğendin mi? Sabahattin’e de ver. Unutma ki bunlar denemelerim. Zaten denemeyi geçmesine de imkân yoktu. Hayatım öyle fırtınalı geçti ki... Çok iyilerini yazacağıma sanıyorum. (...) Öperim.”

“Can, / Sana bir haftadır yazamadım. Bizim köyden şimdi geldim. Tesadüfler ne iyi şey! Geldiğim gün amcamın oğlunun bir oğlu dünyaya geldi. Adını ‘Kemal’ koydular. / Seni bıraktığıma, senden ayrıldığıma bir pişmanım ki, ne pahasına olursa olsun ayrılmayacaktım. Halbuki ne kadar güzel yerler gördüm. Halbuki ne sıcak insanlar gördüm. Bu satırları yazarken içimde bir yanma oluyor. Kaynaşma var. Nasıl anlatsam? Olmuyor. (...)

Kemal Göğceli
Erciş Otel-Van
Son mektubu:

Mualla,
Kardeşim,
Mektuplarımı hazırla bir gün aldırırım. İstersen bendekini gönderirim sana.

Ne yapalım. Sağlık olsun.
Selam kardeşim.
Sana hiç gücenmedim.

Göğceli

Yazar Yaşar Kemal

Her yazarın yaşamak istediği bir anekdot geçiyor Yaşar Kemal’in başından. “Bir Ada Hikâyesi”nin sonuncusunun beklendiği günlerde Yaşar Kemal İstiklâl Caddesinde yürürken birden kalabalık bir grup etrafını sararken, içlerinden öne çıkan bir genç kızla aralarında şu konuşma geçiyor:

“Siz Yaşar Kemal misiniz?”

“Evet. Yaşar Kemal’im!”

Genç kız arkadaşlarına dönüp:

“Ben size demedim mi o Yaşar Kemal’dir diye.”

Sonra, ses tonu yükselerek ve öfkeyle bağıırıyor genç kız:

“Sizi mahkemeye veriyoruz biliyor musunuz?”

Yaşar Kemal:

“Hayır bilmiyorum. Ben size ne yaptım ki?” diyor şaşkın ve masum bir şekilde. Sonra da soruyor:

“Sizinle tanışıyor muyuz? diyor.

“Tabii tanışıyoruz diyor genç kız.

“Peki nerden söyleyin bakalım”

“Nerden olacak kitaplarınızdan” diyor daha da öfkelenerek.

“Ne olmuştuk kitaplarıma?”

“Daha ne olacak. ‘Bir Ada Hikayesi’nin dördüncü cildini hâlâ yazmadınız. Nerdeyse altı yıl oldu. Hâlâ sizden bir ses yok. Beklemekten bıktık. Ve bizler böyle bir karar aldık. Sizi mahkemeye vereceğiz.”

“Yapmayın, etmeyin çocuklar. Vallahi bilaheri yazıyorum. Bana biraz daha zaman verin yazıyorum.” (s. 57-58)

Sonra da, söz verdiği gibi yazar.

Yaşar Kemal’in Hayat Hikayesi

Yaşar Kemal, Van’dan kaçıp gelen ailesinin Çukurova’ya yerleşme öyküsünü “Yu-

sufcuk Yusuf”, “Kanın Sesi” ve “Kale Kapısı” adlı üçlemede anlatmış. 1. Dünya Savaşı, Sarıkamış bozgunu, Ruslar’ın saldırılarında Van-Muradiye ilçesine bağlı Ernis köyüne (bugünkü adı Ünseli) savaşın etkileri yansımaya başlayınca aylar süren bir Çukurova yolculuğuna koyuluyorlar. Paraları bitince de *Yaşar Kemal*’in babaannesinin belindeki paha biçilmez altın kemeri Pazarcık beyi Hurşit’e satıyorlar. Durumlarını öğrenen *Hurşit Bey*, *Yaşar Kemal*’in babası *Koca Sadık*’a, Kadirli İskân Komisyonu Başkanı *Karamüftüoğlu Arif Bey*’e verilmek üzere bir de mektup yazıp veriyor. Arif Bey de ovanın en güzel konağı ve tarlalarından olan Şemal’in konağıyla tarlalarını verse de, anasının uyarısı olan “Yuvasından atılmış kuşun yuvası başka kuşa hayretmez” özdeyişini öne sürerek istemez, “beni bir işe yerleştir” yeter der *Koca Sadık*. Kuş-Ermeni tartışmasına koyulunca kızan Arif Ağa, aileyi jandarmalarla Osmaniye’ye bağlı Hemite köyüne gönderir. *Yaşar Kemal* de, eski çağlardaki *Klikya*’nın önemine değindiği konuşmasında; Saint Paul’un Tarsus’da, çağının en büyük hekimisi olan ünlü *Diyoskorides*’in *Anazarbos*’da (*Anavarza*) doğduklarını anımsatıp, *Klikya* Valisi *Çiçero*’nun da aynı topraklarda valilik yaptığına değinerek, Çukurova’da yaşamının memnuniyet ve önemine dikkat çeker. *Yaşar Kemal* konuşmasının si çocukken şimdi 40 kilometre içerde olan Tarsus’un Roma çağında deniz kenarında olduğunu; çok eskiden ise Akdeniz’in Toroslar’dan başladığını belirterek, Toroslar’la Akdeniz arasındaki 120/150 km.’lik ovanın Toroslar’dan gelen alüvyonlarla oluştuğuna dikkat çeker. *Yaşar Kemal*, köyü olan Hemite’nin halkının Türkmen olduğundan söz edip, ovada zorunlu yerleşime tabi tutulduklarını, vergi ve askerlik nedeniyle ovada yerleşmek istemeyen Güney Türkmenler’in, kendilerini ovaya yerleştirilmeleri için gelen *Derviş Paşa* ve *Ahmet Cevdet Paşa* komutasındaki Osmanlı Fırka-i İslahiyye ordusuna karşı

bütün ova Türkmenleri Toroslar’daki *Koza-noğlu* adındaki aşiret beyi başkanlığında birleşerek savaştıklarını söyledi. Yenilmelerinin nedenini de, savaşı dağ yerine ovada yapmış olduklarından kaynaklandığını belirtmektedir. *Yaşar Kemal*, yenilen Türkmenlerin ovaya doldurulup, dağ yollarına karakollar kurulmasıyla ovaya hapsedilmiş olan yüz binlerce Türkmen’in sıtmadan, sıcaktan, alışamadıkları iklim koşullarından dolayı yarıya yakın bir bölümünün yok olduğunu belirtmektedir. Türkmenlerin vergi, askerlik ve iklim koşulları vb. nedenlerin yanı sıra, özgürlükleri nedeniyle de Çukurova’yı istemedikleri bir gerçektir. Doğaya, özgür bir yaşama alışan Türkmenler ovaya rağbet etmezlermiş. Okuduğum bir kitapta, bu zorunlu iskâna karşı çıkan birçok Türkmen beylerinin sürgüne gönderilme gibi dramatik bir cezayla yaşamının son yıllarını tamamladığı belirtilir. Şimdi konuya kestirme bir bakış açısı getirip İngiltere, Amerika dediğimizde, küresel ve emperyalist baskının o günlerde başladığını düşünebiliriz... İngiltere’nin ihtiyacı olan pamuğun %90’ını Amerika’dan alması (%10’u da Mısır’dan) işinin Amerika’daki iç savaş (1860) nedeniyle tehlikeye düşmesi, Çukurova ve Dalaman Ovası’nın gözlere kestirilmesi. Padişahın izin vermesi; Mısır ve Sudan’dan pamuk işçisi getiriliyor; Türkmenlerin bu bedeli ağır olan isyani partırtı gürültüsünde yörede Hemite gibi yeni yerleşim oluşumları sırasında, Osmaniye de yukarıdaki *Yarpuz bucağı*ndan aşağıya taşınarak *Cebel-i Bereket-ül Osmaniye* adını alıyor. Bu ara Osmaniye’nin eski adının *Kars* olduğu da yer almakta. *Kars*’ın anlamı ise *Kadirli* yöresinde yetişen ve gemi yapımında kullanılan *Kars* isimli ağaçtan aldığı ve daha önceleri *Maraş* beyliğine bağlı olduğu yıllarda adının *Kars-ı Maraş*; *Zülkadiriye Sancağı*’na bağlı olduğunda da *Kars-ı Zülkadiriye* adını adını aldığı bilgileri bulunmaktadır. (s. 63-66)

(Sürecek)

Kemal Özer Buluşması (2)

Hayrettin GEÇKİN

Kardeşlerim, Kemal Özer'in Toplumcu Gerçekçi Hareket içinde neden yer aldığına açıklık getiren bir şiiriyle giriş bölümünü tamamlayalım.

*Bunca geç kaldığıma üzgünüm
bulanıklıktan sıyrıp yaşamı
açmakta çalışkan ellere.
Bu sizin demekte, kavrayın sımsıkı,
sahip çıkmak gerekir en önce.
Alında biriken tere sahip çıkmak,
yorgunluğun ardından beliren türküyü.
Kavga mı ediyorlar, bilsinler,
niçin ettiklerini ve kiminle.
Gelecek günlerin bilinci
su versin ateşteki çeliğe.
Üzgünüm, insanın dağılan yüreğini
bir dizayle birleştirmek için
bunca geç kaldığına şiirlerimin.
Ama övünüyorum gene de kardeşler,
kavgaya girmekte geciksem bile
yanınızda olacağım yaratırken zaferi.*

Reyhan Yıldırım'ın sorusu:

Kemal Özer, kuşkusuz söyleyeceğini şiiriyle söylüyor ama kendisinin 2. Yeni Hareketinden kopuşunu ve doğrudan Toplumcu Gerçekçi Hareketin içinde yer aldığını ifade eden bir beyanı var mı?

Kuşkusuz var. Toplumcu Gerçekçi Hareketin içindeyken çıkardığı Kavganın Yüreği adlı şiir kitabının arka kapağında yer alan

görüşlerini mutlaka aktarmalıyım diye düşünüyordum ben de. İyi ki anımsattınız. Şöyle diyor Kemal Özer:

“Yaşama bakışım, dünyayı kavrayışım, onu artık sürekli bir kavga olarak nitelediğimi özetliyor. Şiir de bu kavganın bilincini vermekle yükümlü olmalı. İçinde bulunduğumuz durumun, yaşadığımız olayların, düşlediğimiz geleceğin ne olduğunu, nasıl olacağını sezdirmeli, giderek kavratmalı. Bu yüzden güncel olanı yakından izlemeli. Somutlamalı güncel olanı. İnancı, umudu, aydınlığı, yarını, arkadaşlığı, cesareti soyut kavramlardan çıkarıp günlük yaşamamızda yerleri, anlamları olan somut karşılıklarına ulaştırmalı. Şiir, kavganın bir parçasıdır. Şiir, kavganın yüreğinde yer alır, yüreğidir. Çünkü insanın yüreğidir. Yüreği olmalıdır. Bütün çarpışmalarda insanın yanında yer almıştır. Onun yüreğini çarpırmıştır. Ozanı bir bilinç işçisi saydığım için, insan yüreğini bilinçle doldurmanın bir yolu diyorum şiire.”

Bu yaklaşımı ve Kavganın Yüreği adlı şiir kitabıyla birlikte o ‘Toplumcu Gerçekçi’ diye nitelenen bir hareketin içindedir artık. Sorunuzu biraz daha geniş tutarsak eleştirmenlerin ve bazı edebiyatçıların onun Toplumcu Gerçekçi Hareket içindeki yerine ilişkin es geçilmeyecek değerlendirmelerine de yer vermek gerekir.

Kardeşlerim; “Kavganın Yüreği”, “Yaşadığımız Günlerin Şiirleri”, “Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya”, “Geceye Karşı Söy-

lenmiştir” adlı 4 yapıtı Kemal Özer’in Toplumcu gerçekçi eğilim taşıdığı 1970-1980 arası yılları yansıtır.

Eleştirmenlere göre bu dönemde, gündemdeki toplumsal ve siyasal olayların yanı sıra söz konusu olaylar karşısında insanların duygu, düşünce ve tepkilerine tanıklık etti Kemal Özer.

Toplumcu Gerçekçi Hareket içindeyken çıkardığı Geceye Karşı Söylenmiştir kitabından başlayarak, Kimlikleriniz Lütfen, Araya Giren Görüntüler, Sınırlamıyor Beni Seveda, İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle, Bir Adı Gurbet, Oğulları Öldürülen Analar, Onların Sesleriyle Bir Kez Daha, Sevdalı Buluşma ve Temmuz İçin Yaralı Semah adlı yapıtlarıyla toplumsal konulardan kopmadığı gibi şiirlerinde yeni boyut, ilgi alanlarında farklı açılım arayışları ile temalarında farklı şeyler denemek istediğini görüyoruz Kemal Özer’in.

Örneğin 1974’te yayınlanan ‘Yaşadığımız Günlerin Şiiri’nde bir günce-şiir türü icat edip bu türün başarılı örneklerini ortaya serdiğini, şairin bu kitapla, anlatıma, anlatıcılığa ve epik bir tarza yöneldiğini görürüz. Kemal Özerin bundan sonraki şiirlerinde yeni bir boyut, yeni ilgi alanları ve açılım arzusu kendini göstermiştir az önce de ifade ettiğim gibi. Bu durum 29 Haziran 2009’a, yani ölümüne kadar böyle devam ediyor zaten.

Onun Toplumcu Gerçekçi Hareket içinde yayınlanan “Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya” adlı yapıtına Hasan İzzetin Dinamo’nun yaptığı değerlendirmeyi asla atlamak istemem: “Bunlar, yepyeni devrimci şiirlerdir” dedikten sonra şöyle devam ediyor Dinamo: Yeni emperyalizmi anlatmak, lanetlemek uğruna yazılmış bu şiirlerde doğrular şarapnel parçaları gibi yağmaktadır. Kemal Özer’in bu şiirleri, şiirimizin en ileri mevzilerinden ateş etmektedir. Bu şiirlerde parlak haykırırlar yok. Kemal Özer, diyecelerini dingin bir bilgelik soğukkanlılığı içinde çelik mermiler gibi atan bir şair...”

Konur Ertop’şa “Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya’da güncel şiirler yer alıyor.

Doğuda yöneticilerin halka uyguladığı zorbalıklar, vurulan devrimciler, halkı kandırmaya koyulan politikacılar, eyleme girişen işçiler, eylemleri kanla bastıranlar, yabancı ülkelerde kurşuna dizilen devrimciler... Bu şiirlerin konusunu oluşturuyor. Dünyamızın çelişkileri sergileniyor, seçmenler uyarılıyor, kurtuluş savaşları çözümleniyor... Kemal Özer bunları şiirine konu edinirken yalınlıktan, kolay anlaşıldıktan hiç uzaklaşmıyor. Şiirselliği hiç elden kaçırmıyor. Anlatılanın ustalıklı anlatılmazsa hiçbir etkisi olmayacağını aklından çıkarmıyor...” şeklinde değerlendiriyor. İşte bir örnek daha:

yan yana iki ülke gibiyiz seninle,
ayın önünden geçen bulut
önce seni karanlıkta bırakır sonra beni
senden bana eser, yerine göre,
yerine göre benden sana
şakaklarımızı serinleten rüzgâr.
iki kıyı gibiyiz karşılıklı,
hem ayırır bizi hem bağlar birbirimize
aramızda akan ırmak.
İki tarih sayfası gibiyiz art arda
birinde başlayan cümlelerin sonu
ötekinde düğümlenir ancak.
geldiği vakit hasat günleri
iki ayrı ağızda aynı anda
beliren bir gülümseme gibiyiz seninle

ve iki ter damlası gibiyiz alnında
elbirliliği ile üretilip
kardeşçe bölüşülen bir dünyanın

Reyhan Yıldırım’ın sorusu:

Sanıyorum Kemal Özer, kardeşçe bölüşülen bir dünya yaratma mücadelesine katkı vermek için salt şiir yazmakla da yetinmiyor. Ne dersiniz?

Kemal Özer hem çalışkan, hem üretken bir şair. Örgütçü bir şair her şeyden önce. 12 Mart sonrasında arkadaşlarıyla Yeni A dergisini çıkardıklarına tanık oluyoruz bu arada. Yeni A dergisi, A dergisinden çok farklı,

Marksist bir dergi. A'ya katılmış olan Cemal Süreya, Yeni A'ya "Ben bir edebi dergi çıkaracağımızı sanıyordum, siz bir siyasi dergi düşünüyormuşsunuz" diyerek katılmaz. Süreya gibi birkaç eksik ve birkaç yeni isim dışında aşağı yukarı aynı kadrodur . Yeni A dergisi etrafında biriken kadro. Dergi ve şiire ilişkin çalışmalarını ise fakülte kantini yerine Cumhuriyet'te toplanarak yürütmeye başlamışlardır üstelik. Kemal Özer'in 1965-70 yılları arasında kitapçılık ve yayıncılık hayatında bulunduğunu, bir süre Karacan Yayınlarında çalıştığını ve Bir süre sonra yayıncılığa başlayarak Uğrak Kitapevini kurduğunu ve 1965-70 yılları arasında bu kitapevini yönettiğini, 20 sayı kadar basılan "Şiir Sanatı" adlı derginin de bu arada çıkarıldığını unutmamak gerekiyor.

Bu kadarla değil. Kemal Özer şiiriyle eylemi, mücadeleyi, direnişi birleştirmiş şairdir. Kristofur Kadvel'in; "şair kilise çanı değildir, bizzat eylemin içinde ve önündedir" şeklindeki ifadesi Kemal Özer'de bir kimliğe – duruşa dönüşmüştür. Örneğin Türkiye İşçi Sınıfının şanlı-görkemli 15-16 Haziran Direnişinin bizzat içindedir kendisi. Bir sınıf şairidir çünkü. Mücadele vermeden hiçbir şeyin kazanılamayacağına inanır.

Yerin derinliklerinden geldiler, ellerinde susmak bilmeyen bir yer altı güneşiyle, ne kadar diplere bastırılsa o kadar boğulmak bilmez yankısıyla yüreklerinin.

Ağır ağır geldiler, karanlık sarnıçlardan sıza sıza, sağır küplerde birike birike, yarararak kaslarının içine yuvarlanmış sızıları ve ciğerlerinde yer etmiş ışiksiz lekeleri.

Geldiler bir büyük sesin harfleriyle ağızları dopdolu, suskun çamuru küremek için kentin gölgeli

sokaklarından, sıyırıp almak için yıllardır gökyüzüne birikmiş pası, ovmak için isli alnını sabahın.

Anıt bildiler sıradan ve gösterişsiz bir günü, diyecek sözleri varsa anıt bildiler, akacak bir yatağı varsa ırmaklarının ve atacak köprüleri varsa anıt bildiler, toplandılar o anıtın çevresine. Sonra her gün geldiler, artarak geldiler, kadınları çocukları ve alkışlarıyla, yoğurt mayalar gibi geldiler, pişkin ekmekleri bölüp de paylaşır gibi, su gibi, ateş gibi.

Her gün yeni ağızlar eklendi ağızlarına, yeni yollarla tanıştı ayakları, her gün yeni kabuklar çatladı, yeni kulaklar işitmeye başladı söylediklerini, bir kent oldular sonunda ve adını değiştirdiler ülkenin.

Reyhan Yıldırım'ın sorusu:

Konuşmanızın bir yerinde "Bu etkinlikte ister istemez Kemal Özer'in şair yönü öne çıkacak" demiştiniz. Haklısınız çünkü gerçekten de o büyük bir şair, şiirin elbette öne çıkması da gerekir. Varsın onun şair yönü öne çıksın, çünkü onu şiir yönü aynı zamanda düşüncesidir de. Başka yönlerinin keşfi de bundan sonraki gündemimiz olsun. Madem öyle biraz da şiirini kurma biçimine ve kitaplarının özelliğine değinsek.

Behçet Necatigil, Kemal Özer'in şiirini 1977'de şöyle değerlendiriyor: "İkinci Yeni'nin en çok sözü edilen şairlerinden olan Kemal Özer'in şiirlerinde, uzak çağrışımların izinde yürümekle çözülebilecek gizli bir bütünlük kaygısı seziliyordu. Şairliği, yeni aşamalarda, toplumsal eylemlere, yurdun

ve dünyanın politik-güncel olaylarını şiirleş-tirmeye yöneldi.” Kardeşlerim tam da Neca-tigil’in dediği gibi yaptı Kemal Özer.

1983’te yayımlanan Araya Giren Görün-tüler adlı yapıtında 12 Eylül döneminde ta-nık olduğu izlenimleri ve duyguları yansıtan temalara, psikolojik tanıklığı ve sorgulaması ile yazılmış şiirlere yer verdi Kemal Özer. 1985 yılında çıkan Sınırlamıyor Beni Sevda adlı şiir kitabında aşk olgusunu toplumsal bir bakış açısıyla irdeleyen şiirlerinden oluştur-duğunu görüyoruz.

Sınırlamıyor Beni Sevda’da sevdaya ge-tirilen toplumsal yorum, Bir Adı Gurbet’te baskılara uğrayan acı çektirilen insanların yazgısı aracılığıyla kimlik sorunu, Oğulları Öldürülen Analar’da yıllardır yitirilen oğullar aracılığıyla analara yaşatılanların toplumda oluşturduğu birikim, sosyal bir sorun olarak kayıp annelerin duyguları, Onların Sesleriyle Bir Kez Daha’da yoğun bir yasakçı döne-min ardından emekçilerin yeniden konuş-malarına tanıklık yer alıyor. Son şiir kitabı Sivas İçin Yaralı Semah’ta Sivas’ta yakılan aydınlarımıza ilişkin derinlikli bir şiir örgüsü çıkıyor karşımıza.

Gördüğünüz gibi onun şiiri hiç durmu-yor... İnsandan ve gelecek güzel günlere özleminden, adil ve özgürlükçü bir dünya mü-cadelesinden hiç kopmuyor. Kemal Özer’in konu bütünlüklü her kitabında yer alan sev-da, barış, özgürlük temalarının evrensel ni-telikler taşıdığını görüyoruz.

Şu şiir güzel bir örnek.

Sınırlamıyor beni sevda
yalnız senin görüntünle.

Ne sendeki güzelliğe bağımlı
ne benim duygularıma tutsak
birlikte omuzladığımız dünya.

Zincirleri yok kafamızda
yalnız birbirimizi düşünmenin.
Birlikte ürettiğimiz sevinç

çürüyüp giderdi çoktan
paylaşmasaydık başkalarıyla

Kemal Özer’in 1983-1990 yılları arasında Varlık dergisini yönettiğini, 1999-2000 yıllarında Türkiye Yazarlar Sendikası ikinci baş-kanlığı görevinde bulunduğunu ve Nâzım Hikmet Akademisinin kurucularından biri olduğunu da onun hakkında bileceklerimize eklemeliyiz kardeşlerim.

2000 yılında PEN Şiir ödülü kazanması, 21 Mart Dünya Şiir Günü Bildirisini hazırla-ması da bu bileceklerimizin yanına konma-lıdır ayrıca..

Bulgaristan’la ilişkileri, Vaktiyle Türki-ye’den oraya giden yazar Fahri Erdinç’le olan ilişkileri incelemeye ve üzerinde dü-şünmeye değer Kemal Özer’in. 1994’ten başlayan ve ölümüne kadar devam eden Danimarka ile ilişkileri de öyle... “Bakmak-la Görmek Arasında” ve “Sevda Buluşma” adlı kitapları Danca yayınlandı örneğin. Bir çok kez şiirlerini orada okudu. Erik Stinus, Nils Hav gibi Danimarka’nın ünlü şairleri bir çok kez ülkemize gelip gittiler. Biliyorsunuz Erik Stinus Nazım Hikmet Ödülü alan bir şair aynı zamanda.

Onurla ifade etmek istediğim bir şey daha var. 29 Temmuz 2006’da benim de içinde yer aldığım, Türk Danimarka Şiir Bu-luşması İzmit’te gerçekleşti. Bu buluşmada Kemal Özer’in yakın dostu şair Ruşen Hakkı da yer almıştı. Önerimi geri çevirmeyip bu buluşmaya yer açan Kocaeli Yüksek Öğre-nim Derneğine, bu tür buluşmaların mimarı şair yazar dostum Danimarka’da yaşayan Hüseyin Duygu’ya buradan selam yolluyorum. Şimdi okuyacağım şiir Kemal Özer’in 1988’de Sovyet Yazarlar Birliği’nin çağrılısı olarak gittiği Moskova’da okuduğu şiir:

Selâm getirdim Türkiye’den
kattığı sestem dünya şarkısına
kattığı acılı sestem
acılı ve onurlu sestem selâm
1920’lerden selâm getirdim

silahlanıp dağa çıkan Anadolu'dan
şahlanan atlarından Kurtuluş Savaşı'nın
sıkılan ilk kurşundan emperyalizme

Selâm getirdim 1977'den
İstanbul'da Taksim Alanı'nda
pusuya düşenlerden 1 Mayıs'ta
selâm otuz dört ölüden
Namuslu omuzlarında geleceği
taşıyan insanlarından Türkiye'nin
grevdeki kırk bin işçiden
kırk bin maden işçisinden selâm

Paylaşanlara selâm getirdim
salkım salkım ürettiği güneşi
selâm getirdim dostuna omuzdaşına
halkımın büyük özleminden

Bu konuda anlatmak istediklerimi şöyle
toparlamak istiyorum kardeşlerim: Kemal
Özer şiiri derin köklü, iri gövdeli, dallı budak-
lı ve geniş yapraklı bir şiir. Ve de sevdaya-
la-davanın iç içe işlendiği bir şiir örgüsü...
Doğan Hızlan'ın ifadesiyle "Sevgiyle güzel-
leşecek bir dünyanın şiirsel övgüsü.

Oğul ben senin görüş gününe
dağları devşirerek geldim
-bizim oranın dağlarını-
sevincimi ırmaklarda arıtarak
-bizim oranın ırmaklarında-
sabah yeliyle örerek saçlarımı
-bizim oranın sabah yeliyle-
o şimdi özlemiştir dedim
sesimi bizim oranın
çiçeklerine değdirerek geldim:
Nasılsın?

İşte yıllardan sonra oğul
yüz yüzeyiz yine seninle
aramızda duruyorsa bu telörgü
sen de benim alınma bakmalısın
dağılana dek birer birer bulutlar
görünene dek bizim oradan
senin için taşıdığım gökyüzü.
Bu telörgü durduramaz çünkü
ne senin bakışını ne benim

yeter ki gözlerimiz susmasın:
Nasılsın...
Oğul ben senin görüş gününde
ninniler söylemeyi isterdim
-avutmak için uykusuz gecelerini-
türküler söylemeyi isterdim
-düğününe sakladığım türkülerini-
nice ağıtlar düğümlendi boğazımda
-birer harman yangınıydı her biri-
söylemeyi isterdim yasak olmasa
bana kendi dilimizi kullanmak.
Ama bu da durduramaz oğul
ne senin söyleyeceğini ne benim
yeter ki bir tek sözcüğe sığsın:
Nasılsın!

Bir tek sözcükle alırım ellerini elime
-üşüdükçe ovalayıp ısıtmak için-
bir tek sözcükle basarım bağrıma seni
-en öksüz saatinde kuşluk vaktinin-
bir tek sözcükle duyururum öğüdümü
-gördüğün zulüm mayanı berkitsin-
bir tek sözcükle ulaşır sana dileğim
-gün devrilsin ama sen devrilmeyesin-
boşuna bunca zulüm, bunca yasak ve en-
gel,
onları aramıza koyanlar utansın:
Nasılsın?!

Reyhan Yıldırım'ın sorusu:

Konuşmanızın başında öğrenciyken okul
panosuna Kemal Özer'in bir şiirini astığınızı
söylemiştiniz, benim kafama takıldı, hangi
şiirdi o şiir? Bu bir, bir de arkadaşların Ke-
mal Özer'in şiir dışında başka hangi alan-
larda ürün verdiğini de merak edeceklerini
düşünüyorum.

Bulduğum yerden apar topar bir kâğı-
da geçirerek okul panosuna astığım şiiri
bugün bile merak ederim. Kemal Özer şiir-
inin peşine bu yüzden düştüğümü bile itiraf
edebilirim... Ama onun şiirlerinin hepsi bir-
birinden derin, estetik haz bakımından zen-
gin, çağrışımlı, insan duyarlıklarında eriyip
bilince karışan, düş kurduran, düşündüren,
yaralayan, savuran, tutup kaldıran iyileşti-

ren şiirler... İnsanın kendisini yeni kendisine taşıyan şiirler. Örneğin okuduğum şiirlerden biri de olabilir panoya astığım şiir... Ya da bu buluşmadan sonra okuyacağınız herhangi bir şiiri de.

Kocaeli Üniversitesinde Şiir Dersleri verdiğim sırada Kemal Özer'i öğrencilerimle buluşturmuştum. Yaptığım açılış konuşmasında aklıma geldi onun panoya astığım şiirini okumak... İnanır mısınız şiirlerinden herhangi biri rahatlıkla giderdi bu yoksunluğumu.

Kardeşlerim Kemal Özer'le bir buluşmamızda "Hayrettin, benim yazdığım ne varsa okuduğunu biliyorum, hele şiirlerimi, kim bilir kaç kez okumuş ve okutmuşsundur. Bir gün arkamdan şiirlerimden bir seçki yapmayı düşünür müsün diye soracağım sana, düşünürsen kaç şiirimi alırsın" diye şaka yolunda bir soru yöneltmişti... Hayır düşünmem dedim...Çünkü bir seçki yapmaya kalksam eleyebileceğim tek bir şiiriniz bile yok.

Kardeşlerim bir şey daha: Kemal Özer'le ilgili bir söyleşi sırasında bana, "Kemal Özer şiiri hakkında tek bir cümle kuracak olsanız bu nasıl bir cümle olur," şeklinde bir soru yöneltmişti... Şöyle dediğimi anımsıyorum: Nerede insan varsa, nerede işçilerin, köylülerin ekonomik, demokratik mücadelesi varsa, nerede ezilen, yok sayılan ötekileştirilen kesimler varsa, nerede özgürlük, bağımsızlık ve insanlık mücadelesi varsa Kemal Özel şiiriyle oradadır, onların yanındadır.

30 Haziran 2009'da hayatını kaybetti Kemal Özer. Ölmeden önce 15 günde bir SoL Haber Portalı'nda yazmaktaydı.

Bu etkinliğe hazırlanırken onun öykülerine, denemelerine, derlemelerine, günlüklerine, anı ve çocuk kitaplarına, hazırladığı antolojilere, yaptığı çevirilere, aldığı ödüllere, başka dillere çevrilen kitaplarına yer veremeyeceğimizi biliyordum. Hiç olmasa hangi alanlarda yazın yaşamına katkı verdiğini anımsamış olmakla yetineceğiz.

Kemal Özer'in pek çok şiirinin geleceğe kalacağına olan inancımı da ifade etmeliyim bu arada kardeşlerim. Örneğin 'Zonguldak'

şiiri, Grup Yorum'un 'Madenci'den adlı şarkısında okunduğu için çok uzun süre anımsanacak. 'Düşman Çizmesi Altında Yurdum' hem şarkılaştırıldığı için hem de Türkçe'de sömürgeciliği en iyi anlatan şiirlerden biri olduğu için unutulmayacak. 'Yan yana İki Ülke Gibiyiz Seninle', emek isteyen aşklar adına daima anımsanacak. Şairin 'Türkiye'den Selam'ını her zaman alacaklar olacak. Türkçede yazılmış en anti-kapitalist şiirlerden biri olarak 'Haliç' mutlaka anımsanacak. Ne zaman yıldızlara baksak, 'Yıldızlardan Söz Açan Gerçekçi Şiir' gelecek aklımıza... Yeni aşklarda, sevgiliye "seni anmakla artıyorum" diyeceğiz şairin dediği gibi. Ve elbette biz de "yürüdükçe öğreneceğiz" onun sesine ses katarak...

Kemal Özer üzerine ne anlatılsa, ne konuşulsa pek çok şey dışarıda kalacak, emnim. O koca bir denizse benim o denizden sizlerin huzuruna çıkardığım belki de bir kova su.Bu nedenle bağışlayın. Sorularınız olursa diye onun güzel bir şiiriyle sözlerimi tamamlayayım.

Yüzmek için gittiğim Karadeniz kıyısında bir yazı gördüm gelenleri uyaran. "Açılmak tehlikelidir" diyordu ve altında da bir sayı : 168. (Uyarıyı dinlemeyip boğulanların sayısı)

Bir yanda sağduyu bir yanda gerçek.

Anlamak istedim sağduyu dururken ölümü bile göze alacak kadar esinleyen neydi bunca insanı.

Orda bir süre öylece kara kara bulutları güneşin önünden sürüp dağıtan rüzgâra baktım ve karşısına çıktıkça engeller yeleleri köpüren dalgalara... esinleyen neydi anladım

(Bitti)

Ömer Burçin ÖZKİŞİ

KAR MEVSİMİ ÇOCUKLARI

kalbimizin zarı soyuluyor
öksüz kalmış bir çocuk öfkemiz tanrıya
sorular taşıyor ceplerimizden
beyazı sıyrılıyor sarısından
kökleri derinlerde
soylu cevaplar yetişemiyor
içimizden akan trene
gri soyutluğundan geçiyoruz
yeşili arıyoruz karlı caddelerde
yeni bir gerçekliğin çocuklarıyız
koordinatlarımız çiziliyor ekranlarda
hizaya çekiliyoruz bilirkişilerce
bir harfin kıvrımındayız
bir kuşağın ensesinde
duymayan kalmasın istiyorum
devrim bitimsiz bir düş gecelerimizde
sermayemiz Yusuf sabrı
kuyulardan geliyoruz
gürül gürül akmasa da o nehir
barajlar da çekilse önüne
gök yarılacak elbet birgün
yağmur kükreyerek sarsacak toprağı
geçmişin yıkıntılarından sağ çıktık
buz tutan bir tarihe
tuz olmaya geliyoruz

Türkiye PEN Merkezi, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneğince 2003 yılından beri kutlanan

14 Şubat Öykü günü bildirisini bu sene beş öykücü yazdı.

(Burçin Tetik, Eylem Ata Güleç, Gamze Arslan, Mevsim Yenice, Şengül Can)

“Sokağa Taşan Öykü” başlığını taşıyan bu yılın bildirisi:

“Yazar deyince zihninizde nasıl biri canlanıyor? Kimlerin hikayelerini okuyoruz en çok? İnsanoğlu dendiğinde nasıl bütün insanlığın kastedildiğini anlamamız bekleniyorsa, yazar dendiğinde de sözü edilenin erkek olduğu varsayılıyor. Ola ki bir kadından bahsederek hemen başına cinsiyetini yapıştırıveriyoruz ki karışıklık olmasın. Sayfa sayfa “kadın yazarlar” listeleri yapılıyor, ama “erkek yazar” listeleri yapmak akıllara gelmiyor. Neden gelsin, onlar sadece yazar değil mi işte? Kadınlar ise bu “sadece yazar” olma lüksüne çoğu kez sahip değil. Saçımızdan giysimize, eğitimimizden işimize, eşimizden çocuğumuza hayatımız didik didik ediliyor, cinsiyetli olduğumuz hiç unutturulmuyor. Yayınevleriyle yapılan konuşmalardan, retlerden, metne yapılan yorumlardan bile bir savaşa girdiğini anlıyor insankızı. Dirayetliyse, düştüğünde elinden tutmaya hazır bir çevresi varsa, biraz da şans ve ayrıcalıkla çıkarıyor kitabını. Tabii artık cinsini de temsil etmek zorunda.

Erkek yazarlara verilen vasat olma hakkı, kadın yazarlara pek sunulmuyor. Kimlikler keşiştikçe ürettiklerimiz iyice görünmez oluyor. Kadın, Kürt, lezbiyen, trans, queer, mülteci, işçi kimliklerimiz katman katman öykülerimize yansıdığına zenginliği kutlanmıyor, aksine, “erkekleşmemiz”, sesimizi, dilimizi saklamamız bekleniyor. Engelleri bir şekilde aşıp da kitabımızı yayınlatsak da hemen etiketleniyoruz, “kadın edebiyatı”, “göçmen edebiyatı”, “LGBTİ edebiyatı”, “azınlık edebiyatı”. Zaten bu basamakları her kadın da çıkamıyor. Kaç trans kadın öykücü sayabilirsiniz mesela?

Henüz çocukken etrafımızı kuşatan eril hegemonyayı bir kadın olarak yazma sürecinde de hissediyoruz. Kendimizi ve yazdıklarımızı bundan korumak için hem iç sesimizle hem de dışarıdaki dünya ile mücadele ediyoruz. Kadınlığı ya değersiz ya da kutsal olma ikiliğine hap-sedenlere inat, yazma sürecimiz, kendi kişiliğimizi bulduğumuz, benliğimize ve varlığımıza sahip çıkabildiğimiz bir keşfe dönüşüyor. Toplumsal normların dışına taşan mürekkebimizi; yazarlığımızı ve kadınlığımızı kendi kurguladığımız gibi yaşayabilmek adına akıtıyoruz.

Çünkü biz kadınlar, dinleri, tarihi, bilimi ve felsefeyi araçsallaştırarak ikna etmeye çalıştığınız gibi eksik doğduğumuza inanmadık. Ezici erkek belirleyiciliğinden geriye kalan sınırlı alanda yazma uğraşı verdik. Nesneleştirme çabalarını, söylem ve pratiklerini içselleştirmedik, yazmaya devam ettik. Eril düzeneğin “büyük” erkek yazarlarınının metinlerimizi “bok gibi” bulmasını umursamadık. Yetiştirmek zorunda bırakıldığımız tonlarca ev işini durdurarak yazdık. Kalkıp çocuklara yemek hazırladıktan sonra yine yazdık. Yaşadığımız hayat bizim seçimimizmiş gibi yapmayı bırakıp özgürlüğün önündeki engelleri öyküleştirdik.

Kötü bir şey yok bunda.

Onların kurduğu, asla bize ait olmayan “yuva”ları yıktık. Bizi kapatıp kapatıp gittikleri, har-cını etimizle, sıvasını kanımızla yaptıkları yuvaları. O “yuva”lar biz kadınların, LGBTİ+’ların, ötekilerin sözcükleriyle kurulmamıştı zaten. Neyi yazıp neyi yazamayacağımızı koca kalın parmaklarıyla belletmeye çalıştıkları edebiyatın sınırlarını aştık. Öncelikle bedene, sonra ak-lımıza ettikleri tacizleri ifşa ederken kırılğan erkekliklerine, birleşen ellerimizle darbe indirdik. O eller mutfakta, ev temizliğinde, tecavüze direnmek için tutunduğu zeminlerde ve illaki her şeye rağmen tutmaya çalıştığı kalemlerde güçlendi. Eleştiri adı altında kadınlık deneyimlerimize, sözcüklerimize ve yazma biçimimize yaptıkları “açıklamalara” kulak asmayıp fısıltı halinde başlayan sesimizi güçlendirdik.

Hiç kötü bir şey yok bunda. Kadınların bakış açısı ve üslup farklılıklarını edebiyat için zenginleştirici birer unsur olarak görmek yerine, kendi iktidarlarını sarsan birer tehdit olarak algılamayı seçen, kadın yazarların eserlerini eril beklentiler çerçevesinde hakkaniyetten uzak değerlendiren, bizi ve eserlerimizi yok etmeye programlanmış yaklaşım biçimini kabul etmedik.

Ne var ki bunda?

Yayınevleri, dergiler, edebiyat ödülleri ve edebiyatın her alanında oluşturulmuş ataerkil zihniyetin koyduğu normların içinde sıkışmak ve durmadan besledikleri sınırlı bakış açısıyla ördükleri o pis, yapışkan, ağır ağırlara takılıp kalmak istemedik. Yıldırıcı tüm zorluklara rağmen, bu ağırları aşım ilerledik. Hem iç dünyamızda hem de erkek egemen düşünce yapısı karşısında kendimize bir yer açabildik. Girdiğimiz mücadeleyi görmezden gelip başarımızın arkasındaki emeği yok sayan kötü fısıltıları duymayı reddettik sadece. Hepsini bu!

Biz yazmanın, yazar ve kadın olmanın tüm reçetelerine inat bir varoluşla, artık kendi hikayelerimizi, istediğimiz gibi anlatmak istiyoruz. Ayrımcılığın, yok sayılmanın, tüm baskı ve tacizlerin, yaşamımızın ve yazımızın önündeki tüm engellerin ortadan kalkacağı bir dünyaya uyanmak için yazıyoruz. Artık öykü, yuvasını terk edip sokağa taşıyor. Tıpkı Charlotte Perkins Gilman’ın “Sarı Duvar Kâğıdı” öyküsünde odaya hapsedilmiş kadın anlatıcının da dediği gibi “Sana ve Jennie’ye rağmen nihayet dışarı çıkabildim. Kâğıdın çoğunu da yırttım, beni yeniden oraya kapatamayacaksınız.”

14 Şubat Dünya Öykü Gününü edebiyatın özgürleştiği, sınırların ortadan kalktığı, eşit bir dünyada üretebilmek ümidiyle karşılıyoruz.”

14 Şubat 2021

Yıldız Güncesi

Sayı1 Cengiz GÜNDOĞDU*

22 Ocak Cuma

Tarih 17 Ocak 1938... *Nazım Hikmet*, akrabası *Celeddin Ezine*'nin evinde gecenin bir saatinde gözaltına alındı. Ankara'ya götürüldü *Nazım Hikmet*, aklanacağını düşündü. Öyle olmadı. İki davadan 28 yıl 4 ay hapis cezası aldı. Daha sonra 1950'de af yasasıyla salıverildi. Ama *Nazım*'ın öldürülme olasılığı vardı. *Sabahattin Ali* daha önce öldürülmüştü.

Nazım Hikmet 1950'de Türkiye'den ayrıldı. Sovyetlerde yaşadı.

1951'de Bakanlar Kurulu kararıyla vatan-daşlıktan çıkarıldı... *Nazım Hikmet* 1963'te öldü.

Nazım Hikmet'in yapıtları yıllarca yasaklandı. Tek bir dizesini okumak bile büyük bir suçtu.

1958'de anam *Fitnat Özmert*, kapalı perdeli evde bana *Nazım Hikmet*'in şiirlerini okudu.

Bir sabah evimiz polislerce basıldı. *Nazım Hikmet*'in şiirlerini aradılar, bulamadılar.

Polisler bana

- Annen şiir okur mu dediler.

- Okur dedim.

- Kimin şiirlerini dediler.

- *Yahya Kemal*'in dedim.

Özür dileyip gittiler. Annem bana

- Oğulcuğum, *Yahya Kemal* nerden aklına geldi dedi.

- Bilmem. Ben aslında *Tevfik Fikret* diyecektim, ağızımdan *Yahya Kemal* çıktı dedim.

Hiç unutmam. Anam yanaklarımdan öptü.

Sonra ne oldu... *Yön* dergisi *Nazım Hikmet*'in *Memleketim* adlı şiirini yayınladı. Bu şiirle Türkiye'de yeni bir dönem başladı. İkinci Yeni akımı çöktü.

İkinci Yeniciler, liberaller, karşı gerçekçiler bu çöküşü unutmadılar. İkinci Yeni'yi şu ya da bu biçimde yaşatmak istediler. Ama n'aparlarsa yapsınlar başarılı olmadılar.

Bu yıl *Nazım Hikmet*'in doğum yılı anıldı. İyi oldu.

26 Ocak Salı

Türkçe... dilimiz çok başıbozuk kullanılıyor. Türkçenin güzelliği bozuluyor böylece.

Örnekler “*Aldığı erzakı buzdolabına yerleştirmek ve kendine de kahvaltı hazırlamak için mutfağa gitti. Aldıklarını dolaba yerleştirmeye başladı. Buzluğa yöneldiği anda*”

Buzluğu açınca demiyor. Yöneldi diyor.

“*Yağmurlu hava Edirne’den giriş yapacak*”

Yağmurlu hava Edirne’den girecek

“*Öykümü sizinle paylaşmak istiyorum*”

Bu paylaşmak nerden çıktı.

Öykümü okumanızı istiyorum demek varken...

“*İlgi ve alakanızı rica ediyorum*”

İlginizi rica ediyorum dese yeterli.

“*Özlem ve hasretle gözlerinizden öperim*”

Özlemle gözlerinizden öperim demesi gerekir.

Kimi kez güldürüyor insanı yanlışlar.

Sözelimi “*Aydınlar ve münevverler*”

“*Soğuk hava yarın İstanbul’dan çıkış yapacak*”

Yapacak kelimesini gündelik dilde kullanmaya başlarsak, şöyle olur.

“*Sen yarın İstanbul’dan çıkış yap*” ya da “*yarın İstanbul’a giriş yap*”...

“*Bu yazı X tarafından yazılmıştır.*”

Tarafından böylece özne oluyor.

Bu tümcenin doğrusu şöyledir. Bu yazıyı X yazdı.

Bir başka örnek.

“*Burada bekleme yapılmaz.*”

Bu, günlük dile şöyle girer.

“*Burada saat 17:00’de beni bekleme yap*” ya da “*Beni bekleme yapma*”

Bütün bunlar şunu gösteriyor. Dil bilincimiz bozuk.

27 Ocak Çarşamba

Yağmurlu... soğuk bir gün... Artık benim de bir “*ikametgah*”ım var... aslında çok zaman “*ikametsiz*” yaşadım. Sonunda dergiyi gösterdim oturduğum yer olarak. *Berrin Taş*, evini de benim ikametgahım olarak göster-

mek istiyordu. En sonunda “*Peki*” dedim. Bu iş nüfus müdürlüğünde oluyormuş... nüfus müdürlüğüne gittik. Ben hep çekinirim resmi yerlerden... olmadık işler çıkar oralarda.

Önceden randevu almak gerekiyormuş... işimizi ancak müdüre hanım görebilirmiş. Müdüre hanımın odasına gittik. Ben kendimi zor tutuyorum. Resmîyet karşısında gülmem tutabilir. Müdüre hanım, bizi yardımcısına gönderdi. İşlemler başladı. Memure, “*Bey, neyiniz oluyor*” dedi. *Berrin Taş*, “*Hayat arkadaşım*” dedi. Memure hanım durdu sonra “*Allah ayırmasın*” dedi... ben kendimi tutamadım, gülmeye başladım.

Böylece *Berrin Taş*’ın evi, benim de evim oldu.

Berrin Taş’ın benim için göze aldıklarını değme kadın göze alamaz. Benle birlikte çekinmeden ateşe atmıştır kendini...

Bunu hep düşündüm. Yıllar önce uyar-mıştım kendisini.

-“Siz” demiştim. Güzel bir kadınsınız. Varsılınsınız. Çok değerli bir erkeği seçebilirsiniz.

-Hayır, dedi. Ben sizi seçtim.

Şaşılacak bir durum. Yakışıklı olmayan, sevimli olmayan beni seçti.

N’oldu... n’olacak... icra daireleri, mahkemeler, duruşmalar, savcılıkta ifadeler... kavgalar... dedikodular... ihanetler... hepsini hepsini yaşadı. Bir tek gün bana “*Senin yüzünden*” demedi.

Böyle bir kadındır o. Tuttuğu eli bırakmayan soylu bir kadın.

31 Ocak Pazar

Bana yabansı gelen bir durum üstüne düşünüyorum. Durum şu. Yazar solcu. Biliyorum, hiç ödün vermedi şimdiye dek. Yazılarını okuduğum bir yazar. Geçende bir yazısını okuyorum. Liberal bir yazar, sosyalizme söven bir kitabı çevirmiş. Solcu yazar, liberal yazara “*Dostum*” diyor.

Solcu bir yazarın, liberal bir yazara “*dostum*” demesi bana yabancı geliyor. Sözlüğe baktım, şöyle diyor dost için “*Sevilen, güvenilen yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görülen (kimse) düşman karşıtı*”.

Bu anlama göre ben bir liberalle kesinlikle dost olamam. Dostluk bir yana bir liberalle bir adım bile atmadım yaşamda.

Peki bu solcu yazar bir liberalle nasıl dost olabiliyor. Şöyle mi yoksa, çoktandır görmüyorum, tanıdık bir yazar vardı. Yolda yürürken karşı kaldırımda olsa bile “*Dostum, merhaba*” diye seslenirdi. Ama dost değildik o yazarla. Buna karşın “*dostum*” derdi bana.

Yine bir gün bir toplantıda orda gördüğüm bir yazar “*Biz dostuz*” diye başladı söze. “*Yok*” dedim “*ben sizle dost değilim*”

Yine bir toplantıda bir yazar değerlendiriliyor. Her konuşan o yazar için “*Dostum*” diye başlıyor söze. Bir iki... ne kadar da dostu varmış dedim içimden. Hem şaşırıdım, hem sinirlendim. Konuşmak için sıra bana geldikte betim benzim atmıştı sinirden. “*Buradan şunu söyleyeyim bu yazar benim dostum değil*”.

Söylemek istediğim şu. Dostluk kavramını yalama yapmayalım. Şunu bilin. Dost olmak kolay değildir. O kişi için gözünü kırpmadan kendini ateşe atamayacaksın dostum deme.

1 Şubat Pazartesi

Bugün salgına karşı ilk aşıyı yaptırdım. Saat 10.30’da Hizmet Sayrılarevinde. İkinci aşı Mart ayının ilk haftasında yapılacak.

Neden Hizmet Sayrılarevi... En başta tanıdık bir yer. Beni tam anlamıyla ölümden çıkaran doktor *Funda Hanım* burda. Sayrılığımın nedeni belli değil. Ateşim 39’dan aşağı düşmüyor. Düşler görüyorum. “*Bizde seni bekliyoruz*” diyorlar. Ölümlüler dünyasına geçiyorum. Bütün tanıdıklar orda. “*Bizde seni bekliyoruz*” diyorlar. Ben felsefe anlatı-

yorum.

Bir ara kendime geliyorum. *Berrin Taş*, köşede ağlıyor. “*Bitti bu masa*” diyorum. Dalıyorum... ölümlüler dünyasında felsefeye başlıyorum.

Doktor *Funda Hanım* günlerce uğraşıyor bana.

Bu sayrılarevini seçişimizin bir nedeni de şu. Çeşitli sayrılarının kökeni var bende. Şimdi hepsi uykuda. Aşı bunları tetikleyebilir.

Berrin Taş’la kalktık gittik Hizmet Sayrılarevine... Aşı için beşinci katı ayırmışlar. Beşinci kata bir hemşire bizi bir odaya aldı. “Burda dinlenin” dedi... Pencereden baktım. E5’ten Adalar’a kadar o güzel İstanbul...

Berrin Taş, hemşireye benim baş sayrılığımı söyledi. Alerji... Hemşire gitti doktora sordu... Sonra geldi, sol kolumdan aşığı yaptı.

Yarım saat bekleyecekmişiz...

Yarım saat bekledik. *Funda Hanım* yoktu, izinliymiş.

Berrin Taş, her zamanki titizliğiyle üstüme titriyor.

Berrin Taş o güzelliğiyle karşımda. Ben yine *de Berrin Taş*’ı düşünüyorum... geliyor, ateşim var mı, ona bakıyor. Gözü benim üstümde ufak bir değişiklik olursa, biliyorum, hemen doktora koşacak.

Hava tipiye dönüşse... sıkıca giyinsek *Berrin Taş*’la çekip gitsek buralardan köpeğimiz *Duman*’la.

Berrin Taş’a bakıyorum. *Berrin Taş*’ı düşünüyorum. Bana gösterdiği özveri alev alev yakıyor içimi... Ben bunlara değer miydim diye kuşkuya düşüyorum.

2 Şubat Çarşamba

Dün aşı için sayrılarevine gidiyorken gü-lüyordum için için. Ben niye aşıya gidiyorum. Salgında ölmek için. Peki, ben kaç yaşındayım. 78. Daha kaç yıl yaşarım ben.

Buna aldirmeden koştur koştur aşıya gidiyorum.

Ne yaman çelişki.

Berrin Taş olmasaydı yine koşa koşa gider miydim. Pek sanmıyorum. Yine de giderdim belki ama sallana sallana. Sallana sallana gideceğimi şurdan biliyorum.

Sayrılıklarımın son noktaya gelmesinin nedeni benim sallanmamdı.

Kasık fıtığına yıllarca aldırmadım. Sonunda bir gece yıkıldım... Zor göturdüler sayrılarevine.

Dört damarımın tıkanma eylemine geldikte. Yolda yürüyemezdim. Göğsüme ağrı gelirdi. Durur, vitrinlere bakardım. Bir gün ağrıdan yere yıkılınca gitmek zorunda kaldım sayrılarevine.

Hep son dakikaları yaşadım ben.

4 Şubat Perşembe

Hüsrev Gerede'nin anılarını okuyorum. (Literatür Yayınları, İstanbul 2019)

Hüsrev Gerede 19 Mayıs 1919'da Samsun'a Kemal Paşa'yla birlikte çıkan 18 kişiden biri. Kurtuluş Savaşı öncesi acılı günleri şöyle anlatır *Gerede*. "15 Kasım 1918'de İtilaf donanması İstanbul'a girdi. Yunanlıların Averof Zırhlısı ve iki torpidosu da birlikte."

Askeri üniforma taşımak pek ağır geliyor *Hüsrev Gerede*'ye. Yüreğine çöken sızıyı şöyle anlatır. "Bir gün köprüden geçerken bir Fransız taburunun zafer sevinciyle bando eşliğinde geçtiğini gördüm. Yüreğime çöken o zamanki derin sızıyı hala benliğimde duyuyorum."

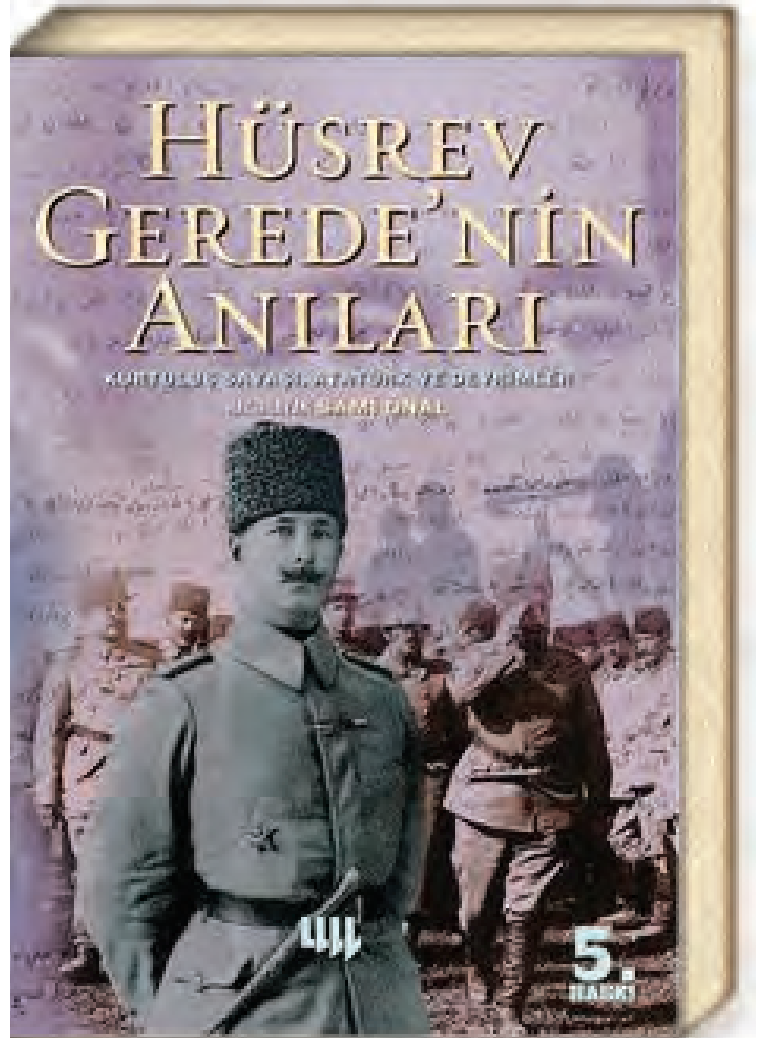
Mustafa Kemal Paşa, *Hüsrev Gerede*'yi de almak ister. Bu nedenle *Mustafa Kemal Paşa*'ya gider *Gerede*. Paşa o sırada Şişli'de kiraladığı bir evde oturmakta.

Görüşmeyi şöyle anlatır *Gerede* "Beni güler yüzle ve nezaketle kabul eden bu genç paşanın bir asker, açık sarı saçları, şehla mavi gözleriyle güzel bir erkek olduğunu gördüm."

5 Şubat Cuma

Şubat ayı gelivermiş... Zorlu bir yelin kılıç gibi savurduğu karlı bir hava, sanırım çok uzaklarda...

Oturup düş kurmalı. Kılıç gibi kesen, karı savuran güçlü bir fırtına. Uzakta bir kulübe... kulübeye doğru yürüyorum. Aç kurtların ulmalarını duyuyorum. Kulübeye giriyorum. Alev alev yanan bir ocak. Arkası dönük bir kadın. Döndü... anam... nasıl özlemişim. Gülümsüyor bana

“Neler geldi başıma, bir bilsen” dedim. “Anlat oğulcuğum” dedi.

Anlatamadım, tam anlatacaktım eridi gitti.

Düşler böyledir, başlar, birden sönüverir.

7 Şubat Pazar

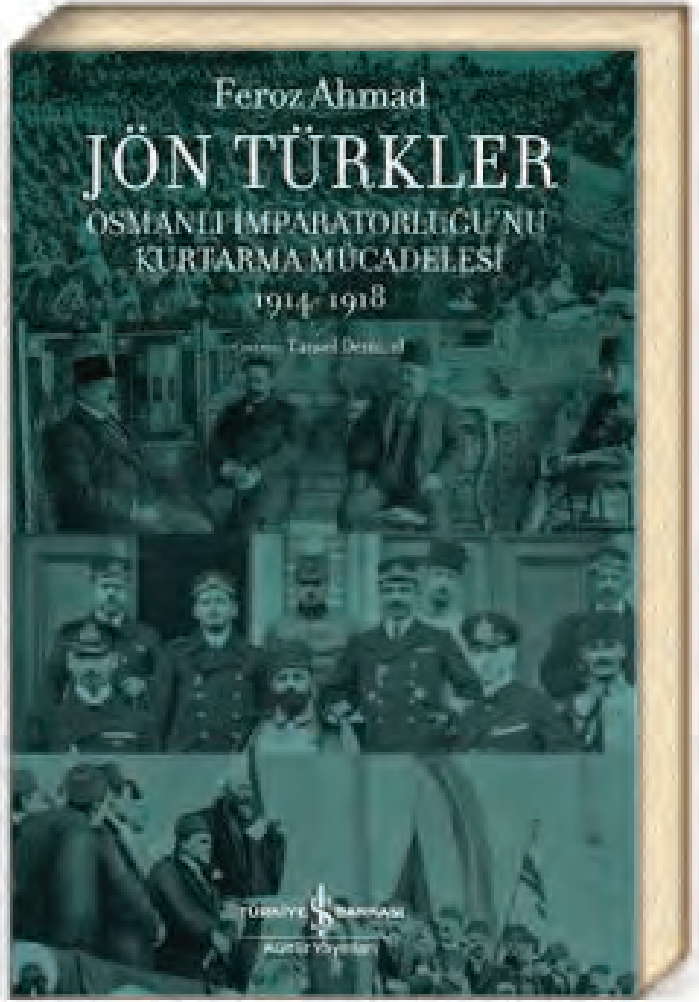
Bizim sol felsefi birikimden geçmediği için tikel-tümel ilişkisini bir türlü kuramaz. Tekil-tümel ilişkisi için filozof *Betül Çotuksöken* şöyle der “Tüm sorunlar temelde yereldir; ancak yanıtlar evrensel olmadıkça insan dünyasında yol alınamaz. Bu tekil-tümel geriliminin ne denli belirleyici olduğunu da ayrıca bize göstermektedir. Toprakları satın alma yoluyla ellerinden alınmak istenen bir Amerikan yerlisinin karşılaştığı yerel durumun ne denli evrensel bir ‘duruş’u gereksindiğini açıkça ortaya koymaktadır aşağıdaki mektup.” (İnsancıl, Sayı 367, Şubat 2021)

Kızılderilinin mektubu şöyle birer “Biz şunu biliriz: Taşı toprağıyla dünya insanın malı değildir; insan dünyanın bir parçasıdır. Biz şunu biliriz: ne varsa her şey aynı aileyi birbirine birleştiren kan bağıyla ayrılmazcasına birbiriyle birleşmiş gibidir. Her şey birbirine bağlıdır.”

Filozof *Betül Çotuksöken* yazısını şöyle bağlar. “Antropontolojik felsefi söylem deneme yoluyla, tekil-tümel diyalektiğini ya da gerilimini nasıl da somut biçimde ortaya koyuyor, yerelin sözü, evrensele çağırıyor içinde barındırıyor, ‘felsefenin gör dediği’nin nabzı tam da burda atıyor!”

Bizim sol, ne yazık ki tekil-tümel ilişkisini kuramadığı için “başarılı” olamıyor.

Kızılderilinin gördüğünü göremiyor. Ne diyor kızılderili “Her şey birbirine bağlıdır.”

8 Şubat Pazartesi

(Feroz Ahmad, *Jön Türkler*, Çev. Tansel Demirel, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2020)

Yapıtın alt başlığı şöyle. *Osmanlı İmparatorluğunu Kurtarma Mücadelesi 1914-1918*

Önsöz’de şöyle diyor *Feroz Ahmad*, “İttihatçılar yeni savaşlardan kaçınarak ve İngiltere, Fransa ve Rusya’nın oluşturduğu Üçlü İtilaf’la ittifak ilişkisi kurup ülkemin yalıtılmışlığına son vererek bu hedefe ulaşmayı umuyordu. İtilaf devletleri kendilerine sırt çevirince, yüzlerini Almanya’ya döndüler.”

Feroz Ahmad, Jön Türklerin amacı için şöyle der “1908 devriminin ilham kaynağı Osmanlı İmparatorluğu’nu kurtarma hedefiydi. Yeni Osmanlılar gibi Jön Türkler de

imparatorluğu ıslah ederek ve modern bir meşrutî devlete dönüştürerek bu hedefe ulaşmayı hedefliyordu. (...) Ama bu niyetleri gerçeğe dönüştürme konusunda çok az şey yapılmıştı.” (y. 11-12)

Jön Türkler çağı doğru okuyamadılar. Osmanlı İmparatorluğu gerçekte tükenmişti... bitmişti. Kurtarma olanağı yoktu. İttihat Terakki, Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü sağlamak için bir büyük devlete gereksinme duyuyordu. Oysa bu devletler Osmanlı'yı paylaşmanın hesabını yapıyordu. (y. 129)

Alman askeri yetkilileri savaşın kısa sürede biteceğine inanmıştı. Osmanlı'yı parlak bir gelecek bekliyordu.

Feroz Ahmad bu durumu şöyle anlatır “... Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi, Almanlar ile savaş yanlısı İttihatçı yöneticilerin çevirdikleri bir oyunun, gizli bir anlaşmanın sonucu değildi. Esas olarak, Enver Paşa'nın şahsında temsilcisini bulan bütün İttihatçıların benimsediği vatanseverlik emellerinin belirlediği bir süreçti.”

Peki, Almanya savaşı kazansaydı n'olacaktı.

Feroz Ahmad şöyle diyor, “Eğer Almanya savaşı kazansaydı, ülke Almanya tarafından sömürülecek bir koloni haline getirilecekti. Almanya'nın yenilgisi ülkeyi böyle bir gelecekte kurtardı.” (y. 242)

9 Şubat Salı

Ayfer Tunç'un *Osman* adlı romanına çalıştım. Şimdi çalışmamın sonucunu söylüyorum. (Can Yayınları, İstanbul 2020)

Konu Osman adlı bir mirasyedinin çöküşünü anlatıyor. Ayrıca Osman'ın ölümü sorgulanıyor. Osman'ın ölümü kaza mı, değilse Osman kendini mi öldürdü.

Dil. Bir iki ayrıntı hesaba katılmazsa dil, temiz... düzgün.

Anlatım. İkili bir yapı var. Bir yanda Osman'ın yaşamını konu edinen kişinin Os-

man'la ilişkisi olanlarla konuşması. İkinci yan Osman'ın anı defteri.

İkili konuşmalarda konuyla ilgisiz ayrıntılar var.

Karakterler Teoman dışında silik. Osman kuklaya benziyor. Yaşamıyor Osman. Babayı Osman'ın ağzından dinliyoruz. Osman, özneliyle yaşayan bir insan. Söylediği doğru mu belli değil.

Karakterler

Osman

Teoman. Osman'ın kardeşi

Necmi. Osman'ın babası, profesör

Nesnelerin Birliği

Kar; Taşınmayı zorlaştırır.

Orospu Ayten Öğretmen; Günce tutmayı öğretir.

Kadınlar; Osman'ın hovardalığını gösterir.

Çatışma; Osman babasıyla çatışır.

Canlandırma; Zayıf.

Örge; Olaylar örülmüyor, nedensiz ardarda anlatılıyor.

İzlek; Kitabın arka kapağında şöyle deniyor. “*Hem servetini hem kendini tüketen bir adamın, Osman'ın hikayesi bu roman.*” Romanla ilgili doğru bir saptama. Bu doğru saptamadan sonra arka kapak yazarı, durmuyor, şöyle söylüyor, “*Pahalı markaların, lüks yaşamın gösterişine dalıp bir kültürün, bir sınıfın yok oluşunu, kendileri de kültürle birlikte yok olmalarına rağmen fark edemeyen bir çarpıcı hayatını anlatıyor Ayfer Tunç.*”

Ayfer Tunç bunları anlatmıyor. Bunları anlatabilmesi için tekil-tümel ilişkisini kurması gerekirdi.

Osman tekil bile değil, cansız bir nesne.

Tekil-tümel ilişkisinde bir başka deyişle karakter-tip içinde kuşaklar anlatılabilir. Osman ne karakter, ne tip, silik bir kişi.

Ayfer Tunç somut bireyi anlatmıyor. Soyut bireyin bir sınıfla ilişkisi yoktur.

Bu romanı okuduktan... bu romanı çalıştıktan sonra şunu sordum kendime. Acaba *Ayfer Tunç* şunu sordu mu kendine. Miras yedi Osman'ın nesi anlatılır. Bir mirasyedinin yaşamı nasıl olur da bir toplumu ilgilendirir.

Şu bilinmeli. Mirasyedilik, kapitalizmin bir türevidir. Kapitalizm yok olmadan mirasyediler yok olmaz. *Ayfer Tunç* yok olan bir kişiyi anlattığını sanıyor. Dolayısıyla gerçekçi olamıyor.

10 Şubat Çarşamba

Önce bir saptama. Bütün dünyada egemen sınıf... burjuva sınıfı bunalımda. Bu sınıfın gelecekle ilgili hiçbir beklentisi... hiçbir düşü yok. Egemen sınıfın kültürde, özellikle yazında egemenliği sürüyor. Bunların bol paralı yayınevleri... dağıtım tekelleri var. Ancak bu sisteme karşı bir kültür... bir yazın sessizce gelişmekte.

Dünya böyle bir oluşum içinde. Bu oluşum... burjuva sınıfın geleceksizliği, özellikle yazında kendini gösteriyor. *Ayfer Tunç*'un *Osman* adlı romanı bu oluşumun tipik bir

göstergesi. *Osman*'ın içeriği, geleceğini yitirmiş bir sınıfın iniltisinden başka bir şey değildir. Yazar yanlışlıkla... yanlış bir seçimle mirasyediliğin tükenmişliğini göstermeye çalışıyor. Bu olgunun gerçekliği, burjuva sınıfının tükenmişliğidir.

Arka kapak yazarı bu tükenmiş içeriğe "eşsiz bir kurgu" demektedir.

Kendinizi aldatmayın bay ya da bayan burjuvalar, eşsiz bir kurgu sizi kurtaramayacak.

12 Şubat Cuma

Soğuk bir havada yazıyorum. Kar serpiştiriyor. Böyle havaları sevmem ben. Mıymıntı derim böyle havalara...

Dün *İnsancı*'a giderken *Berrin Taş*'a telefon. Telefon eden *Hüray Kılıç*. "Öğle yemeği yemeyin. Börek getiriyoruz"

Hüray Kılıç, Gülay Yeşilipek, Berrin Taş, bir de ben *İnsancıl*'da öğle yemeği. Su böreği...

Börek ne olursa olsun, nasıl severim.

Hem Hüray Kılıç'la, hem Gülay Yeşilipek'le güzel bir tarihimiz var.

İnsancıl'dan konuştuk hep...

O sırada düşündüm. Ne güzel dedim, konuşacak konularımız var... konuşuyoruz işte...

Ne tatsızdır konusuz kalmak...

Hüray Kılıç... Gülay Yeşilipek güzel geldiler... giderken güzellik bıraktılar.

14 Şubat Pazar

İstanbul'da karlı bir gün. Usul usul yağıyor kar. Bana göre güzel bir gün.

Herman Melville'nin *Moby Dick Beyaz Balina* adlı romanını okuyorum. (Çev. Sabahattin Eyüboğlu-Mina Urgan, YKY Yayınları, İstanbul 2020)

Beyaz Balina gerçekçi bir roman, daha önce okuduğum için biliyorum. Kötü, karşı gerçekçi romanlar okumaktansa...

Mina Urgan Önsöz'de şöyle der, "Melville... onbeş yaşına kadar okula gidebildi. (edebiyat alanında yaratıcı olmak için gerçek anlamda bilgi gerektiği halde akademik eğitimin hiç de şart olmadığını gösteren bir örnek daha)"

Ben bu tümcedeki "gerçek anlamda bilgi" nin nasıl bir bilgi olduğunu anlayamadım. "Gerçek anlamda" bilgi de, akademik eğitimde koşul değildir.

Romanda şu tümceler etkiledi beni "... gemiye tayfa olarak bindim mi zahmetime karşılık para verirler bana. Yolcuların ise bir tek metelik aldıklarını şimdiye dek duymuşluğum yok. Tam tersine yolcular para vermek zorundadır. Para vermekle para almak arasında da dünyanın farkı var. Para vermek, meyva bahçesinde iki hırsızın yani Adem ile Havva'nın başımıza açtıkları dertlerin en büyüğüdür belki de. Şaşılacak şey doğrusu: Paranın yeryüzündeki tüm kötülüklerin başı olduğunu, paralı bir insanın hiçbir zaman

cennete gidemeyeceğini biliriz. Gene de bize verilen paraları el etek öpüp alırız. Ah, nasıl da can atarız cehennemlik olmaya!" (y. 49)

15 Şubat Pazartesi

78 yaşındayım.

Düşünüyorum, bu 78 yılda acaba sevinçli günlerim, toptasam kaç gün, kaç hafta eder. Bu ülkede sevinçli günlerimi toptasam birkaç günü geçmez. Bu ülke insanı 78 yıl beni durmaksızın üzdü.

Yaşam boyu bir üzüntü biterken bir başka üzüntü başladı. Üzüntüler sıradağlar gibi bende...

Cumartesi günü evdeyiz. Kapı çaldı. Berrin Taş açtı. Elinde bir kağıtla döndü.

Kağıtta şunlar yazılıydı.

TEBLİĞ-TEBELLÜĞ BELGESİ

Güvenlik Şube Müdürlüğü'nün 10 Şubat 2021 tarih ve 2020/25 218 sayılı yazısı gereği yürütülmekte olan bir duruşma doğrultusunda ifade vermek üzere aşağıda yazılı tebliğ tarihinden itibaren (7) işgünü içerisinde 10:00-17:00 saatleri arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü Kamu Güvenliği Büro Amirliğinde hazır bulunmanız gerektiği konusunda tarafıma tebliğ edildiğini imzam ile tebellüğ ederim.

Tebdil Eden Tarihi Tebellüğ Eden
13/02/2021 Berrin Taş

Berrin Taş şair-yazar... bir şairin bir yazarın güvenlikle ne ilgisi olabilir. Cumartesi gününden beri üzüntüyle bunu düşünüyorum.

Yarın saat 11'de avukat Dilek Yılmaz Özmen'le Emniyet müdürlüğüne gidecek Berrin Taş.

Bu olaya üzülürken bir üzüntü daha. PKK, elinde tutsak tuttuğu 13 kişiyi şehit ediyor.

Bu konuda Hüseyin Aygün BirGün'de bugün şunları yazdı. Devlet bu tutsakların kurtarılması için gereken ilgiyi göstermemiş.

Bunun yanısıra *Aygün* şöyle diyor “*PKK'nın ise feodal hukuka dahi uymadığı görülüyor. Bu durumlarda bizim aşiretler hukuku -asgari-, “taxtê ho bîrîznê, baxtê ho merîznê” der (Evini yık, bahtını yıkma). Rehin polis, asker ve istihbaratçıyı çatışma ortamına sokan, adeta “canlı kalkan” olarak tutan bir örgüt, aşiret hukukuna dahi yaklaşamaz.”*

16 Şubat Salı

Muhbir bir vatandaş *Berrin Taş*'ı *Tele1*'de çıkan bir yazısından ötürü suç duyurusunda bulunmuş.

Berrin Taş adıyla sanıyla yazılar yazıyor. Bu “*muhbir ödleğ vatandaş*” adını saklıyor.

Adını saklayan bir ödleğ *Berrin Taş*'a sözde yazar diyor. Adını sanını saklayan ödleğ-hakiki vatandaş İslam dinini korumaya yelteniyor.

Bu ödleğ vatandaşına göre *Berrin Taş*, *İslam* dinine saldırıyor. “*Kin ve nifak tohumları saçıyor.*”

Emniyette iyi davranmışlar. Şimdi bu ifade savcılığa gidecekmiş. Son kararı savcılık verecek. Ya soruşturmayı kapatacak ya da dava açacak.

Türkiye Cumhuriyeti gerçekte güvenliği sarsanlar yerine *Berrin Taş*'la uğraşsın bakalım.

Berrin Taş'ın emniyette yanında iki avukat vardı. *Dilek Yılmaz Özmen, Ferit Sarı*.

18 Şubat Perşembe

İstanbul'da kar... otur düş kur. Ama düş kurmanın da tadını bozdular.

Kim bozdu... kapitalizmin bozduğu bizim insanımız. Her türlü mücadeleye varım... yiğitçe... diş diş, yumruğa yumruk. İş çarşıtlığa, kalleşliğe geldi mi orda yokum.

Türkiye şimdi bu konumda her alanda... yazarları ihbar etmek kalleşlik değil mi... 13 silahsız insanı öldürmek kalleşlik değil mi...

Çinli filozof *Lao* gibi çekip gitmek de var işin içinde. Nasıl olsa kimsenin kimseyi dinlediği yok. Demokrasi düşünce özgürlüğü değil curcuna oldu.

İki karış kar yağdı diye evden çıkmıyoruz. Dergiye de gitmiyoruz. Eskiden böyle değildi... yollar cehenneme dönseydi yine de giderdim *İnsancıl*'a. Bıktım mı, yo, bıkmadım. Ben yurdun insanına dargınım. Çoktandır böyle bu... gitgide koyulaşılıyor dargınlığım. Bu ülkeden kimler geçti. *Behice Boran, Nazım Hikmet... Deniz Gezmişler... Uğur Mumcular...* Bu insanı... bu yurdun insanını ortaçağ karanlığından kurtaramadık. Ben bu insana dargınım.

Bu halka açtım ben. Ama bu halkımız çok vefasız çıktı. Hep aldattı beni. Görmezlikten geldim. Anlamazlığa vurdum. Düzel-sin... kendine gelsin diye oyunlar... öyküler yazdım... Ortaçağ kafasından kurtulama-

yan halkımız kalktı, *Berrin Taş*'ı ihbar etti. Kırıldım. Çok kırıldım.

Bu halkım bir gün gelecek Rönesansı başlatacak dedim. Bunu düşündüm... değilse hiçbir zaman gerçekleşmeyecek bir düşüme müydü bu.

19 Şubat Cuma

Bugün *Karar* gazetesinde *Yusuf Ziya Cömert* *Post-truth çağı erkenden yakaladık*. "Post-truth: Gerçeklik sonrası" Oxford Dictionary şöyle diyor *Post-truth* için "*Hislerin ve inançların insanları gerçeklerden daha çok etkilediği durumlar*" Ardından cümle içinde kullanmış "*Post-truth siyaset döneminde bir veriyi cimbrizlayıp canının istediği sonuca varmak kolaydır.*"

Yusuf Ziya Cömert soruyor "*Nedir post-truth dönemin gereği?/ Bize faydalı olan yalan, doğrudur. / Bize zararı dokunacak doğru, yalandır.*"

Sürdürüyor *Cömert*, şöyle "*Haklı olmamız gerekmiyor. Haklı çıkmamız gerekiyor. / İşin kötüsü, post-truth çağı yakalamakla kalmadık. / Bu çağın ilkelerini dinle bağdaştırmakta da büyük mesafe kat ettik.*"

Yalanın doğru, güzel saydırıldığı post-truth durumunu yazın alanında yaşadığı Türkiye... yaşıyor da.

İlk büyük yalan *Nazım Hikmet*'in askeri ayaklandırma haberidir.

İkinci büyük yalan şiirde İkinci Yeni hareketidir.

Üçüncü büyük yalan star sisteminin "*doğru ve güzel*" diye benimsetilmesidir.

Nazım Hikmet yalanı ortaya çıkarıldı ama Bu *Nazım Hikmet*'in yıllarca zindanda kalmasını önlemedi...

Asım Bezirci, Zühtü Bayar İkinci Yeni hareketinin şiir yalanını ortaya çıkardılar.

Sanatta star sistemini... bu yalanı ben ortaya çıkardım. Ama ne *Bezirci*, ne *Zühtü Bayar*, ne ben başarılı olmadık.

Bu alanda yalanlar gerçeği örtbas etti. Bu yalanı sürdüren şairler yazarlar için doktora

tezleri hazırlandı. Bütün üniversiteler... prof-lar... doçentler, asistanlar gerçeği kökünden söküp atmak için bütün güçlerini kullandılar.

Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sonra gerçekler kalın bir sis perdesiyle örtüldü. Bu halk yıllarca yalanı doğru sandı... yalan yaşadı. Bu sır perdesini dağıtmak isteyenler katledildi... hapse atıldı, soruştur-malarla rahatsız edildi...

Yalana karşı doğrunun kavgası bugün de sürüyor. *İnsancıl* yazarlarının ortaklaşa hazırladığı *Romanda Estetik Kalkışma* adlı 3 kitaplık yapıtlar sessizlikte öldürülmek istendi.

Bu yapıtlar doğruların şahlanmasıdır. Bu şahlanma kesinlikle toplumdan yanıt alacaktır.

21 Şubat Pazar

Gara olayı unutulacak gibi değil.

Can Ataklı şöyle diyor "*Türk Silahlı Kuvvetleri çok talihsiz bir kurtarma operasyonuna kalkıştı ancak ne yazık ki başarılı olmadı ve operasyona katılan ikisi yüzbaşı biri astsubayla birlikte PKK'nın rehin tuttuğu 13 vatandaşıımız şehit oldu. / Bu Silahlı Kuvvetler'in bugüne kadar yaptığı ilk "kurtarma operasyonuydu" ve ne yazık ki ağır bir başarısızlıkla sonuçlandı.*" (Korkusuz 21/02/2021)

Sözcü'de *İsmail Saymaz* yazdı. İmralı'da Apo'yla görüşen *Ali Kemal Özcan*, İmralı'ya gidişi için şöyle diyor "*Devletin izniyle gittim ben. Devlet var ortalıkta.*"

"13 vatanş için talep olsaydı sonuç alınabilir miydi" sorusuna "Yüzde 99 değil yüzde 100" diyor. (21/02/2021)

Merdan Yanardağ bu konuda şöyle diyor "*Devrimci ve sosyalist sol, Millet İttifakı'nı küçümsemeden, rehinelere her ne şekilde ve sebeple olursa olsun öldürülmesini açıkça kınamaktan kaçınmadan, bu güçler dizilişinde yerini almalıdır.*" (Birgün 21/02/2021)

Yeni çıkan kitaplarımız

insancil

Yayınlarımıza ulaşabilirsiniz...

